

Socialstyrelsen

Adoption uden samtykke

– et vejlednings- og
inspirationsmateriale til
sagsbehandlere

2. udgave

Viden til gavn

Adoption uden samtykke – et vejlednings- og inspirationsmateriale
til sagsbehandlere

Publikationen er udgivet af:

Socialstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Telefon: 72 42 37 00

E-mail: socialstyrelsen@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk

1. udgave er udarbejdet af Publico Kommunikation for Socialstyrelsen
og udgivet oktober 2015.

2. udgave er revideret af Socialstyrelsen og udgivet i november 2019.

Layout:4PLUS4

Download eller bestil rapporten på www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

ISBN (trykt udgave): 978-87-93676-87-9

ISBN (elektronisk udgave): 978-87-93676-86-2

Adoption uden samtykke

– et vejlednings- og
inspirationsmateriale til
sagsbehandlere

2. udgave

Indhold

0

5 INDLEDNING

1

9 DET SIGER LOVEN

- 10 Lovændringer og aktuelt gældende lov
- 13 De tre sagstyper, som de beskrives i adoptionsloven
- 16 Sagsgangen, som den beskrives i serviceloven
- 19 Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 3.
- 22 Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 4.
- 26 Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2.
- 27 Er det muligt at få forældrenes samtykke?
- 28 Hvordan foregår en adoption uden samtykke?
- 30 Opsamling: Krav til dokumentationen

2

33 SÅDAN FORLØBER SAGSBEHANDLINGEN

- 34 Sådan forløber sagerne
- 36 Sagsbehandlingens første trin
- 38 Hvordan starter kommunen en sag om adoption uden samtykke?
- 43 Interview: Erfaringerne kan bruges fremadrettet
- 44 Undersøgelse af forældreevne
- 46 Når advarselslamperne blinker
- 47 Særligt om prognosevurdering
- 49 Når mor er gravid – adoption ved nyfødte
- 50 Indstillingen til børn og unge-udvalget
- 52 **Interview:** En beslutning, du ikke skal tage alene
- 53 Retssikkerhed og advokatbistand
- 55 Støtte til biologiske forældre
- 56 Støtte til plejeforældre, der adopterer deres plejebarn
- 58 **Interview:** Adoption skal være en professionel vurdering
- 59 Sådan beslutter børn og unge-udvalget
- 61 **Interview:** Det er vigtigt med konsensus i de alvorligste sager
- 62 Ankestyrelsen gennemgår alle sagsakter
- 64 Ankestyrelsen vejleder barn og forældre
- 66 Afgørelsen
- 68 Sagsskridt efter afgørelsen – og et eventuelt retsligt efterspil
- 71 **Interview:** Sagsakterne skal vurderes på ny
- 72 Samvær efter adoption

3

75 VURDERING AF FORÆLDREEVNE

- 76 Hvad er forældreevne?
- 77 Hvordan undersøges forældreevne?
- 79 Hvem undersøger forældreevnen?
- 81 Hvordan undersøges forældreevne indirekte?

4

83 EKSEMPLER PÅ SAGER

- 84 Størstedelen af sagerne er endt med adoption
- 86 Sag 1: Ny undersøgelse af mor, ingen reaktion fra far
- 89 Sag 2: Far er ukendt, mor vil ikke medvirke
- 92 Sag 3: Far giver samtykke, mor vil ikke medvirke
- 95 Sag 4: Mor har dobbeltdiagnose og magter ikke samvær
- 98 Sag 5: Forældrene viser ingen interesse
- 101 Sag 6: Undersøgelse under graviditet (søskendepar)

5

105 VIDEN PÅ OMRÅDET

- 106 **Interview:** Tryk tilknytning er afgørende
- 108 **Interview:** Adoption frem for familiepleje
- 110 Hvordan går det med børnene?
- 112 **Interview:** Vi ved, at adoption uden samtykke er til barnets bedste
- 114 Hvorfor adoption?
- 117 Mere viden og inspiration

Indledning

Indledning

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har til formål at sikre børn, der ellers ville have været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at deres forældre er ude af stand til at varetage omsorgen for dem, og udgøre en stabil omsorgsrelation i løbet af barnets opvækst. Det er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. På grund af sagernes særlige karakter og hensynet til barnet er det afgørende, at de enkelte myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling på en sådan måde, at sagerne behandles hurtigst muligt.

Formålet med denne håndbog er at understøtte kommunale sagsbehandlere i anvendelsen af adoption uden samtykke i sager, hvor det er relevant. Derved kan børn, hvis biologiske forældre er varigt uden forældreevne, få bedre muligheder for en barndom og opvækst i et trygt miljø med stabile familierelationer.

Adoption uden samtykke er et kompliceret felt, som vedrører flere lovområder og involverer mange aktører. Der er gennemført ganske få sager om adoption uden samtykke, og sagsbehandlere på området har derfor relativt begrænset praksiserfaring og står over for mange svære dilemmaer og spørgsmål, som ikke nødvendigvis har rigtige eller forkerte svar. Denne håndbog er tænkt som inspiration til og vejledning i at håndtere sager, hvor adoption uden samtykke kan være relevant. Håndbogen er tænkt som en hjælp til at skabe overblik over gældende lovgivning, illustrere konstruerede sagsforløb baseret på afgjorte sager og formidle praksiserfaringer fra fagpersoner, der arbejder med området. Håndbogens 1. udgave er udarbejdet i forbindelse med lempelse af reglerne på området i 2015 og revideret, så den fremstår i overensstemmelse med lovforenklingerne med virkning fra 1. juli 2019.

Målgruppen for håndbogen er primært kommunale sagsbehandlere og ledere, som er involveret i sager om adoption uden samtykke. Herudover kan den være relevant for medlemmer af kommunernes børn og unge-udvalg, der behandler indstillinger om adoption uden samtykke samt psykologer, advokater, psykiatere og misbrugs-konsulenter m.fl., som beskæftiger sig med området.

Sideløbende med udarbejdelse af 1. udgave af håndbogen gennemførte Socialstyrelsen en indsamling af aktuelt bedste viden om, hvordan man kan vurdere forældres evner til at varetage omsorgen for deres børn i sager om adoption uden samtykke. En ekspertgruppe fra Institut for Psykologi på Københavns Universitet har stået for vidensindsamlingen. Ekspertgruppen identificerede ni undersøgelsesforløb og -metoder, der kan støtte, inspirere og kvalificere kommunernes vurderinger af forældreevne, samt en kriterieliste til brug i sager, hvor forældrene ikke vil deltage i undersøgelsen. Du kan finde vidensindsamlingen *Adoption uden samtykke – Ni metoder til at afdække forældreevne* (2015) på Socialstyrelsens hjemmeside. I håndbogen her finder du referencer til rapporten, hvor det er relevant.

Begrebet *forældreevneundersøgelse* findes ikke som selvstændigt begreb i serviceloven. Der findes ikke en entydig definition af forskellen mellem forældreevne og forældrekompetence, hverken i dansk eller international litteratur, og begreberne anvendes i nogle sammenhænge synonymt. I denne håndbog anvendes begrebet forældreevne i tråd med lovgivningen på området.

Kapitel 1

Det siger loven

Myndighederne kan efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, gennemføre en bortadoption uden forældrenes samtykke. Muligheden for adoption uden samtykke falder overordnet i to kategorier. For det første, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet (§ 9, stk. 3). For det andet hvis barnet har opnået en tilknytning til plejefamilien, der vil være skadeligt for barnet at bryde (§ 9, stk. 4). Ydermere kan der være særlige tilfælde, der falder uden for de ovenstående kategorier (§ 9, stk. 2).

Dette kapitel beskriver loven og de betingelser, der skal være opfyldt i en sag, før adoption uden samtykke kan gennemføres.

Lovforenklingen pr. 1. juli 2019 ændrer ikke ved betingelserne for adoption uden samtykke, men alene ved processen, så børnene placeres så tidligt som muligt i deres blivende familie.

Lovændringer og aktuelt gældende lov

Tidligere var adoption uden samtykke kun en mulighed, når et barn havde været anbragt i en længere årrække uden kontakt til sine forældre. Fra 2009 kunne barnet bortadopteres efter 3 års anbringelse – eller i barnets første leveår og siden 2015 har adoption uden samtykke kunne ske uanset barnets anbringelsesperiode eller alder, hvis betingelserne er opfyldt.

» *Lovgivningen vedrørende adoption uden samtykke blev udvidet i 2009, lempet i 2015 og forenklet i 2019.*

Siden 1972 har adoptionsloven rummet mulighed for, at et barn kan bortadopteres uden de biologiske forældres samtykke, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptanter og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Samtidigt bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt.

Adoption skal være til barnets bedste

Adoption uden samtykke kan kun finde sted, når både kommunen og Ankestyrelsen vurderer, at forældrene aldrig vil kunne varetage omsorgen for barnet eller hvis barnet har opnået en tilknytning til sin plejefamilie, der vil være skadelig at bryde. Ligesom det er tilfældet for en adoption med samtykke, skal en adoption uden samtykke altid være til barnets bedste.

I 2009 besluttede Folketinget at udvide muligheden for adoption uden samtykke, så myndighederne allerede tidligt i barnets liv kan anvende adoption og derigennem øge chancerne for, at barnet oplever kontinuitet og stabilitet i opvæksten. Denne mulighed blev yderligere udvidet med vedtagelsen af en ny ændring af adoptionsloven i oktober 2015. Lovforenklingen gældende fra juli 2019 ændrer ikke ved betingelserne for adoption uden samtykke, men er alene en forenkling af processen.

Læs mere om

... hvad en undersøgelse af forældreevne ideelt set bør indeholde.

→ side 75-78

Et vidtrækkende indgreb

Adoption uden samtykke er et meget vidtrækkende indgreb, der i udgangspunktet kun kan komme på tale i to situationer; dels hvis det kan sandsynliggøres, at forældrene varigt er uden evne til at varetage omsorgen for deres barn, og dels hvis barnet har opnået en så stærk tilknytning til plejefamilien, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning.

De konkrete lovudvidelser i 2009

Frem til 2009 kunne adoption uden samtykke i praksis kun finde sted, hvis et barn havde været anbragt uden for hjemmet i mindst syv år og ikke havde haft kontakt til sine biologiske forældre i seks-otte år.

Med ændringen af adoptionsloven i 2009 blev muligheden konkretiseret og udvidet, så:

- › det var muligt, uden forældrenes samtykke, at bortadoptere et barn, som var under et år.
- › det var muligt, uden forældrenes samtykke, at bortadoptere et barn, som havde været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år.

I begge tilfælde skulle det godtgøres, at forældrene varigt var uden forældreevne, ligesom det i sager med børn under et år skulle godtgøres, at forældrene heller ikke ville være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

De konkrete lovændringer i 2015

Med lovændringen fra oktober 2015 er der lempet yderligere i forhold til udvidelserne fra 2009. Lempelserne betyder blandt andet, at adoption uden samtykke kan gennemføres uanset barnets alder og anbringelsesperiode, hvis betingelserne er opfyldt.

Her er et overblik over de konkrete lovændringer:

- › Det skal *sandsynliggøres*, og ikke længere *godtgøres*, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet for sager efter § 9, stk. 3.
- › Aldersgrænsen på et år ophæves for sager efter § 9, stk. 3, og kravet om anbringelse i mindst tre år fjernes for sager efter § 9, stk. 4. Dermed gælder bestemmelserne i den nye lovgivning uanset barnets alder og anbringelsesperiode – dog forudsættes det, at der ved sager efter § 9, stk. 4 er tale om en tilknytning, der har udviklet sig gennem længere tid og som udgangspunkt ikke efter få års anbringelse.
- › Plejeforældre kan adoptere deres plejebarn uden samtykke fra de biologiske forældre efter § 9, stk. 4, hvis barnet har fået en sådan tilknytning til plejefamilien, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne.

Det bliver muligt at den oprindelige slægt, fx forældrene, kan få fastsat samvær eller kontakt med barnet, hvis det vurderes at være til barnets bedste. Det gælder også, selvom forældrene ikke har haft samvær forud for adoptionen.

» 1. juli 2019
indførtes en række
forenklinger i
sagsbehandlingen,
der dog ikke ændrer
ved betingelserne for
at kunne indstille en
sag til adoption uden
samtykke.

Læs mere om

... sagens parter samt deres
retssikkerhed og mulighed for
advokatbistand.

→ side 53-54

Den konkrete lovforenkling i 2019

I april 2019 vedtog Folketinget lovforslaget *Kontinuitet og enkle forløb for børn der adopteres uden samtykke*. Loven trådte i kraft den 1. juli 2019. Med loven gennemføres en række forenklinger i sagsbehandlingen, mens der ikke ændres ved betingelserne for at kunne indstille en sag til adoption uden samtykke. Kompetencen til at træffe afgørelse flyttes fra Familieretshuset til Ankestyrelsen, mens kompetencen til at beskikke advokater for parterne i disse sager flyttes fra Familieretshuset til kommunen. Med loven indføres som noget ganske nyt hjemmel til, at børn, der adopteres uden samtykke til andre end deres plejefamilie, placeres midlertidigt hos den kommende adoptivfamilie, når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om adoption uden samtykke. Dermed understøtter processen, at børnene placeres så tidligt som muligt i deres blivende familie.

Flere led i sagsbehandlingen

Flere myndigheder skal vurdere sagen, før en sag om adoption uden samtykke kan afgøres:

1. Kommunen foretager den indledende skønsmæssige vurdering af, om det vil være til barnets bedste at blive adopteret og indsamler og tilvejebringer den relevante dokumentation.
2. Kommunen indstiller sagen til børn og unge-udvalget.
3. Børn og unge-udvalget indstiller til adoption uden samtykke, hvis de finder, at betingelserne herfor er opfyldt og de sender sagen til Ankestyrelsen.
4. Ankestyrelsen behandler sagen og træffer afgørelse.
5. Sagens parter kan indbringe afgørelsen for domstole. Sagens parter er barnet, de biologiske forældre¹ og plejeforældrene, hvis det er adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

Inden sagen behandles i børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen skal kommunen tilbyde at beskikke barnet og de biologiske forældrene en advokat, ligesom plejeforældrene skal have tilbud om advokat, hvis de er parter i sagen. Tidligere skulle beskikkelse af advokater i sager om adoption uden samtykke foregå via Familieretshuset (tidligere Statsforvaltningen), men med forenkling af loven i 2019 er denne opgave overgået til kommunen.

¹ Og forældremyndighedsindehaver, hvis det er en anden end de biologiske forældre. Det skal i den forbindelse understreges, at kommende adoptanter, der overtager forældremyndigheden som en del af den midlertidige placering i sager efter § 9, stk. 2 eller 3, ikke opnår partsstatus i sagen, selv om de er forældremyndighedsindehavere.

De tre sagstyper, som de beskrives i adoptionsloven

Adoption uden samtykke beskrives i adoptionslovens § 9, stk. 2-4 og overordnet er der tale om tre typer af sager, der dog alle har som udgangspunkt, at adoption skal være til barnets bedste.

Af **adoptionslovens § 7, stk. 1**, fremgår det, at adoption af en person, som er under 18 år og umyndig, kræver samtykke fra forældrene. Såfremt forældrene eller forældremyndighedsindehaver ikke ønsker at give samtykke til en adoption, kan der bevilges adoption af barnet efter **adoptionslovens § 9**.

Udgangspunktet for alle tre typer af sager er, at adoption skal være til barnets bedste. Det gælder i øvrigt for alle adoptioner – både med og uden samtykke. Det er vigtigt, at kommunen indledningsvist er opmærksom på forskellen på de tre sags-typer, de heraf forskellige betingelser for adoption uden samtykke og de forskellige dokumentationskrav, som de defineres i loven.

Adoptionslovens § 9, stk. 2

Adoption efter denne bestemmelse kan ske, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Bestemmelsen er en opsamlingsbestemmelse. Det betyder, at den i praksis har til formål at favne de børn, hvor adoption vil være til deres bedste, men hvor hverken betingelserne i stk. 3 eller 4 er opfyldt.

Bestemmelsen ses sjældent anvendt i praksis, da hovedparten af de børn, hvor der indstilles til adoption uden samtykke, er omfattet af enten stk. 3 eller 4.

» *Hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.*

Adoptionslovens § 9, stk. 3

Adoptionslovens § 9, stk. 3 omfatter de børn, hvor det kan sandsynliggøres, at deres forældre varigt er uden forældreevne og de derfor ikke er i stand til at varetage omsorgen for barnet.

Stk. 3. Adoption kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet.

Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter denne bestemmelse indbefatter at:

1. adoption, af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst, vil være bedst for barnet
2. det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet
3. betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt

Kommunen skal vurdere, at adoption vil være til barnets bedste, fordi den sikrer barnet en tryk, stabil og kontinuerlig opvækst i en adoptivfamilie. Kommunen skal undersøge og sandsynliggøre, at forældrene er uden tilstrækkelig forældreevne og at denne utilstrækkelighed er varig. Endeligt skal kommunen redegøre for, at betingelserne for en anbringelse udenfor hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 er opfyldt.

Af **servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 og 2**, fremgår:

Er der en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

1. utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
2. overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for,

(...) kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet (...)

Det er således en betingelse, at der skal være grundlag for en anbringelse udenfor hjemmet betinget i forhold hos forældrene og ikke barnet.

Adoptioner efter denne bestemmelse vil som hovedregel ske til allerede godkendte adoptanter ved en såkaldt fremmedadoption.

Adoptionsloven § 9, stk. 4.

Adoptionslovens § 9, stk. 4 omfatter de børn, der er anbragt ved en plejefamilie og har været det i en længere periode, og hvor man vurderer, at barnet har opnået en så stærk tilknytning til sine plejeforældre, at den vil være skadelig for barnet at bryde.

Stk. 4. Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, i lov om social service er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.

Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter denne bestemmelse indbefatter at:

1. væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det
2. barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre
3. barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service
4. betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, i lov om social service er opfyldt

Kommunen skal derfor vurdere, at adoption vil være til barnets bedste, fordi den sikrer barnet en tryk, stabil og kontinuerlig opvækst i sin nuværende plejefamilie og at et brud i den opnåede relation og tilknytning til denne vil være skadeligt for barnet. Kommunen skal, for at kunne vurdere dette, undersøge og dokumentere tilknytningen mellem henholdsvis barn, plejeforældre og biologiske forældre.

Barnet skal være anbragt i en plejefamilie og det er kun denne plejefamilie, der kan adoptere barnet.

Endeligt skal kommunen redegøre for, at betingelserne for en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 1 er opfyldt. Det er således et krav, at der skal være grundlag for en anbringelse uden for hjemmet betinget i forhold hos forældrene eller barnet.

Efter denne bestemmelse adopteres børnene af deres nuværende plejefamilie. Det foregår som en familieadoption og plejeforældrene skal derfor ikke godkendes som adoptanter.

Sagsgangen, som den beskrives i serviceloven

» *Hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.*

Læs mere om

... forløbet i sager om adoption uden samtykke.

→ side 33-35

I sager om adoption uden samtykke beskrives sagsgangen og hvilken dokumentation, som kommunen skal udarbejde, i servicelovens § 68 d-f.

Af **servicelovens § 68 d** fremgår²:

I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.

Kommunalbestyrelsen

Serviceovens § 68 e, stk. 1, beskriver, hvordan sagsgangen i sager om adoption uden samtykke skal foregå i kommunalbestyrelsen:

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption af et barn eller en ung ikke kan gennemføres med samtykke fra barnets eller den unges forældre, jf. § 7 i adoptionsloven, og kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption vil kunne gennemføres uden samtykke fra forældrene efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, forelægger kommunalbestyrelsen sagen for børn og unge-udvalget.

Kommunalbestyrelsens forelæggelse af en sag til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, skal indbefatte en indstilling om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2, 3 eller 4 med følgende indhold, jf. **servicelovens § 68 e, stk. 2**:

² Reglerne om sagsgangen i sager om adoption uden samtykke beskrives i servicelovens § 68 d-h, men § 68 h er alene en bemyndighedsbestemmelse.

1. Den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50, eller den ungefaglige undersøgelse, jf. § 31 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
2. Handleplanen, jf. § 140, eller forbedringsforløbet, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
3. En beskrivelse af at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
4. Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.

I de tilfælde hvor kommunalbestyrelsens indstilling om adoption er med hjemmel i adoptionslovens § 9, stk. 3 eller 4, skal indstillingen ifølge **servicelovens § 68 e, stk. 3**, også indeholde en:

Redegørelse for, at betingelserne for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i § 58, stk. 1, er opfyldt.

Børn og unge-udvalget

Herefter kan børn og unge-udvalget, **ifølge § 68 f, stk. 1**, indstille til Ankestyrelsen, at denne træffer afgørelse om adoption uden samtykke:

Børn og unge-udvalget kan på et møde indstille til Ankestyrelsen, at styrelsen træffer afgørelse om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

Ifølge § 68 f, stk. 2, skal parterne i sagen høres inden indstillingen til Ankestyrelsen:

Inden indstilling efter stk. 1 afgives, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, indehaverne af forældremyndigheden over barnet eller den unge og barnets eller den unges eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig. Plejeforældrene kan efter 1. pkt. udtale sig under mødet i børn og unge-udvalget, men anses alene som part i sagen, hvis de søger om adoption af barnet.

Ifølge § 68 f, stk. 3, kan indstillingen fra børn og unge-udvalget kun vedtages, hvis mindst fire af udvalgets fem medlemmer stemmer for. Herefter sendes indstillingen videre til Ankestyrelsen, som meddeler styrelsens afgørelse til sagens parter og kommunalbestyrelsen.

Kommunerne kan få gratis vejledende rådgivning

Fordi antallet af sager om adoption uden samtykke er yderst begrænset, og fordi der er tale om yderst komplekse sager, kan sagerne være svære at håndtere i kommunerne. Tidligere har kommunerne også haft mulighed for at trække på specialiseret rådgivning og ekspertbistand fra *Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation* (VISO) i Socialstyrelsen, men der har været behov for en tydeliggørelse af denne mulighed.

Efter lovændringen i 2015 fremgår det derfor nu direkte af **servicelovens § 13, stk. 7**, at VISO yder rådgivning i sager, hvor kommuner overvejer at indstille til adoption uden samtykke.

Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 3.

Her kan du læse mere om krav til sager, hvor betingelserne for adoption uden samtykke knytter sig til, hvorvidt det kan sandsynliggøres, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Børnene i disse sager vil typisk være anbragt udenfor hjemmet i en plejefamilie eller der kan være situationer, hvor kommunen allerede i forbindelse med mors graviditet er så bekymrede, at de er forpligtet til at overveje, om adoption vil være til barnets bedste.

I sådanne sager, kan adoption uden samtykke bevilges, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevne. Adoption kan finde sted, selvom forældrene er i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær – denne betingelse blev taget ud af loven med lempelserne i 2015. Det betyder, at samvær mellem barn og biologiske forældre ikke i sig selv er hindrende for, at adoption kan være til barnets bedste. Det vil altid være kommunens opgave at vurdere kvaliteten af samværet og relationen mellem barn og forældre i den konkrete sag.

Kommunen skal med bestemmelserne af 2015 ikke længere godtgøre, men sandsynliggøre, at forældrene varigt er uden forældreevne. Det er kommunens opgave at dokumentere denne sandsynliggørelse ved at belyse forældrenes forhold, forældreevne og udviklingspotentiale.

Krav, der skal opfyldes

I sagsbehandlingen skal det dokumenteres, at det er sandsynliggjort, at forældrene er uden forældreevne, og at prognoserne viser, at den manglende forældreevne er varig.

Det betyder, at kommunen skal dokumentere, at det hverken nu eller på sigt er sandsynligt, at forældrene kan varetage omsorgen for deres (kommende) barn. Der må således ikke være holdepunkter for, at forældrene inden for barnets opvækstperiode kan udvikle sig så meget, at de vil kunne komme til at tage sig af barnet i hjemmet og varetage den daglige omsorg.

» *Kommunen skal med bestemmelserne af 2015 ikke længere godtgøre, men sandsynliggøre, at forældrene varigt er uden forældreevne.*

Læs mere om

... hvad en undersøgelse af forældreevne optimalt set bør indeholde.

→ side 75-78

For at en sag om adoption uden samtykke kan gennemføres, er det desuden et krav, at servicelovens § 58, stk. 1, om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Grundlaget for anbringelsen skal skyldes forhold og adfærd hos forældrene (§ 58, stk. 1, nr. 1 eller 2) og ikke forhold og adfærd hos barnet selv. Barnet behøver ikke at være tvangsmæssigt anbragt, men kommunen skal kunne redegøre for, at der vil være grundlag for en anbringelse uden samtykke, såfremt forældrene trækker deres samtykke til anbringelsen. I tilfælde, hvor anbringelsen er sket med forældrenes samtykke, skal der derfor foretages en vurdering af, om anbringelsen på det tidspunkt, hvor adoption uden samtykke overvejes, ville kunne ske uden samtykke. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at denne vurdering skal foretages uafhængigt af overvejelserne om adoption og alene have anbringelsesspørgsmålet for øje. Med andre ord må det ikke være lettere at argumentere for et tvangsmæssigt anbringelsesgrundlag, fordi man overvejer adoption uden samtykke.

Kan der være kontakt til forældrene?

Selvom barnet har bevaret kontakten til sine biologiske forældre under anbringelsen, kan en adoption uden samtykke finde sted. Det er, som tidligere nævnt, ikke længere en betingelse, at forældrene ikke må kunne spille en positiv rolle i forbindelse med samvær.

De fleste anbragte børn har samvær med en eller begge af deres forældre. Omfanget af og rammerne for samværet er meget forskelligt. I sager om adoption uden samtykke, er der ofte tale om så dårlige forældre, at samværet er meget begrænset og der er ofte tale om støttet eller overvåget samvær. Det behøver dog ikke at være sådan.

» *Samvær er i sig selv ikke hindrende for, at adoption kan være til barnets bedste, men det er vurderingen af samværets og relationens kvalitet for barnet, der er afgørende*

Kommunen skal til enhver tid forholde sig til kvaliteten af samværet for barnet – og kvaliteten af den relation barnet har til sine biologiske forældre. Er der tale om et for barnet trygt, udviklende og givende samvær og har barnet en betydningsfuld og nær relation til sine forældre, vil man typisk ikke vurdere, at adoption vil være til barnets bedste. Er der derimod tale om et samvær, som barnet ikke synes at profitere af, hvor barnet reagerer uhensigtsmæssigt før, under eller efter samvær eller hvor barnet ikke udviser interesse for og tilknytning til sine biologiske forældre, kan det være mere tvivlsomt, om samværet er til barnets bedste. Der kan også være eksempler på, at samværet er kendetegnet ved mangelfuld eller uhensigtsmæssig interaktion, der ikke tager afsæt i eller tilgodeser barnets behov. Der kan være situationer, hvor barnet ikke udviser eller udvikler en nær relation til sine forældre. Eller situationer hvor samværet ikke vurderes værdifuldt for barnet, men måske i højere grad opfylder et behov hos de biologiske forældre. I sådanne situationer bør det overvejes, om adoption i stedet vil være til barnets bedste.

Samvær er derfor i sig selv ikke hindrende for, at adoption kan være til barnets bedste, men det er vurderingen af samværets og relationens kvalitet for barnet, der er afgørende.

Kan der være kontakt til forældrene efter en adoption?

Loven giver mulighed for, at der kan fastsættes samvær eller anden form for kontakt efter adoption mellem barnet og de biologiske forældre eller andre fra den biologiske slægt, fx søskende, hvis det er til barnets bedste. Der vil også kunne oprettes kontakt mellem barnet og forældrene efter adoption, selvom der forud for adoptionen ikke har været kontakt.

Adoption kan virke som et mindre drastisk indgreb, hvis forældrene fortsat kan se deres barn i forbindelse med samvær. Ifølge loven må udsigten til, at der er mulighed for at få fastsat samvær dog ikke indgå i vurderingen af sagen. Der må med andre ord ikke være lettere adgang til at gennemføre en adoption uden samtykke, fordi der er mulighed for, at forældrene kan ansøge om samvær efter adoption. Vurderingen af, om adoption er til barnets bedste skal ske uafhængigt af, at loven giver mulighed for fastsættelse af samvær.

Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

Her kan du læse mere om krav til sager, hvor barnet har opnået så nær en tilknytning til plejefamilien, at den vil være skadelig for barnet at bryde.

I sager, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet, blev plejeforældrenes adgang til at adoptere deres plejebørn udvidet med lempelserne fra 2015. Adoption uden samtykke kan bevilges til plejeforældrene, hvis barnet har opnået en så nær tilknytning til plejefamilien, at denne tilknytning vil være skadelig at bryde. I sager, hvor det er tilfældet, er der ikke et tilsvarende krav om, at det skal være sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevner, men betingelserne for en anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, stk. 1 skal være opfyldt. Her forholder man sig altså særligt til barnets tilknytning, og det er denne, der skal danne grundlag for adoption uden samtykke. Barnets tilknytning til sine plejeførel-dre skal holdes op imod barnets tilknytning og forhold til sine biologiske forældre og derfor skal der også vurderes på barnets relation til sine biologiske forældre.

Adoption af et plejebarn kan være relevant i de tilfælde, hvor barnet har behov for, at der etableres et livslangt retsforhold mellem barnet og plejeforældrene – med gensidige rettigheder og pligter. Adoption sikrer en højere grad af stabilitet og kontinuitet, end hvad en videreført anbringelse typisk kan give barnet. Ved en adoption er der tale om et skærpet krav i forhold til videreført anbringelse, hvad angår betydningen af den opnåede tilknytning til plejefamilien. Det skal være skadeligt for barnet at miste tilknytningen, hvis det skal kunne begrunde en adoption uden samtykke. Kravet for en videreført anbringelse efter serviceloven på baggrund af tilknytning er, at barnet eller den unge har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet.

Krav til og vurdering af tilknytning

I sagsbehandlingen er vurderingen af tilknytningen mellem barnet og plejefamilien den afgørende faktor ved afgørelser om plejeforældres adoption af deres plejebarn uden de biologiske forældres samtykke. Denne tilknytning mellem barnet og plejefamilien skal være så nær, at det vil være skadeligt for barnet at bryde den.

Kommunen skal som led i oplysningen af sagen sørge for, at der laves en undersøgelse af barnets tilknytning til plejefamilien. Undersøgelsen skal foretages af en autoriseret psykolog, lægefaglig person eller en anden børnesagkyndig person. Undersøgelsen af tilknytningen skal indeholde en analyse af barnets opnåede og fremtidige tilknytning til plejefamilien og de biologiske forældre og til plejefamiliens netværk samt, hvis relevant, til de biologiske forældres netværk. Undersøgelsen skal indeholde oplysninger om, hvordan barnet opfatter plejefamilien, den biologiske familie og netværket samt barnets egen holdning til adoption. Endeligt skal undersøgelsen afdække, hvordan plejefamilien stiller sig til adoptionen og hvilke tanker de gør sig om barnet og barnets eventuelle særlige behov og udvikling.

Det er ikke længere et lovkrav, at barnet skal have været anbragt hos plejefamilien i minimum tre år, men som hovedregel forudsættes det, at relationen har udviklet sig gennem længere tid. Bestemmelsen kan derfor som udgangspunkt ikke anvendes efter få års anbringelse i plejefamilien eller for små børn, der er anbragt i plejefamilien umiddelbart efter fødslen. Disse små børn vil skulle bortadopteres efter adoptionslovens § 9, stk. 3 eller hovedbestemmelsen i § 9, stk. 2. Det kan dog ikke afvises, at en relation af kortere varighed i særlige tilfælde kan begrunde en adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 4. Som eksempel nævnes det i Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption*, at et klart udtrykt ønske fra et anbragt barn skal tillægges betydning, når barnet har en sådan alder og modenhed, at barnets holdning skal tillægges betydning for beslutningen om adoption.

For at kommunen kan indstille en sag om adoption uden samtykke til plejeforældre, er det et krav, at servicelovens § 58, stk. 1, om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Grundlaget for anbringelsen kan både skyldes forhold og adfærd hos forældrene (§ 58, stk. 1, 1. eller 2. pkt.) og forhold og adfærd hos barnet selv (§ 58, stk. 1, 3. eller 4. pkt.) og altså ikke kun forhold hos forældrene, som ved sager efter adoptionslovens § 9, stk. 3. Ligesom ved indstilling efter stk. 3 er det en forudsætning, at anbringelsen er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke. Hvis der ikke allerede er truffet afgørelse om en anbringelse uden samtykke, skal kommunen i sin indstilling til børn og unge-udvalget redegøre for, at der er grundlag herfor. Udvalget skal ikke træffe afgørelse herom, men vurdere, om grundlaget herfor er opfyldt.

Plejefamilien, der adopterer efter stk. 4, skal enten være en plejefamilie, en kommunal plejefamilie eller en netværksplejefamilie efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-3.

Kan der være kontakt til forældrene?

Barnets relation til sine biologiske forældre skal indgå som en del af vurderingen af tilknytningen til plejefamilien. Konkret betyder det, at samvær eller anden kontakt til biologiske forældre ikke er til hinder for en adoption, hvis barnet er tættere knyttet til sin plejefamilie. Omvendt er det til hinder for adoptionen, hvis barnet har et nært og stabilt forhold til sine biologiske forældre.

» *Det er ikke længere et lovkrav, at barnet skal have været anbragt hos plejefamilien i minimum tre år, men som hovedregel forudsættes det, at relationen har udviklet sig gennem længere tid. Bestemmelsen kan derfor som udgangspunkt ikke anvendes efter få års anbringelse i plejefamilien eller for små børn, der er anbragt i plejefamilien umiddelbart efter fødslen.*

Læs mere om

... hvordan samvær indgår i kommunens vurdering.

→ side 20

Der lægges i den forbindelse vægt på, om kommunen har arbejdet for at udvikle relationen mellem barnet og forældrene og om kommunen har arbejdet på at kunne hjemgive barnet. Kommunen skal også vurdere, om plejeforældrenes eventuelt beskyttende adfærd over for barnet i forhold til forældrene har medført en særlig, men ikke naturlig tilknytning mellem dem og barnet – og om plejeforældrene i den forbindelse har været aktivt medvirkende til, at barnet ikke har udviklet en relation til sine biologiske forældre.

Læs mere om

... fastsættelse af kontakt og samvær efter en adoption.

→ side 72-73

Kan der være kontakt til forældrene efter adoption?

Som ved adoptioner efter stk. 3 vil det også for adoptioner efter stk. 4 være muligt, at Familieretshuset kan fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og de biologiske forældre eller andre fra den biologiske slægt, fx søskende eller bedsteforældre, efter adoptionen, hvis det vurderes, at være til barnets bedste. Efter en konkret vurdering vil der også kunne oprettes kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, selvom der forud for adoptionen ikke har været kontakt.

Hvad hvis plejeforældrene siger nej?

En forudsætning for at gennemføre en adoption uden samtykke efter § 9, stk. 4 er, at plejeforældrene ønsker og føler sig i stand til at adoptere deres plejebarn. For nogle plejefamilier vil det være kærligt og ganske naturligt at adoptere deres plejebarn. For andre kan det komme som et decideret chok, hvis kommunen bringer det på banen. De kan føle sig snigløbet eller ført bag lyset – for det var ikke den plejeopgave, de påtog sig. De har måske aldrig tænkt tanken eller overvejet, at det var en mulighed.

Der kan være mange og gode grunde til, at en plejefamilie ikke ønsker at adoptere deres plejebarn. Det kan handle om arveforhold i forhold til egne biologiske børn. Det kan skyldes frafaldet af vederlag og dermed indtægt – særligt hvis en eller begge plejeforældre går hjemme og har været udenfor arbejdsmarkedet længe. Der kan være andre plejebørn i familien, og adoption af ét barn kan rejse både etiske og følelsesmæssige dilemmaer – eller det kan få betydning for familiens overskud til andre plejebørn eller sågar deres plejegendkendelse. Det kan være, at plejeforældrene ikke ønsker at være medvirkende til at afskære kontakten mellem barnet og dets biologiske forældre eller at plejeforældrene er bekymrede for at stå alene med barnet, fx hvis barnet har særlige behov, og at de frygter, at de vil have sværere ved at få relevant støtte, hjælp og kompensation, hvis der ikke længere er et plejeforhold og en direkte indgang til barnets myndighedssagsbehandler. Forbeholdene og bekymringer kan være mange – og typisk vil flere af dem være i spil.

Kommunen skal derfor nøje overveje, hvornår og hvordan de indleder drøftelserne med plejefamilier i sager, hvor de overvejer, om adoption til plejefamilien vil være til barnets bedste. Kommunen skal være behjælpelig med og klædt på til at kunne besvare plejefamiliernes spørgsmål og hjælpe dem med at afklare eventuelle uvisheder. Kommunen skal vejlede om de gældende regler og proces, og de kan informere om mulighederne for støtte, hvis en plejefamilie adopterer deres plejebarn efter § 9, stk. 4.

Læs mere om

... støtte til plejefamilier, der adopterer deres plejebarn.

→ side 56-57

I sidste ende er det plejefamilien selv, der skal vurdere, om de ønsker og ser sig i stand til at adoptere deres plejebarn. Og det vil typisk være en proces for familien at skulle overveje dette grundigt.

Det forhold at en plejefamilie ønsker at adoptere sit plejebarn – og måske tilmed selv italesætter dette eller opsøger kommunen med dette ønske – er ikke i sig selv grundlag for at indstille en sag til adoption uden samtykke. Det er altid kommunen, der laver den indledende vurdering af, om det vil være til barnets bedste at blive adopteret af sin plejefamilie, fordi tilknytningen vil være skadelig at bryde.

Sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2.

Her kan du læse mere om principper og krav i andre typer af sager om adoption uden samtykke.

I enkelte tilfælde kan adoption uden samtykke gennemføres, selvom manglende forældre ikke kan sandsynliggøres for de biologiske forældre. Disse sager hører under adoptionslovens § 9, stk. 2, hvor det fremgår, at adoption kan bevilges, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Bestemmelsen, der er en opsamlingsbestemmelse, skal åbne mulighed for undtagelser fra de to hovedkategorier i loven, så det ikke er udelukket, at andre børn kan adopteres uden samtykke. Bestemmelsen kan således kun anvendes i de tilfælde, hvor en sag ikke falder indenfor betingelserne i adoptionslovens § 9, stk. 3 eller 4, men hvor kommunen alligevel vurderer, at adoption vil være til barnets bedste.

Sager om "glemte børn"

Eksempler, som falder uden for de to hovedkategorier i loven, kan være sager om såkaldte "glemte børn". Her kan forældrene godt have forældreansvar, men kontakten mellem barn og forældre har typisk været afbrudt i mindst fem-seks år. For at der kan blive tale om en adoptionssag, skal det som udgangspunkt være forældrene, der ikke har forsøgt eller ønsket at etablere kontakt til barnet.

I praksis ses meget få sager indstillet efter denne paragraf.

Er det muligt at få forældrenes samtykke?

Hvis kommunen vurderer, at adoption er til barnets bedste, bør de altid tale med forældrene om muligheden for at opnå samtykke til en frivillig adoption. Samtykket skal afgives til Familieretshuset – eller i visse tilfælde Ankestyrelsen – for at være gyldigt.

Af **adoptionslovens § 7, stk. 2** fremgår det, at der for at gennemføre en adoption med samtykke kun kræves samtykke fra forældremyndighedsindehaver(e), mens det af **adoptionslovens § 13** fremgår, at forældre uden del i forældremyndigheden skal afgive en erklæring. Det er ikke tilstrækkeligt, at forældremyndighedsindehaver(e) giver samtykke over for kommunens sagsbehandler. Samtykket skal gives over for Familieretshuset og kommunen bør støtte og hjælpe forældrene med at opnå kontakt til Familieretshuset, så samtykket bliver juridisk gyldigt. Hvis forældremyndighedsindehaver(e) giver samtykke til en frivillig adoption, vil Familieretshuset behandle hele adoptionssagen som enhver anden frivillig adoption – og kommunen vil derfor ikke have en opgave i forhold til adoptionssagen. De vil naturligvis stadig være ansvarlig myndighed i forhold til barnets anbringelsessag indtil en eventuel adoption er gennemført.

Hvis forældrene tidligere har sagt nej til adoption, men senere ønsker at give samtykke til det under Ankestyrelsens behandling af sagen, gives samtykket for Ankestyrelsen.

Hvad sker der, når der ikke gives samtykke?

Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil give sit samtykke, kan en sag om adoption uden samtykke indledes, og her er begge forældres holdning til adoptions-spørgsmålet af betydning, uanset om de har del i forældremyndigheden eller ej.

Har begge forældre del i forældremyndigheden, men giver kun den ene forælder samtykke til bortadoptionen, skal sagen både behandles efter reglerne om frivillig adoption og reglerne om adoption uden samtykke. Kun den forælder, der ikke giver samtykke, skal have vurderet sin forældreevne og prognose eller indgå i tilknytningsundersøgelsen.

» *Inden en sag om adoption uden samtykke indledes, skal myndighederne altid afsøge muligheden for at opnå forældrenes samtykke til en frivillig adoption.*

Læs mere om

... indhentelse af samtykke i sager om adoption uden samtykke.

→ side 94

Hvordan foregår en adoption uden samtykke?

Adoption uden samtykke kan enten gennemføres som en fremmedadoption eller en familieadoption.

I adoptionsbekendtgørelsen beskrives de forskellige adoptionsformer. I forbindelse med adoption uden samtykke er seks af formerne relevante. Der skelnes mellem adoption med eller uden samtykke, anonym eller ikke-anonym adoption samt familie- eller fremmedadoption:

Adoption uden samtykke

Når forældre ikke kan eller vil acceptere, at deres barn bortadopteres, men helt særlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for bortadoption, er der tale om en adoption uden samtykke.

Adoption med samtykke

Hvis barnets forældre – eller de, der har forældremyndigheden over barnet – frivilligt vil medvirke til at bortadoptere deres barn, er der tale om adoption med samtykke.

Anonym adoption

Ved anonym adoption forstås en adoption, hvor barnets oprindelige slægt ikke har eller kan få kendskab til, hvem adoptanterne er. Kun en fremmedadoption kan være en anonym adoption.

Ikke-anonym adoption

Ved en ikke-anonym adoption – også kaldet en åben adoption – forstås en adoption, hvor barnets oprindelige slægt har kendskab til adoptanternes identitet. Både en familieadoption og en fremmedadoption, hvor adoptanterne kender barnet eller forældrene, kan være en ikke-anonym adoption.

Familieadoption

Ved en familieadoption adopterer ansøgerne et barn, som de har en kvalificeret familiemæssig tilknytning til. I praksis vil det sige, at barnet enten skal være ansøgerens barnebarn, søskende, nevø eller niece.

I stedet for en egentlig familiemæssig tilknytning kan der dog også være tale om en anden kvalificeret tilknytning mellem ansøgerne og barnet – et slægtslignende forhold – hvilket indebærer, at der er etableret tæt kontakt igennem længere tid; typisk 3 år.

En adoption uden samtykke efter adoptionsloven § 9, stk. 4, hvor plejeforældre adopterer deres plejebarn, gennemføres altid som en familieadoption. En familieadoption kræver ikke, at familien bliver godkendt som adoptanter.

Fremmedadoption

Ved en fremmedadoption adopterer ansøgerne et barn under 18 år, som de enten ikke kender i forvejen eller som ansøgerne ikke kender godt nok til, at det kan opfylde betingelserne for en familieadoption.

Ansøgerne skal inden fremmedadoption godkendes som adoptanter. De kan søge en godkendelse til adoption af et barn, der bringes i forslag fra en dansk eller udenlandsk adoptionsformidlende myndighed eller organisation. Eller de kan søge en konkret godkendelse til et bestemt barn. Det er en tidskrævende og omfattende proces at blive godkendt som adoptant i Danmark. Der er grundige krav til ansøgerne og de skal bl.a. deltage i kurser og obligatorisk rådgivning som led i undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Det er Adoptionsrådet i Familieretshuset, der forestår godkendelse af adoptanter i Danmark og ansøgninger om godkendelse som adoptant skal indgives til Familieretshuset³.

Adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3 vil som udgangspunkt altid være fremmedadoptioner til allerede godkendte adoptanter.

» *En adoption uden samtykke efter adoptionsloven § 9 stk., 4, hvor plejeforældre adopterer deres plejebarn, gennemføres altid som en familieadoption. En familieadoption kræver ikke, at familien bliver godkendt som adoptanter.*

3 Du kan læse mere om godkendelse af adoptanter og processen herfor på Familieretshuset hjemmeside

Opsamling: Krav til dokumentationen

Før en sag kan indstilles til adoption uden samtykke, skal kommunens sagsbehandlere udføre et grundigt dokumentationsarbejde.

Læs mere om...

... hvad en indstilling til adoption uden samtykke til kommunens børn og unge-udvalg skal indeholde.

→ side 50-51

Her i skemaet kan du se, hvilken dokumentation der skal følge med indstillingen, når børn og unge-udvalget skal vurdere, om de kan indstille til adoption uden samtykke.

I sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2, afhænger kravet til dokumentation af sagens karakter. Det skal dog altid dokumenteres, at væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for at gennemføre en adoption uden samtykke. Her kan dokumentationen til højre også indgå.

Hvad skal dokumenteres?	Hvad vil det sige?	Skal det dokumenteres i sager på baggrund af manglende forældreevne? (§ 9, stk. 3)?	Skal det dokumenteres i sager, hvor barnet har tilknytning til plejefamilien? (§ 9, stk. 4)?
Det skal dokumenteres, at der er grundlag for anbringelse efter servicelovens § 58, stk. 1.	Børn og unge-udvalget i kommunen har vurderet, at der er grundlag for, at barnet kan anbringes uden for hjemmet uden samtykke, fordi der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet og/eller overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for. For sager indstillet efter adoptionslovens § 9, stk. 4, hvor plejefamilien adopterer barnet eller den unge, vurderer børn og unge-udvalget, om der er grundlag for en anbringelse uden samtykke betinget i forhold hos forældrene, som beskrevet ovenfor, eller i forhold hos barnet eller den unge selv, eksempelvis misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer jf. servicelovens § 58, stk. 1, nr. 3 og 4.	Ja, stk. 1, nr. 1. eller 2.	Ja, i stk. 1, nr. 1, 2, 3 eller 4.
Det skal sandsynliggøres, at forældrene er varigt uden forældreevne.	Der skal foreligge en undersøgelse af familiens, herunder forældrenes, ressourcer og en prognosevurdering. Herunder hører oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, intellektuelle niveau, sygdomme, misbrug, behandlingsforløb og omsorg for eventuelle andre børn. Kommunen skal indhente uafhængige undersøgelser fra specialister. Er det kun muligt at benytte ældre oplysninger, skal en specialist udarbejde en ny prognosevurdering på baggrund af de foreliggende oplysninger.	Ja	Nej
Det skal beskrives, hvordan relationen mellem barn og forældre er og for adoptioner efter § 9, stk. 4, skal tilknytningen vurderes.	Samvær eller anden kontakt mellem barn og forældre er ikke i sig selv til hinder for en adoption uden samtykke, men relationen har betydning for den samlede vurdering af den enkelte sag. Derfor skal en vurdering af relationen mellem barn og forældre indgå i sagens dokumentation.	Ja	Ja, som led i tilknytningsundersøgelsen
Det skal beskrives, hvordan forholdet mellem barn og plejeforældre er og for adoptioner efter § 9, stk. 4, skal tilknytningen vurderes.	Det er særlig relevant at beskrive forholdet mellem barnet og plejeforældrene i tilfælde, hvor det overvejes at gennemføre en adoption uden samtykke på baggrund af nær tilknytning mellem barnet og plejeforældrene. Barnets relation til de biologiske forældre skal også indgå i vurderingen af tilknytningen til plejefamilien.	Ja, i relevant omfang	Ja, som led i tilknytningsundersøgelsen
Der skal være opmærksomhed på, om barnet har søskende, og om adoption også er relevant for dem.	Når det overvejes, hvorvidt hensynet til kontinuitet og stabilitet i et barns opvækst taler for en adoption, bør denne overvejelse ligeledes gøres for alle andre søskende i søskendeflokken.	Ja	Ja

Kapitel 2

Sådan forløber sagsbehandlingen

I den kommunale sagsbehandling har sager om adoption uden samtykke flere fællestræk med sager om anbringelse uden samtykke.

Adoption er dog et væsentligt mere vidtrækkende indgreb, der kræver mere dokumentation. Sagerne behandles i kommunen og Ankestyrelsen, og kan påklages til domstolene.

Dette kapitel beskriver sagsgangen i sager om adoption uden samtykke og indeholder interviews med repræsentanter for de myndigheder, der behandler sagerne. En supplerende vejledning til sagsgangen findes i Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption*.

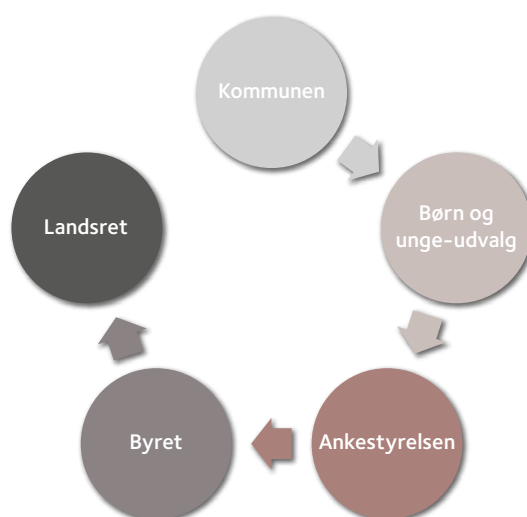

Sådan forløber sagerne

Følgende giver overblik over de elementer, der typisk indgår i de forskellige myndigheders behandling af en sag om adoption uden samtykke og tager udgangspunkt i en sag, der ender med adoption. Sager afsluttes undervejs, hvis en af myndighederne i deres behandling vurderer, at der ikke er grundlag for adoption uden samtykke.

Sagsgangen og de involverede aktører

Sager om adoption uden samtykke starter i barnets handlekommune, hvor forvaltningen indstiller til kommunens børn og unge-udvalg. Udvalget indstiller til Ankestyrelsen, der træffer afgørelsen – som herefter kan påklages til by- og landsret.

Sagsbehandlingen i kommunen

- › Undersøgelse efter servicelovens § 50 gennemføres
- › Kommunen vurderer, at adoption er bedst for barnet
- › Forsøg på at opnå forældrenes samtykke
- › Undersøgelse af forældrenes forældreevne gennemføres med inddragelse af specialist(er) (kun for adoptioner efter § 9, stk. 3.)
- › Prognosen vurderes – blandt andet på baggrund af undersøgelserne af forældreevnen (kun for adoptioner efter § 9, stk. 3.)
- › Tilknytningen mellem barnet og henholdsvis plejeforældre og biologiske forældre undersøges og vurderes gennem en tilknytningsundersøgelse (kun for adoptioner efter § 9, stk. 4.)
- › Kommunen beskikker advokat til barnet og tilbyder advokat til forældre/forældremyndighedsindehaverne – og plejeforældre hvis det er en indstilling efter § 9, stk. 4
- › Kommunen indstiller til børn og unge-udvalget.

Sagsbehandlingen i kommunens børn og unge-udvalg

- › Indkaldelse af sagens parter til et møde, herunder hvem der har ret til at udtale sig, jf. servicelovens § 68, stk. 2. Sagens parter er barnet, de biologiske forældre, indehaveren af forældremyndigheden, hvis det er en anden end forældrene, eventuelle plejeforældre samt advokater. Plejeforældre har altid ret til at udtale sig, men er kun parter i sagen, hvis det er adoption efter § 9, stk. 4.
- › Vurdering af indstillingen på møde
- › Afgørelse i udvalget
- › Børn og unge-udvalget indstiller til adoption uden samtykke og videresender deres indstilling til Ankestyrelsen.

Sagsbehandlingen i Ankestyrelsen

- › Kommunen tilbyder advokat til parter, hvis de tidligere har takket nej
- › Gennemgang af alt materiale fra kommunen
- › Vurdering af dokumentationen
- › Vurdering af adoption i forhold til barnets bedste
- › Vurdering af, om barnets eget ønske og perspektiv er belyst
- › Vurdering af, om formelle krav er overholdt
- › Vurdering af plejefamiliens egnethed og om betingelserne for en familieadoption opfyldes, når der indstilles til adoption på baggrund af barnets tilknytning til plejefamilien i sager efter § 9, stk. 4
- › Eventuel indkaldelse af barnet til møde
- › Eventuel indkaldelse af forældrene til møde
- › Afholdelse af samtale med plejeforældrene om adoption i sager efter § 9, stk. 4
- › Vejlede biologiske forældre om retsvirkningerne af adoption.

Sagens afgørelse og bevilling

- › Afgørelsen træffes af Ankestyrelsen
- › Ankestyrelsen meddeler og udleverer skriftlig afgørelse til sagens parter
- › Ankestyrelsen sender sagen til Adoptionsnævnet med henblik på matchning af barnet (kun § 9, stk. 3)
- › Adoptionsnævnet påbegynder matchningsproces mellem barn og kommende adoptanter og matcher barnet med de bedst egnede adoptanter ud fra hensyn til barnets bedste og barnet placeres i midlertidig placering (kun § 9, stk. 3)
- › Indbringelse af sagen for retten, hvis parterne kræver det
- › Eventuel retsproces (byret og landsret) og endelig afgørelse ved domstol
- › Ankestyrelsen udfærdiger og fremsender adoptionsbevilling
- › Sagen er endeligt afgjort
- › Der kan rettes henvendelse til Familieretshuset og ansøges om samvær (for sager efter § 9, stk. 3 kan der allerede ansøges om samvær i forbindelse med den midlertidige placering).

Sagsbehandlings første trin

En indstilling til adoption uden samtykke udarbejdes i barnets handlekommune. Sagen kræver et grundigt undersøgelses-, vurderings- og dokumentationsarbejde.

Læs mere om...

... hvornår man bør overveje, om adoption vil være til barnets bedste.

→ side 38-42

» *En børnesag, som udvikler sig til en sag om adoption uden samtykke, vil begynde som en anbringelsessag efter serviceloven. Det er et krav, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, før adoption uden samtykke kan komme på tale.*

En børnesag, som udvikler sig til en sag om adoption uden samtykke, vil begynde som en anbringelsessag efter serviceloven. Det er et krav, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, før adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3 og 4 kan komme på tale.

Anledningen til sagen påbegyndelse vil typisk være, at kommunens børnefaglige undersøgelse rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har tilstrækkelig forældreevne.

Barnet kan selv ønske adoption

Anledningen til at indlede en sag efter adoptionslovens § 9, kan også være, at barnet efter at have været anbragt uden for hjemmet, selv ønsker at blive adopteret. Ydermere kan barnets nære tilknytning til plejefamilien være anledning til at indlede en sag med hjemmel i adoptionslovens § 9, stk. 4.

Adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 og 3 er ikke betinget af, at adoptionen kan ske til den plejefamilie, hvor barnet er anbragt. Der vil være børn og unge, som er anbragt på et opholdssted, på en institution eller hos en plejefamilie, der ikke ønsker at adoptere. I disse situationer kan barnet adopteres af personer, der er godkendt til adoption. Det er Adoptionsnævnet, der foretager matchning mellem barnet og godkendte adoptanter. Adoption efter § 9, stk. 4 er altid betinget af, at det sker til den nuværende plejefamilie.

Hvad giver anledning til en børnefaglig undersøgelse?

I nogle tilfælde vil forældrene være kendt af kommunen i forvejen – for eksempel fordi de har andre børn, som er anbragt, eller fordi de har en alvorlig diagnose kombineret med misbrug eller massive sociale problemer. Især i sager med førstegangsforældre kan anledningen til den børnefaglige undersøgelse være en henvendelse fra læge, psykolog eller andre, der er bekymrede for barnet. Der kan også være tale om forældre, som selv har haft en børnesag eller hvor familien er kendt af kommunen, og hvor kendskabet medfører bekymring, der begrundet igangsættelsen af en børnefaglig undersøgelse.

Hvad indgår i den børnefaglige undersøgelse?

Som angivet i **servicelovens § 50, stk. 2**, skal undersøgelsen belyse seks punkter, medmindre et eller flere af disse ikke er relevante i forhold til det pågældende barn:

- › Udvikling og adfærd
- › Familieforhold
- › Skoleforhold
- › Sundhedsforhold
- › Fritidsforhold og venskaber
- › Andre relevante forhold.

Den børnefaglige undersøgelse skal afdække både problemer og ressourcer hos barnet, forældrene og netværket. Barnets synspunkter skal inddrages med passende vægt i forhold til alder og modenhed, og der skal som minimum afholdes en børnesamtale, så barnet får lov at sige, hvad det mener om den foreslåede foranstaltning.

Samarbejdet med forældrene

Kommunen skal forsøge at få forældrene til at medvirke i en undersøgelse. Der stilles dog ikke krav om formelt samtykke til udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse. Vil forældrene ikke medvirke, kan kommunen uden samtykke indhente oplysninger fra myndigheder, bosteder, jobcentre, fagfolk med videre.

Undersøgelsens opbygning

Den børnefaglige undersøgelse bygges systematisk op, så den indeholder og er opdelt i:

- › En objektiv beskrivelse af situationen. Det skal fremgå, hvem der har bidraget med oplysninger og hvornår.
- › En analyse, baseret på beskrivelserne og de indhentede oplysninger om barnet. I del to af analysen inddrages den faglige, teoretiske viden. Det skal fremgå, hvilke teoretiske forståelser og omstændigheder der er lagt vægt på.
- › En vurdering. Her vurderes der ud fra en afvejning af ressourcer og problemer i familien, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i så fald hvilke.

Da en sag ofte vil skifte hænder undervejs eller skal behandles af andre instanser på et senere tidspunkt, skal undersøgelsen være formuleret, så den kan anvendes af kolleger og andre myndigheder.

Hvordan starter kommunen en sag om adoption uden samtykke?

I hvilke sager skal kommunen overveje adoption uden samtykke? Hvordan starter de op og hvilke indledende overvejelser skal kommunen gøre sig, hvis de står med en sag, hvor de tænker, at adoption måske vil være til barnets bedste?

Spørgsmålene kan være mange og for en kommune uden stor erfaring på feltet, kan både betingelserne, dokumentationskravene og sagsprocessen virke uoverskuelig. Også kommuner, der har erfaring med området og som tidligere har gennemført en sag om adoption uden samtykke, kan føle sig udfordret, da feltet er komplekst og sagerne er forskelligartede og ofte dilemmafyldte.

» *Det betyder langt fra, at adoption vil være til barnets bedste i alle (eller størstedelen) af sagerne, men det stiller krav til kommunerne om, at de kan lave den relevante indledende skønsmæssige vurdering af, om adoption vil være til barnets bedste, når de træffer afgørelse om anbringelse i rigtig mange af deres sager.*

Af **servicelovens § 68** fremgår det, at kommunen:

I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58, hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst taler for, at barnet eller den unge i stedet bliver adopteret.

Der vil således være tale om forholdsvis mange sager, hvor kommunerne skal overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst taler for, at barnet eller den unge i stedet bliver adopteret. Det betyder langt fra, at adoption vil være til barnets bedste i alle (eller størstedelen) af sagerne, men det stiller krav til kommunerne om, at de kan lave den relevante indledende skønsmæssige vurdering af, om adoption vil være til barnets bedste, når de træffer afgørelse om anbringelse i rigtig mange af deres sager. Det gælder både ved nye anbringelser og genbehandling af eksisterende anbringelser.

Hvordan bliver kommunen opmærksom på potentielle sager?

Nogle kommuner vælger at "screene" alle deres eksisterende anbringelser med et særligt fokus på adoption og derved få vurderet dette perspektiv i alle deres nuværende anbringelsessager. Andre kommuner vælger at forholde sig til adoptionsperspektivet, når de skal (gen)behandle en anbringelse og der skal træffes ny afgørelse. De indbygger det som et fast sagsskridt i deres procedure, at dette perspektiv drøftes og vurderes i alle sager, hvor barnet er eller forventes at blive anbragt.

Kommunens indledende skønsmæssige vurdering

Kommunens indledende vurderinger skal tage udgangspunkt i barnets bedste. Derfor kan kommunen med fordel tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- › Vil adoption være til barnets bedste? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- › Hvad vil en adoption kunne give barnet, som en anbringelse ikke kan?
- › Hvad ved vi om barnet?
- › Hvad ved vi om forældrene? Deres forældreevne? Deres udviklingspotentiale? Deres historik og mønstre i forhold til eget liv eller andre børn?
- › Vurderer vi indledningsvist, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt? Hvad mangler vi af viden for at kunne vurdere dette?
- › Hvordan tilvejebringer vi denne viden? Hvem kan vi indhente viden hos og samarbejde med? Hvem kender ellers disse forældre? Hvilke specialundersøgelser bør vi få udarbejdet for at tilvejebringe denne viden og kvalificere vores beslutningsgrundlag?

Afhængigt af, om det er et ufødt/nyfødt barn eller et lidt ældre barn, hvor man påtænker adoption efter stk. 3 eller om det er en mulig adoption efter stk. 4, hvor barnet har boet hos sin plejefamilie i nogle år, vil de indledende overvejelser være forskellige. For sager, der overvejes indstillet efter stk. 3, kan det fx være relevant, at kommunen spørger sig selv om:

- › Kender vi forældrene i forvejen? Har andre forvaltninger eller kommuner kendskab til dem? Kan vi indhente relevant dokumentation andre steder fra?
- › Har vi tidligere undersøgelser af forældrenes forældreevner og hvad viser de?
- › Hvad viser vores socialfaglige vurderinger af deres historik og mønstre i forhold til eventuelle andre børn og øvrige arenaer i deres liv?
- › Vurderer vi, ud fra vores socialfaglige analyser, at forældrene har evne og vilje til at udvikle deres forældreevne?
- › Hvordan er vores samarbejde med forældrene? Møder de op? Svarer de på vores henvendelser? Hvordan samarbejder de med andre instanser?
- › Har vi tilbudt forældrene relevant og tilstrækkelig støtte og behandling? Og hvordan har de responderet på det?
- › Hvordan udvikler barnet sig? Trives barnet i plejefamilien og udvikler det sig alderssvarende? Udviser barnet særlige sårbarheder eller har barnet særlige behov? Har barnet risici eller dispositioner, man skal have en særlig opmærksomhed på fremadrettet? Kan barnet tåle at blive flyttet?

For sager, der overvejes indstillet efter § 9, stk. 4, vil det være relevant at udforske:

- › Hvordan er tilknytningen mellem barnet og henholdsvis plejeforældre og biologisk netværk?
- › Hvad vil det betyde for barnet at blive flyttet, hvis anbringelsen ophører?
- › Hvordan er barnets kontakt og relation til sine biologiske forældre? Og eventuelle søskende? Hvordan taler barnet om sin biologiske familie?
- › Er der samvær og hvordan forløber de? Hvordan påvirkes barnet før, under og efter? Glæder barnet sig til at se sine forældre, indgår de i et positivt samspil, eller er barnet i stedet præget af uro, undgår dem eller tilpasser sig i samværet og er reaktionerne efterfølgende kraftige med særlig sårbarhed, dårlig søvn eller andre tegn på mistrivsel hos barnet?
- › Hvordan er rammerne omkring samværene nu? Hvordan udvikler samværene sig? Hvordan beskrives samværene – og af hvem?
- › Er barnet præget af usikkerhed eller ængstelighed i forhold til det at være anbragt? Er barnet bekymret for hjemgivelse?
- › Hvordan omtaler barnet sine plejeforældre og søskende i plejefamilien?
- › Hvordan omtaler barnet, hvor det føler, det hører til – og hvor vil barnet gerne bo og vokse op? Udtaler barnet, at det gerne vil adopteres?
- › Omtaler barnet anbringelsen og sig selv om anbragt? Udtrykker barnet at føle sig anderledes? At føle sig valgt til? At føle sig udenfor eller ikke som en del af familien?
- › Hvordan er barnets udvikling og trivsel i plejefamilien? Hvordan har barnet udviklet sig, siden det kom dertil?
- › Hvilke eventuelle særlige behov eller udfordringer har barnet og hvordan imødekommer plejeforældrene disse?
- › Hvordan tror vi, at plejeforældrene vil forholde sig til adoption? Vil de have lyst til og mulighed for det? Hvad vil det betyde for dem og deres forhold, hvis de adopterer deres plejebarn?

Den indledende dialog med forældrene

På et tidspunkt i sine indledende overvejelser, skal kommunen gå i dialog med de biologiske forældre og gøre dem bekendte med kommunens overvejelser. Det anbefales, at kommunen så tidligt som muligt informerer forældrene om, hvad man som myndighed er forpligtet til at overveje (jf. servicelovens § 68 d). I den forbindelse er det vigtigt at tydeliggøre overfor forældrene, at kommunen er i en undersøgelsesfase, som har til formål at afdække, hvad der vil være til netop deres barns bedste og om der er grundlag for en adoption uden samtykke. Adoption er en indsats, som kommunen skal forholde sig til i en hel del af deres anbringelsessager.

For mange forældre vil ovenstående udmelding formentlig komme som et stort chok og nogle forældre vil have svært ved at forholde sig til det og netop italesættelsen af emnet *adoption*, vil forværre et i forvejen vanskeligt og konfliktfyldt samarbejde. Nogle forældre vil slet ikke kunne forstå, hvad adoption vil betyde og indebære – eller hvorfor kommunen mener, det er relevant eller hensigtsmæssigt i forhold til netop deres barn. Upåagtet forældrenes forventede reaktion og kommunens forhåndskendskab og hidtidige samarbejde med dem, skal forældrene

informerer og inddrages. De skal vide, hvad kommunen overvejer og de skal vide, hvad der undersøges. Man bør fx ikke gennemføre en forældreevneundersøgelse og prognosevurdering med henblik på at afdække grundlaget for en adoption uden samtykke uden på forhånd at have drøftet dette med både forældre og den udførende psykolog. Alle skal vide, hvad formål og baggrund for undersøgelsen er – og undersøgelsen skal tilrettelægges med blik for de særlige krav der er til sager om adoption uden samtykke.

Det afhænger af den konkrete sag, hvornår i behandlingen af sagen kommunen mest hensigtsmæssigt kan indgå i en dialog med forældrene med henblik på at forsøge at indhente samtykke til en frivillig adoption. Kommunen er forpligtet til at forsøge at indhente samtykke og de skal notere i sagen, at de har gjort dette og med hvilket resultat. Ankestyrelsen fører tilsyn hermed som led i deres behandling af sagen.

Læs mere om...

... indhentelse af samtykke.

→ side 94

Den indledende dialog med plejeforældrene

Kommunen skal i den konkrete sag tillige vurdere, hvornår det er mest hensigtsmæssigt at tale med plejefamilien om adoption.

Dette afhænger bl.a. af, om der er tale om en adoption efter stk. 3, hvor barnet flyttes til en adoptivfamilie eller om der er tale om adoption efter stk. 4, hvor det netop er plejefamilien, der adopterer. En adoption efter sidstnævnte kræver i sagens natur, at plejefamilien ønsker og ser sig i stand til at adoptere. Her vil det være helt afgørende indledningsvist at afdække, om plejefamilien overhovedet ønsker at adoptere.

En sådan afdækning kræver, at kommunen taler med plejefamilien om deres overvejelser og at kommunen kan vejlede plejefamilien om deres krav, rettigheder og forhold, såfremt de ønsker at adoptere eller ej. Kommunen skal kunne redegøre overfor plejefamilien, hvorfor de mener, at adoption er til barnets bedste. De skal kunne forklare, hvilke konsekvenser det vil have for plejefamilien, hvilken hjælp, støtte og vejledning de er berettiget til og de skal kunne informere dem om processen og de forskellige sagsskridt i en sag om adoption uden samtykke.

Læs mere om...

... støtte og vejledning til plejeforældre, der adopterer deres plejebarn.

→ side 56-57

I sager efter stk. 3 vil barnet efter Ankestyrelsens afgørelse matches med allerede godkendte adoptanter. Det betyder, at barnet skal flytte fra sin nuværende plejefamilie til en blivende adoptivfamilie. Det er en vanskelig situation, at skulle give afkald på et plejebarn, man har haft i længere tid og kommunen skal tilrettelægge processen på en så skånsom måde som muligt for barnet – men også med blik for de afgivende plejeforældre. Det er en svær og følsom proces. Nogle plejeforældre kan give udtryk for, at de havde forventet, at de skulle opfostre barnet. Eller at de ligefrem havde fået lovning på, at de måtte beholde barnet. Plejeforældrene er kærlige, dedikerede og går til opgaven med stor åbenhed og kærlighed – og ofte med et ønske om at knytte sig til og varetage omsorgen for barnet barndommen ud. Når en kommune anbringer et barn, skal de derfor være meget tydelige overfor plejefamilien, når de definerer plejeopgaven. Kommunen skal fortælle, at de går i tanker om adoption og at de er i gang med at undersøge, om der er grundlag herfor. Plejeforældrene skal vide, hvad det er for en opgave, de siger ja til og hvad tidsperspektivet forventeligt vil være. Kommunen skal i deres valg af plejefamilie have

blik for at vælge en familie, der kan give barnet en tryk og kærlig start på livet, der giver barnet de tilknytningsmæssige forudsætninger, der gør, at barnet er bedst muligt rustet til et skifte i omsorgspersoner fra plejefamilie til adoptivforældre, når/hvis det bliver aktuelt. Plejefamilien skal have lyst til og mod på, at gå ind i plejeopgaven med den viden og usikkerhed.

Hvordan kommer kommunen i gang med området?

Det kan virke uoverskueligt overhovedet at tage hul på dette område, hvis man som kommune aldrig har haft en sag om adoption uden samtykke – eller måske ikke engang har gjort sig overvejelser herom. Har vi som kommune overhovedet sager indenfor målgruppen? Hvordan bliver vi opmærksomme på de sager, hvor det kunne være relevant? Hvordan udvælger vi den første sag – og ud fra hvilke kriterier? Kan kommuner få hjælp til at komme i gang med området?

Adoption uden samtykke er et kompleks område, der udfordrer selv store og erfarne kommuner. Det bedste råd er, at man går i gang – og at man benytter sig af de rådgivnings- og vejledningstilbud, der eksisterer. Læsning af denne vejledning – og Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption* er et godt sted at starte.

Vil man som kommune gerne blive klædt bedre på til at varetage området, tilbyder VISO i Socialstyrelsen afholdelse af kommunale temadage ude hos den enkelte kommune. Her har man mulighed for – på tværs af faggrupper – at blive klogere på lovgivningen, proces og dokumentationskrav samtidigt med, at der er rum for fælles refleksion over og dialog omkring de mange svære dilemmaer, området rummer. Kontakt VISO, hvis jeres kommune kunne være interesseret i at høre mere om dette tilbud.

Der er også mulighed for at deltage i Ankestyrelsens kurser om adoption uden samtykke. Du kan se mere herom på Ankestyrelsens hjemmeside.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN: Interview:

Erfaringerne kan bruges fremadrettet

Interview med Morten Olsen, afdelingsleder i Familiekontor Syd, Aarhus Kommune.

I har haft en sag om adoption uden samtykke, der er godkendt. Hvordan var forløbet?

- Det drejede sig om et barn på 4 år, som fra fødslen var blevet fjernet fra sin svært psykisk syge mor og anbragt i familiepleje. Vi valgte at afsøge muligheden for adoption og spurgte plejemoren, om hun var interesseret i at adoptere, og det var hun. Den biologiske mor modsatte sig, men vi valgte at gå til børn og unge-udvalget med en indstilling. Sagen faldt dog i Ankestyrelsen på grund af en manglende samlet psykologisk vurdering af de eksisterende sagsakter. Vi fik en sådan foretaget, hvorefter sagen igen gik igennem systemet, og det endte med en afgørelse om adoption uden samtykke.

Hvor ligger de største udfordringer i sagsarbejdet?

- I høj grad i det indledende arbejde. Det gælder blandt andet i dialogen med de biologiske forældre og i det at finde en adoptionsfamilie. En overvejelse er for eksempel: Hvis plejemoren siger nej, skal vi så gå videre med sagen? I denne sag ville vi have gjort det ud fra en vurdering af, at barnet har så lav en alder, at tilknytning til en ny plejefamilie er mulig. Endelig er ventetiden, mens sagen behandles i de mange instanser, en belastning for alle parter.

Hvordan kan I fremadrettet bruge erfaringerne fra sagen?

- Vi ved nu, at det kan være en langvarig og krævende proces. Men vi ved også, at det kan lade sig gøre. Og nu har vi en sag at læne os op ad og kender de forhindringer, der kan opstå undervejs. Vi kan i Aarhus Kommune drage fordel af en organisering, hvor en mulig adoptionssag kommer i hænderne på en gruppe sagsbehandlere, som i forvejen arbejder med familieanbragte børn.

Vil der komme flere indstillinger til adoption i fremtiden?

- Der vil næppe komme en hel bølge af sager. Det skal også ses i lyset af, at vi har mange forebyggende foranstaltninger i forhold til gravide og nyfødte, hvor man opdager de "svage" kvinder og forsøger at arbejde med forældreevnen. Men vi har fokus på muligheden for adoption i kommunen, og vi vil gerne rejse flere sager. Som udgangspunkt helst uden tvang, men der er bestemt sager, hvor adoption er den bedste løsning for barnet, også selv om det må ske imod forældrenes vilje.

”

Vi ved nu, at det kan være en langvarig og krævende proces. Men vi ved også, at det kan lade sig gøre.

Undersøgelse af forældreevne

Hvis den børnefaglige undersøgelse rejser tvivl om, hvorvidt forældrene har nogen form for forældreevne, skal forældrenes og barnets forhold undersøges med inddragelse af en eller flere specialundersøgelser.

Når en sag skal indstilles til adoption uden samtykke i medfør af adoptionslovens § 9, stk. 3, skal det altid dokumenteres, at barnets biologiske forældre sandsynligvis er varigt uden forældreevne.

Husk, at der ikke er et krav til sandsynliggørelse af de biologiske forældres manglende forældreevne i sager, som indstilles på baggrund af barnets tilknytning til plejeforældrene, jf. adoptionslovens § 9, stk. 4. I denne type sager er det barnets tilknytning til plejefamilien samt forholdet til de biologiske forældre, der er afgørende for vurderingen.

Undersøgelsen af forældrenes evne som forældre foretages som en del af den børnefaglige undersøgelse, når der er tvivl om, hvorvidt forældrene har den nødvendige forældreevne.

Læs mere om...

... elementerne i en undersøgelse af forældreevne.

→ side 75-78

Forældrenes situation skal vurderes individuelt, og undersøgelsen af deres forældreevne vil optimalt set indeholde:

1. Samtaler med forældrene
2. Samtaler med barnet (dog afhængigt af barnets alder og modenhed)
3. Observationer af samspillet mellem barn og forældre
4. En gennemgang af relevante sagsakter
5. Yderligere information om barnet eller forældrene fra relevante aktører
6. Gennemgang af undersøgelsens resultater med forældrene.

Som supplement kan følgende elementer også være relevante:

- › Psykologisk test af forældrene
- › Psykologisk test af barnet
- › Observationer af barnet i daginstitution, skole eller lignende.

Hvilke specialundersøgelser skal indhentes?

Sagsbehandlerens rapport skal indeholde en eller flere uafhængige specialundersøgelser foretaget af for eksempel en psykolog, psykiater, neuropsykolog, almen læge, speciallæge eller misbrugskonsulent. Der er ikke krav om, præcis hvilke specialister der skal anvendes, da det vil afhænge af den enkelte sags omstændigheder. Er forældrene for eksempel misbrugere? Har de en diagnose? Er de mentalt retarderede? Anvendes der en psykolog til at vurdere forældrenes forældreevne, skal denne være autoriseret af Psykolognævnet.

Hvad hvis forældrene ikke vil deltage?

I nogle tilfælde kan eller vil forældrene – trods gentagne henvendelser og fremmøde fra kommunens sagsbehandlere – ikke deltage i en undersøgelse eller sagens oplysning. Her kan det være nødvendigt at indhente oplysninger fra andre instanser uden forældrenes samtykke i medfør af retssikkerhedsloven, ligesom kommunen må foretage en sammenfattende, indirekte vurdering af forældreevnen på baggrund af de foreliggende oplysninger og undersøgelser.

Læs mere om

... inddirekte og direkte undersøgelse af forældreevnen på side 16-31 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

Læs mere om

... hvordan forældreevne kan undersøges indirekte.

→ side 81

Når advarselslamperne blinker

Flere forhold hos forældrene kan give anledning til at overveje adoption uden samtykke, men der findes ikke en udtømmende liste.

Listen nedenfor er ikke fuldstændig og bør ikke anskues som en tjek- eller afkrydningsliste, men alene som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt adoption kan være til barnets bedste.

- › Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen.
- › Svære personlighedsforstyrrelser, eventuelt kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet.
- › Mangeårig sygdom, hvor alle behandlingsmuligheder er udtømte, eller at forælderen ikke har nogen sygdomserkendelse og derfor gentagne gange nægter at deltage i et behandlingsforløb, der medfører, at forældrene ikke vil kunne varetage omsorgen for barnet inden for det tidsrum, der udgør barnets opvækst.
- › Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv.
- › Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.
- › En forælder, som i relation til ældre børn, har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre forældreevnen.

Læs mere om

... forhold hos forældre, der kan give anledning til at overveje adoption uden samtykke i Social- og Indenrigsministeriets

→ *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption.*

Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. I Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption* kan du læse mere om, hvad der kan give anledning til at overveje adoption uden samtykke.

Særligt om prognosevurdering

Prognosevurderingen er afgørende i en sag om adoption uden samtykke. Vurderingen skal vise, om forældreevnen er varigt manglende, eller om der er mulighed for fremskridt.

I forbindelse med undersøgelsen af forældreevnen skal der også udarbejdes en prognosevurdering. Den har til formål at vurdere, om det er sandsynligt, at forældrene kan genvinde eller udvikle forældreevnen.

Kravene til prognosevurderingen afhænger af barnets alder. Der skal mere til for at sandsynliggøre, at en forælder varigt er ude af stand til at tage sig af et helt lille barn, da perioden til at vurdere forældreevnen og relationen til dette barn vil være begrænset eller slet ikke være der.

Hvilke oplysninger skal vurderingen indeholde?

Prognosevurderingen skal inddrage én eller flere specialundersøgelser og rumme oplysninger om:

- › Forældrenes livsforløb
- › Forældrenes psykiske tilstand
- › Forældrenes intellektuelle funktionsniveau
- › Omfanget og varigheden af eventuelle misbrug
- › Eventuelle fysiske sygdomme
- › Tidligere iværksat behandling
- › Forældrenes vilje og evne til at ændre de forhold, der påvirker forældreevnen
- › Forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældre

Prognosevurderingen skal vise, om den manglende forældreevne viser sig som et gentaget mønster på tværs af situationer, tid samt fysisk og psykisk tilstand.

En prognosevurdering kan i sagens natur aldrig være fuldstændig sikker, men den skal vurdere det mest sandsynlige scenarie og derved sandsynliggøre, at forældreevnen er varigt nedsat.

Prognosevurderingen er ikke nødvendigvis et separat dokument, men skal fremgå tydeligt af den øvrige dokumentation i sagen.

Læs mere om...

... prognosevurdering på side 13-15 i

→ *Adoption uden samtykke – ni metoder til at afdække forældreevne*

Læs mere om...

... hvad kommunen bør huske i forbindelse med bestilling af en forældre-undersøgelse.

→ side 80

Hvad hvis der ikke foreligger nye undersøgelser?

Hvis der ikke har kunnet gennemføres en ny undersøgelse af forældrenes forhold og ressourcer, skal kommunen alligevel bede en specialist – oftest en psykolog – foretage en ny prognosevurdering. Vurderingen må her bestå af en erklæring, hvor fagpersonen forholder sig til, om der ud fra de eksisterende sagsakter og specialundersøgelser er udsigt til, at forældreevnen kan genvindes. Prognosevurderingen skal altid være aktuel.

Når mor er gravid – adoption ved nyfødte

I sager om adoption uden samtykke henstilles der til, at alle involverede aktører tilrettelægger processen, så sagerne behandles så hurtigt, som det forsvarligt lader sig gøre. Målet er, at børnene placeres så tidligt som muligt ved deres blivende forældre – uden at der går på kompromis med sagsbehandlingsgrundighed og parternes retssikkerhed.

Derfor er det vigtigt, at kommuner foretager deres indledende skønsmæssige vurdering så tidligt som muligt og vurderer, om der er tale om sådanne omstændigheder, at det bør undersøges, om adoption er til barnets bedste.

Adoption bør allerede overvejes før fødslen i en situation, hvor en undersøgelse af forældrenes forhold under graviditeten sandsynliggør, at de kommende forældre er varigt uden forældreevne. Undersøgelsen kan være kombineret med oplysninger om, om forældrene har evnet at have en forælder/barn-relation i samvær eller holdt kontakt til ældre søskende og hvordan myndighederne har støttet forældrene i at udvikle deres evner.

Er det forældrenes første barn, bør der inddrages viden om, hvordan forældrene har ageret i andre livssammenhænge; deres mønstre og historik. Det er i sagens natur vanskeligere at sandsynliggøre varigt fravær af forældreevne ved meget unge forældre, der i praksis aldrig har haft mulighed for at vise eller udvikle deres forældreevne i relation til et barn – men det er ikke uladsiggørligt.

En sag om adoption uden samtykke kan således påbegyndes allerede under graviditeten, hvor kommunen kan få tilvejebragt den relevante dokumentation og få udarbejdet de nødvendige undersøgelser. En sag om adoption uden samtykke kan tidligst indstilles til børn og unge-udvalget, når barnet er født.

Afgørelse om adoption kan tidligst træffes når barnet er 3 måneder

Af **adoptionslovens § 8** fremgår det, at forældre som altovervejende hovedregel tidligst kan give samtykke til en adoption tre måneder efter barnets fødsel. I sager om adoption uden samtykke følges samme princip, hvorfor forældre, der indledningsvist ikke ønsker at give samtykke, bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption.

Ankestyrelsen kan derfor tidligst træffe afgørelse om adoption tre måneder efter et barns fødsel. Ankestyrelsen kan dog godt påbegynde sin sagsbehandling tidligere, og dermed være klar til at træffe afgørelse, når barnet fylder tre måneder.

» Målet er, at børnene placeres så tidligt som muligt ved deres blivende forældre – uden at der går på kompromis sagsbehandlingsgrundighed og parternes retssikkerhed.

Læs mere om...

... indholdet i en forældreevneundersøgelse.

→ side 75-78

Indstillingen til børn og unge-udvalget

En indstilling om adoption uden samtykke skal være fyldestgørende. Desuden skal kommunen vurdere og konkludere ud fra de faktuelle oplysninger og undersøgelser.

» *Indstillingen til børn og unge-udvalget skal ikke blot være en redegørelse for de faktuelle forhold, men også en vurdering af, hvorfor og hvordan forholdene er tilstrækkelige til at bortadoptere barnet.*

Når kommunen i en konkret sag vurderer, at adoption vil være til barnets bedste, at betingelserne for adoption uden samtykke er til stede og dokumentationen foreligger, skal sagen indstilles til kommunens børn og unge-udvalg. Det er børn og unge-udvalget, som forholder sig til, om de er enige i kommunens vurdering. Er de det, indstiller de til Ankestyrelsen, at styrelsen træffer afgørelse om adoption uden samtykke.

Hvad skal indstillingen indeholde?

Indstillingen til børn og unge-udvalget skal indeholde de sagsakter, som ligger til grund for kommunens vurderinger. Herunder hører den børnefaglige undersøgelse og undersøgelsen af forældrene, prognosevurderingen, de gennemførte specialundersøgelser samt sagens øvrige akter.

Af **servicelovens 68 e stk. 2 og 3** fremgår det, hvad en indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke skal indeholde:

Stk. 2. En forelæggelse for børn og unge-udvalget efter stk. 1 skal indeholde en indstilling om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven. Indstillingen skal indeholde følgende:

- › Den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50.
- › Handleplanen, jf. § 140.
- › En redegørelse for, at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
- › Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.

Stk. 3. En indstilling om adoption i medfør af § 9, stk. 3 eller 4, i adoptionsloven skal endvidere indeholde en redegørelse for, at betingelserne for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i § 58, stk. 1, er opfyldt.

Vurderingen i indstillingen

Indstillingen til børn og unge-udvalget skal ikke blot være en redegørelse for de faktuelle forhold, men også en vurdering af, hvorfor og hvordan forholdene er tilstrækkelige til at bortadoptere barnet. Hvad betyder det for eksempel, at forældrene ikke møder op til samværet med barnets ældre søskende? Hvilke konsekvenser har det, at de ikke tager ordineret medicin? Hvilken rolle spiller det, at forældrene er voldelige? Hvad vil det betyde for barnet, hvis det flyttes fra den plejefamilie, det har boet i de sidste fem år?

GODE RÅD TIL DEN FYLDESTGØRENDE INDSTILLING

Indled med en grundig sagsfremstilling baseret på fakta – gerne kronologisk. Fx: Hvem er familien? Hvad er der sket? Hvornår er sagen rejst i kommunen? Hvad er der sket undervejs? Hvad er barnets eller den unges oplevelser, og hvordan har man belyst barnets perspektiv?

Et kort resumé af sagsbehandlingen i kommunen – inklusiv de udarbejdede undersøgelser og prognosevurderingen.

Selve indstillingsforelæggelsen med undersøgelsernes konklusioner og kommunens vurdering på baggrund af konklusionerne. Her skal redegøres for, hvorfor betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, og hvilken paragraf sagen rejses efter.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN: Interview:

En beslutning, du ikke skal tage alene

Interview med Helle Nøhr Korsholm, sagsbehandler og på interviewtidspunktet formand for Dansk Socialrådgiverforenings faggruppe Børn, Unge og Familier.

”
Optimalt set bør man nedsætte et team bestående af socialrådgiveren, en faglig leder og en juridisk sparringspartner.

Hvad står sagsbehandleren over for, når en indstilling til en adoption uden samtykke overvejes?

– Beslutningen er jo svær på mange niveauer. Det er en stor magt at sidde med, og man skal være sikker i sin sag. Vi socialrådgivere tænker som udgangspunkt, at alle mennesker har udviklingspotentiale, så det er en etisk svær beslutning og et stort ansvar at dømme en forælder varigt ude af stand til at tage sig af sit barn. Men heldigvis skal sagen belyses fra mange vinkler og beslutningen gennem mange instanser.

Hvad kan sagsbehandleren gøre for at blive mere sikker i sin sag?

– En sag af denne karakter skal den enkelte sagsbehandler ikke stå alene med. Det er et komplekst område, og det er et omfattende arbejde at tilrettelægge en indstilling. Optimalt set bør man nedsætte et team bestående af socialrådgiveren, en faglig leder og en juridisk sparringspartner – så man er flere om at vurdere sagsforløbet, og så den enkelte sagsbehandler ikke drukner i processen.

Det er derfor også vigtigt, at ledelsen skaber rammen for, at der er den forholdsmæssige tid og ressourcer til at udføre den grundige sagsbehandling og dokumentation, der er påkrævet.

Er der kommet fokus på muligheden for at benytte adoption uden samtykke i kommunerne?

– Det er mit indtryk, at kommunerne tænker det ind som en mulighed. Ikke mindst i kraft af, at Barnets Reform efterhånden er integreret, og princippet om at vægte barnets bedste højere end forældrenes rettigheder vinder frem. Men socialrådgiverne er stadig famlende, og alle sager er læringsprocesser. Kommunerne skal turde afprøve nogle sager, mener jeg. Det vil give et fælles erfaringsgrundlag for at vurdere, i hvilke sager en adoption vil være den bedste løsning for et barn.

Retssikkerhed og advokatbistand

Inden behandling i børn og unge-udvalget, skal kommunen beskikke en advokat til barnet og tilbyde advokatbistand til barnets forældre, forældremyndighedsindehaver – og barnets plejeforældre, hvis sagen indstilles efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

Uanset barnets alder skal barnet beskikkes en advokat, inden børn og unge-udvalget behandler indstillingen om adoption uden samtykke. Derudover skal kommunen tilbyde advokatbistand til barnets forældre, uanset om de har andel i forældremyndigheden, til forældremyndighedsindehaveren, hvis denne er en anden end forældrene, samt til plejeforældrene, hvis de adopterer barnet efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

En støtte til forældrene

Tilbuddet om advokatbeskikkelse er tænkt som en støtte til forældrene, så de får mulighed for at kende og forstå sagens gang – og ikke mindst mulighed for at gøre indsigelse til sagens faktiske og retslige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke.

Kommunen beskikker advokater til alle parter

Med lovforenklingen i juli 2019 overgår opgaven med at beskikke advokater fra Familieretshuset til kommunen. Kommunen skal sørge for at beskikke advokater inden sagen behandles i børn og unge-udvalget og beskikkelsen gælder for sagens behandling i kommunen og Ankestyrelsen. Indbringes Ankestyrelsens afgørelse for domstol beskikker retten advokater for parterne.

Kommunen bør normalt lade parten vælge den advokat, der skal beskikkes under sagen. Forældre, der bor sammen, og som har samme holdning til spørgsmålet om bortadoption, er berettiget til bistand fra én advokat. Det er ikke et krav, at parterne får hver sin advokat, men parterne kan have så modsatrettede interesser, at de ikke bør have beskikket samme advokat. Hvis en part selv foreslår en bestemt advokat, kan kommunen beskikke denne, idet der dog kan tages forbehold for godtgørelse for rejseudgifter ved større geografiske afstande. Kommunen bør være opmærksom på, om advokaten har møderet for landsretten, da byrettens afgørelser i sager om adoption uden samtykke typisk ankes til landsretten, og da det er en fordel for parterne, at retten beskikker den samme advokat, som har varetaget den hidtidige behandling.

» Med lovforenklingen i juli 2019 overgår opgaven med at beskikke advokater fra Familieretshuset til kommunen. Kommunen skal sørge for at beskikke advokater inden sagen behandles i børn og unge-udvalget og beskikkelsen gælder for sagens behandling i kommunen og Ankestyrelsen.

Hvis en af parterne har afslået tilbuddet om advokatbeskikkelse under sagens behandling i kommunens børn og unge-udvalg, skal Ankestyrelsen give tilbuddet på ny, inden de påbegynder deres behandling af sagen.

Hvis sagens parter ikke har fået beskikket eller fået tilbud om beskikkelse af advokater på korrekt vis, betragtes det som en væsentlig sagsbehandlingsfejl, der bør føre til, at Ankestyrelsen hjemviser sagen.

HVEM ER SAGENS PARTER?

- › Barnet (**skal have** en advokat)
- › De biologiske forældre (**skal have tilbud** om advokat)
- › En eventuel anden indehaver af forældremyndigheden (**skal have tilbud** om advokat)
- › Barnets plejeforældre, hvis de adopterer barnet efter adoptionslovens § 9, stk. 4 (**skal have tilbud** om advokat)
- › Ankestyrelsen – når en eventuel afgørelse om adoption uden samtykke er truffet og indbragt for retten.

Støtte til biologiske forældre

Forældre i sager om adoption uden samtykke er udsat for den mest indgribende foranstaltning, de sociale myndigheder kan iværksætte. Derfor forudsættes det, at sagerne behandles grundigt og etisk forsvarligt og at forældrene er blevet tilbudt tilstrækkelig og relevant hjælp og støtte.

Som en del af kommunens afdækning af forældrenes forhold – både i den børne-faglige undersøgelse og i undersøgelsen af forældreevne eller tilknytning – skal kommunen forholde sig til, om forældrene er blevet tilbudt relevant støtte og behandling. Støtten og behandlingen skal tage afsæt i den konkrete situation og med afsæt i forældrenes forudsætninger, ressourcer og vanskeligheder. Hvad der er relevant støtte og behandling vil derfor afhænge af, de pågældende forældres konkrete udfordringer i forhold til forældreevne og udviklingen heraf. Relevant behandling kan eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer.

Kommunen skal tydeliggøre, hvilken støtte og behandling forældrene er blevet tilbudt, hvordan de har taget imod den – og med hvilken effekt. I kommunens sagsmateriale er det væsentligt at få belyst, om forældrene har både vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, fx ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet. Det kan også være, at forældrene er blevet tilbudt et utal af relevante behandlingsforløb, men aldrig er mødt op. Kommunen bør i en sådan situation være nysgerrig på, hvorfor forældrene ikke er mødt op – og om kommunen har gjort tilstrækkeligt i forhold til at understøtte forældrenes fremmøde.

Hvis den støtte, forældrene hidtil har modtaget, er utilstrækkelig, bør sagen udsættes, indtil forældrene har modtaget relevant støtte, og det derfor kan vurderes, om støtten kan udvikle og forbedre deres forældreevne.

» *Kommunen skal tydeliggøre, hvilken støtte og behandling forældrene er blevet tilbudt, hvordan de har taget imod det – og med hvilken effekt.*

Støtte til plejeforældre, der adopterer deres plejebarn

Det kan være en stor omvæltning at gå fra at være plejefamilie til at adoptere sit plejebarn – både følelsesmæssigt, juridisk, økonomisk og praktisk. Kommunen bør understøtte plejefamilien i denne proces og være i stand til at rådgive om relevante vejledningstilbud og muligheder.

» *Støtten skal hjælpe familien med at forberede sig på den kommende adoption, men også støtte dem i at leve med den uvished og risiko der er for, at adoptionen ikke kan realiseres.*

Støttemuligheder før adoption

Plejeforældre, der skal adoptere deres plejebarn efter adoptionslovens § 9, stk. 4, er berettiget til at modtage faglig støtte efter **servicelovens § 68 c**. Plejeforældrene har krav på denne støtte fra det tidspunkt, hvor kommunen har foretaget sin indledende skønsmæssige vurdering af barnets bedste og plejeforældrene har sagt ja til at adoptere. Støtten skal hjælpe familien med at forberede sig på den kommende adoption, men også støtte dem i at leve med den uvished og risiko der er for, at adoptionen ikke kan realiseres.

Omfanget og indholdet af støtten vil altid bero på en konkret vurdering. Støtten kan eksempelvis være kurser eller undervisning. Kommunen kan kontakte Ankestyrelsen, der blandt andet står for at udbyde adoptionsforberedende kurser og den såkaldte PAS-rådgivning (Post Adoption Service), som ellers er forbeholdt de personer, der gennemgår godkendelsesforløbet som adoptanter. Herved kan støtten til plejeforældrene ydes af deres undervisere og rådgivere, der har specifik viden om og indsigt i forskellige adoptionsforhold.

Adoptanter, der adopterer efter adoptionslovens § 9, stk. 3, vil få samme tilbud om støtte og vejledning som led i deres godkendelsesforløb som adoptanter.

Støttemuligheder efter adoption

Familier, der har adopteret deres plejebarn efter adoptionslovens § 9, stk. 4, har ret til faglig støtte efter **servicelovens § 66 a, stk. 5, nr. 2**. Denne støtte har til formål at hjælpe familien med at overgå fra rollen som plejefamilie til adoptivfamilie og i at imødekomme barnets behov, fx i forhold til samspillet med den biologiske familie.

Støtten skal målrettes den enkelte families konkrete situation og behov og kan fx være råd eller vejledning, der kan støtte adoptivfamilien med at imødekomme barnets behov i dagligdagen. Støtten kan bestå af samtaler med fagpersoner på området; fx adoptionsrådgivere, familieplejekonsulenter, familiebehandlere, sagsbehandlere, m.v., kurser eller undervisning, der kan støtte familien i at imødekomme barnets behov.

Det er kommunen, der fastsætter støttens omfang og indhold på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte adoptivfamilies behov. Dette bør ske i dialog med adoptivfamilien. Familiens behov for faglig støtte kan variere i perioder; fx kan omfanget af støtte stige i perioder med store konflikter med barnets biologiske forældre og falde igen, når disse er håndteret. Støtten bør derfor tilrettelægges fleksibelt.

Adoption skal være en professionel vurdering

Interview med Merete Aagaard, jurist i Socialafdelingen i Aalborg Kommune.

”
For at skabe en professionel distance valgte vi derfor at holde rådgiveren, som normalt har kontakten til familien, så meget ude af selve indstillingsarbejdet som muligt.

I forberedte en sag til adoption uden samtykke. Hvordan var processen?

- Det var en stor udfordring, blandt andet fordi der var stor uenighed i rådgiver-teamet, i forhold til om sagen overhovedet skulle indstilles. Det blev kontroversielt og krævede, at ledelsen tog affære. Vi fik VISO indover til at hjælpe med at kvalificere drøftelserne og nå til enighed. Vi besluttede derefter at gå videre med sagen.

Hvilke overvejelser var i spil?

- Der var mange holdningsprægede diskussioner om det principielle i at benytte så drastisk en foranstaltning. Overvejelserne gik i denne sag også på, at barnets plejeforældre var oppe i årene og næppe ville blive godkendt som adoptanter. Ville det betyde et skift mere i barnets liv? Og ville et skift komme uanset hvad?

Hvad gør denne type sag vanskelig for sagsbehandlerne?

- Vores sagsbehandlere giver udtryk for, at det er svært udelukkende at agere professionelt i vurderingen. Forstået sådan, at de har et mangeårigt kendskab til forældrene og i mange tilfælde får en slags følelsesmæssig tilknytning til familien. En udfordring er også, at det jo er dem, der skal samarbejde tæt med familien. For at skabe en professionel distance valgte vi derfor at holde rådgiveren, som normalt har kontakten til familien, så meget ude af selve indstillingsarbejdet som muligt.

Sådan beslutter børn og unge-udvalget

Medlemmerne af kommunens børn og unge-udvalg skal i samråd beslutte, om de kan anbefale adoption uden samtykke. Sagen kan enten falde her eller gå videre til Ankestyrelsen.

Kommunens børn og unge-udvalg består af fem medlemmer: to politisk valgte medlemmer fra kommunalbestyrelsen, byretsdommeren samt to pædagogisk- psykologisk sagkyndige. Dommeren leder mødet og har ansvar for at kontrollere, at de nødvendige undersøgelser i sagen er foretaget.

Dommeren kan kræve, at der indhentes flere oplysninger i sagen; fx yderligere erklæringer om de lægefaglige eller psykologiske forhold. Når det sker, er det for at sikre, at grundlaget for at vurdere spørgsmålet om forældreevne er så solidt som muligt.

Grundlag for anbringelse uden samtykke?

Børn og unge-udvalget skal i sager om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 vurdere, at der er grundlag for anbringelse uden samtykke efter de relevante punkter i servicelovens § 58, stk. 1.

I mange tilfælde vil barnet allerede være anbragt, og udvalget kan tidligere have truffet beslutning om anbringelse uden samtykke, som stadig er gældende. Barnet kan dog også være anbragt med forældrenes samtykke. I disse tilfælde skal børn og unge-udvalget stadig forholde sig til, om der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, men ikke træffe afgørelse herom.

Fire ud af fem skal anbefale adoption uden samtykke

En indstilling til adoption uden samtykke kræver, at mindst fire af udvalgets fem medlemmer stemmer for afgørelsen. Inden udvalget beslutter sig, skal forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, plejeforældrene, barnet og deres advokater eller bisiddere jf. serviceloven § 68 f, stk. 2 have tilbud om at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Tilbuddet til barnet kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet.

Læs mere om...

... betingelserne for adoption uden samtykke

→ side 19-25

Udvalgets indstilling

Indstillingen skal være skriftlig og begrundet, og den skal meddeles alle sagens parter. Derudover skal der gives meddelelse om indstillingen til kommunen og Ankestyrelsen. Hvis indstillingen ikke vedtages, gives tilsvarende skriftlig meddelelse til sagens parter og kommunen.

Børn og unge-udvalgets indstilling til Ankestyrelsen om adoption uden samtykke er procesledende, og der er således ikke tale om en afgørelse, der kan indbringes for anden myndighed. Den endelige afgørelse om adoption uden samtykke træffes af Ankestyrelsen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

SAGSBEHANDLINGEN I BØRN OG UNGE-UDVALGET: Interview:

Det er vigtigt med konsensus i de alvorligste sager

Interview med Lise Hækkerup (Socialdemokraterne), på interview- tidspunktet medlem af børn og unge-udvalget i Frederiksberg Kommune.

I har haft en sag om adoption uden samtykke til behandling i børn og unge-udvalget. Hvad var udvalgets rolle?

– Vi blev allerede tidligt involveret i denne sag, da der var tale om forældre, som vi i udvalget kendte rigtig godt, fordi de tidligere havde fået tvangsfjernet to børn. Da moren igen var gravid, blev det besluttet, at barnet skulle anbringes straks efter fødslen. I forbindelse med den beslutning blev vi enige med forvaltningen om at rejse en sag om adoption uden samtykke. Herefter gik sagsbehandlerne i gang med selve dokumentationsarbejdet.

I valgte at anbefale adoption uden samtykke. Hvordan traf I den beslutning?

– I dette tilfælde var udvalget – på baggrund af de faglige undersøgelser – ikke i tvivl om, at forældrene var uden forældreevne. Både i denne sag og i sager om anbringelse læser vi naturligvis alle sagsakter, inden vi mødes, og generelt læner vi politikere os meget op ad udsagnene fra de børnesagkyndige i udvalget. Desuden er dommeren i udvalget med til at vurdere, om sagen holder rent juridisk. Alle fem udvalgsmedlemmer var enige om beslutningen. Jeg synes, det er vigtigt, at der er konsensus omkring så alvorlige beslutninger, og at de ikke bliver styret af en politisk dagsorden.

I skal indkalde parterne til et møde i udvalget. Mødte de op?

– Ja, forældrene mødte op. Udvalgsrådet forløb sådan, at medlemmerne af udvalget begyndte med kort at tale om sagen, hvorefter vi kaldte forældrene ind. Mødet med dem var en dramatisk oplevelse, da de reagerede med meget voldsom vrede. Det skærer naturligvis i hjertet at sidde over for forældre, hvis barn man er ved at fjerne. Men mødet med dem ændrede ikke på vores beslutning om, at barnet havde bedst af at vokse op i en anden og mere stabil familie.

”
Jeg synes, det er vigtigt, at der er konsensus omkring så alvorlige beslutninger, og at de ikke bliver styret af en politisk dagsorden.

Ankestyrelsen gennemgår alle sagsakter

Ankestyrelsen skal vurdere grundlaget for adoption uden samtykke og om alle krav til sagens behandling er overholdt. Ankestyrelsen er ansvarlig for, at alle materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter overholdes. Ankestyrelsen er endeligt ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst og dokumenteret.

Ankestyrelsen indleder behandlingen af en sag, når de har modtaget børn og unge-udvalgets indstilling til adoption uden samtykke. Ankestyrelsen skal have tilsendt al dokumentation i sagen, det vil sige:

Læs mere om

... prognosevurdering af, om forældrene varigt er uden forældreevne.

→ side 47-48

- › Kommunens børnefaglige undersøgelse – herunder undersøgelse af forældre-evne og prognosevurdering eller tilknytningsundersøgelse
- › Alle yderligere specialundersøgelser i sagen
- › Aktuelle udtalelser fra barnets opholdssted/plejefamilie
- › Oplysninger om kommunens tilbudte advokatbistand og mødeindkaldelser til parterne
- › Oplysninger om kommunens samtale med biologiske forældre om adoption og mulighed for at de kan samtykke hertil
- › Alle øvrige oplysninger i sagen

Ankestyrelsen kan bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger i sagen – fx om anbringelsens varighed, hyppigheden af kontakten mellem barn og forældre samt barnets udvikling, hvis de mener, der er brug for supplerende oplysninger.

Er de materielle krav overholdt?

På baggrund af kommunens dokumentation vurderer Ankestyrelsen, om der er grundlag for en anbringelse uden samtykke. For sager efter adoptionslovens § 9, stk. 3 vurderer de, om det er tilstrækkeligt sandsynliggjort, at forældrene er varigt uden forældreevne og for sager efter § 9, stk. 4, vurderer de, om tilknytningen har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne. Det er vigtigt, at undersøgelsen af forældreevne eller tilknytning er fyldestgørende og aktuel, ligesom sagens øvrige dokumentation skal være så opdateret som muligt.

Ankestyrelsen vurderer, om adoptionen, på trods af et eventuelt familieskifte, vil give barnet ro og skabe stabilitet og sikkerhed om barnets fremtidige tilværelse.

Sager efter § 9, stk. 3, vil som oftest være fremmedadoptioner, og her vil adoption medføre et familieskifte for barnet, fordi barnet ikke skal adopteres af den nuværende plejefamilie. I de sager foretager Ankestyrelsen en afvejning af flere forhold under hensyn til barnets tarv. På den ene side kan en adoption sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgældigt medlem af en familie. På den anden side kan barnet have tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, og en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må derfor vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoption ikke er til barnets bedste.

Ankestyrelsen vurderer barnets udvikling, herunder om barnet har haft en svær start på livet. Det kan have betydning for barnets udvikling, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge, samt om barnet går i en almindelig skole.

Ankestyrelsen skal herudover vurdere, om barnets eget ønske og perspektiv er tilstrækkeligt belyst. Ønsker barnet adoption? Hvordan er holdningen og kontakten til de biologiske forældre? Og til en kommende adoptivfamilie? Hvis barnets alder og modenhed tilsiger det, skal Ankestyrelsen afholde en samtale med barnet om adoption.

I sager efter adoptionslovens § 9, stk. 4 indgår det som en integreret del af vurderingen af, om betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, at Ankestyrelsen forholder sig til plejefamiliens egnethed til at adoptere barnet. For at vurdere dette, kigger Ankestyrelsen på oplysninger om forholdene i plejefamilien og de forholder sig til, om plejefamilien har forståelse for barnets situation. De kigger på, om plejefamilien har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og tryghed, således at barnet har udviklet sig og fortsat vil udvikle sig positivt.

Ankestyrelsen afholder samtale med plejeforældre om adoptionens retsvirkninger. Plejeforældrene indgiver en ansøgning om familieadoption til Ankestyrelsen og Ankestyrelsen foretager en vurdering af, om plejeforældrene opfylder de generelle betingelser for familieadoption.

Ankestyrelsen undersøger, om de biologiske forældre har haft mulighed for at afgive samtykke i kommunen og vejleder de biologiske forældre om adoptionens retsvirkninger.

Er de formelle krav overholdt?

Ankestyrelsen skal sikre, at de formelle procedurer i sagen har været overholdt. Ankestyrelsen skal påse, om sagens parter har været indkaldt til mødet i børn og unge-udvalget og sørge for, at parterne også bliver indkaldt til mødet i Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen påser også, om sagens parter har fået tilbudt den relevante advokatbistand på de rette tidspunkter i sagens forløb. Er det ikke sket, bør Ankestyrelsen hjemvise sagen til kommunen.

Læs mere om

... Hvem sagens parter kan være.

→ side 53-54

Ankestyrelsen vejleder barn og forældre

Som led i Ankestyrelsens behandling af sager om adoption uden samtykke sikrer de sig, at kommunen har overholdt sine forpligtigelser i forhold til at forsøge at opnå forældrenes samtykke til en frivillig adoption og at barnets perspektiv og holdning til adoption er tilstrækkeligt belyst i sagen.

Foruden vurdering af, om de formelle regler om indhentelse af samtykke og beskikelse af advokater er overholdt, forholder Ankestyrelsen sig også til, om barn og forældre er tilstrækkeligt hørt og vejledt i processen.

Er barnets perspektiv belyst?

Hvis barnet er fyldt 12 år, skal barnet selv give samtykke til adoption, medmindre indhentelse af samtykket skønnes at være til skade for barnet. I sager om adoption uden samtykke skal samtykket gives ved personligt fremmøde i Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen afholder en samtale med barnet. Samtalens indhold skal bruges ved vurderingen af, om adoption er til barnets bedste. I praksis skal Ankestyrelsen "i øjenhøjde" vejlede barnet og fortælle, hvad en adoption indebærer. Først når man har sikret sig, at barnet har forstået dette og haft mulighed for at udtale sig, kan barnet give sit samtykke til adoptionen.

Hvis barnet er under 12 år, skal barnets holdning fremgå af sagens oplysninger, og det skal være tydeligt, hvordan barnet forholder sig til spørgsmålet om adoption. Ankestyrelsen vurderer fra sag til sag, om barnet er modent nok til en samtale og om sagens omstændigheder taler for det. Af Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption* fremgår det, at det for de fleste cirka syvårige vil være muligt at gennemføre en samtale, ligesom også samtaler med selv små børn i førskolealderen i de fleste tilfælde vil kunne gennemføres.

Ankestyrelsen skal ved sin vurdering og afgørelse i videst muligt omfang tage hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption.

» *Ankestyrelsen skal ved sin vurdering og afgørelse i videst muligt omfang tage hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption.*

Hvad med forældrene?

Ankestyrelsen skal, inden de træffer afgørelse, sikre sig, at kommunen har forsøgt at indhente samtykke til en frivillig adoption fra barnets forældre, uanset om forældrene har forældremyndighed over barnet eller ej. En adoption bør ikke gennemføres uden samtykke, hvis en frivillig adoption er mulig. Ankestyrelsen er ikke forpligtet til at forsøge at indhente samtykke fra forældrene – denne forpligtelse påhviler kommunen.

Ankestyrelsen skal, som en del af deres almindelige vejledningsforpligtelse over for forældrene, efter omstændighederne oplyse dem om retsvirkningerne og forskellene på adoption med og uden samtykke. Forældrene bør også informeres om, at det kan være muligt at modtage anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet, så de kan følge med i, hvordan barnet udvikler sig. De biologiske forældre bør dog samtidigt vejledes om, at det ikke er muligt at gennemtvinge, at adoptanter udarbejder sådanne rapporter.

FORÆLDRENE KAN FØLGE BARNETS UDVIKLING

Adoptionsnævnet opfordrer alle adoptivforældre til danske børn til at udarbejde anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet ca. hvert tredje år indtil barnet fylder 18 år. Rapporterne udarbejdes i de år, hvor barnet fylder henholdsvis 4, 7, 10, 13 år og 16 år. Herudover udarbejder Ankestyrelsen en opfølgingsrapport ét år efter, at barnet er bortadopteret.

Læs mere om...

... indhentning af forældrenes samtykke.

→ side 94

Afgørelsen

Når Ankestyrelsen har vurderet alle sagsakter og om de materielle og formelle krav er opfyldt, træffer de afgørelse. Herefter kan de involverede parter kræve, at sagen bliver indbragt for retten.

Selvom det er kommunen, der som led i vurderingen af sagen har indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold, er det Ankestyrelsen, som er ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før de træffer afgørelse. Ankestyrelsen har mulighed for at hjemvise sagen til fornyet behandling i kommunen; fx hvis sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, eller barnets perspektiv ikke er belyst.

Afgørelsen

Hvis Ankestyrelsen finder, at både de materielle og formelle krav for adoption uden samtykke er opfyldt, træffer de afgørelsen om frigivelse af barnet til national adoption.

Ankestyrelsen behandler sager om adoption uden samtykke efter reglerne for udvidet votering. Det betyder, at sagen behandles på et møde, hvor der deltager to beskikkede medlemmer, to ankechefer (hvoraf den ene er formand) samt en adoptionskyndig medarbejder fra Ankestyrelsen. Hertil skal der også deltage en børnesagkyndig konsulent, som dog ikke har stemmeret. Den børnesagkyndige konsulent skal være kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri, psykologi eller pædagogik eller have en lignende relevant uddannelse. Derudover kan konsulenter med særlig sagskundskab om de forhold, som sagerne vedrører, deltage i møderne uden stemmeret. Afgørelsen træffes med almindeligt stemmeflertal.

Ankestyrelsen har mulighed for at gøre tre ting:

- › **tiltræde** børn og unge-udvalgets indstilling og træffe afgørelse om adoption uden samtykke
- › **afvise** udvalgets indstilling
- › **hjemvise** udvalgets indstilling

Ankestyrelsen vil hjemvise en sag, hvis den ikke er tilstrækkeligt oplyst eller hvis der er sket alvorlige sagsbehandlingsfejl. Ved en hjemvisning, vil Ankestyrelsen skriftligt redegøre for, hvilke forhold, der ikke er tilstrækkeligt belyst eller hvilke fejl, der skal rettes op på. Kommunen bliver pålagt at indhente de fornødne oplysninger eller udbedre fejlene og indstille sagen til deres børn og unge-udvalg på ny.

» *Ankestyrelsen vil hjemvise en sag, hvis den ikke er tilstrækkeligt oplyst eller hvis der er sket alvorlige sagsbehandlingsfejl. Kommunen bliver pålagt at indhente de fornødne oplysninger eller udbedre fejlene og indstille sagen til deres børn og unge-udvalg på ny.*

Afgørelsens form og indhold

Ankestyrelsens afgørelse skal være skriftlig. Ankestyrelsen skal udlevere afgørelsen til sagens parter eller forkynde den for dem, og fremsende den skriftlige afgørelse til dem og kommunen.

Afgørelsen skal være begrundet. Begrundelsen skal gøre det klart for parterne og kommunen, hvordan Ankestyrelsen har vurderet sagen. I de tilfælde, hvor styrelsen træffer afgørelse om, at barnet ikke frigives til adoption, og Ankestyrelsen altså ikke tiltræder børn og unge-udvalgets indstilling, får kommunen gennem begrundelsen mulighed for at vurdere, om det vil være relevant at arbejde videre med en ny indstilling til adoption uden samtykke – fx på et senere tidspunkt eller på et andet grundlag.

Hvad betyder muligheden for samvær, når afgørelsen træffes?

Ankestyrelsen forholder sig ikke til muligheden for fastsættelse af samvær efter adoption i forbindelse med deres behandling af sagen. Ligesom ved kommunens indledende sagsbehandling, må overvejelser om muligheden for fastsættelse af samvær ikke indgå i overvejelser omkring, hvorvidt adoption er til barnets bedste.

En ansøgning om samvær kan ikke indgives eller behandles, før adoptionssagen er endeligt behandlet ved Ankestyrelsen og der er udfærdiget adoptionsbevilling eller, i sager afgjort efter § 9, stk. 3, når barnet er midlertidigt placeret.

Læs mere om...

... mulighederne for at søge om og etablere samvær efter adoption.

→ side 72-73

EFTER SAGENS AFGØRELSE:

Sagsskridt efter afgørelsen – og et eventuelt retsligt efterspil

---

Når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om adoption uden samtykke følger en række særlige sagsskridt for sager, hvor barnet skal adopteres ved fremmedadoption (adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3) og derfor skal flytte fra sin nuværende plejefamilie. Hertil kommer muligheden for, at sagen kan indbringes for domstolene af sagens parter.

» *Børn, der adopteres af deres nuværende plejefamilie efter § 9, stk. 4, vil fortsat være anbragt ved denne indtil adoptionen er endelig.*

Den følgende proces og sagsskridt vedrørende matchning, udslusning og midlertidig placering er kun aktuel for børn, der adopteres efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3.

Børn, der adopteres af deres nuværende plejefamilie efter § 9, stk. 4, vil fortsat være anbragt ved denne indtil adoptionen er endelig. Her gælder derfor de almindelige bestemmelser i serviceloven vedrørende anbringelse i hele domstolsprocessen og indtil adoptionsbevilling. Det betyder også, at eventuelt samvær med biologiske forældre fortsætter, og at kommunen har sine normale forpligtigelser vedrørende tilsyn m.m.

Matchning

I sager afgjort efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3, sender Ankestyrelsen hurtigst muligt efter afgørelse sagen til Adoptionsnævnet med henblik på matchning af barnet. Adoptionsnævnet matcher barnet med de bedst egnede adoptanter ud fra hensynet til barnets bedste. Matchning påbegyndes og effektueres selv om sagen ankes til domstole.

Udslusning

Når et barn skal flytte fra sine vante omgivelser, er det afgørende, at der tilrettelægges et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder barnets alder, relationer og eventuelle særlige behov. I sager efter adoptionslovens § 9, stk. 3, hvor barnet bliver flyttet fra sin nuværende plejefamilie til en kommende adoptivfamilie, bør myndighederne tilrettelægge forløbet med inddragelse af alle

» *Barnet bør sikres så skånsom en overgang som muligt.*

involverede parter med henblik på, at overgangen bliver så skånsom for barnet som muligt. VISO har mulighed for at bidrage med specialviden i forbindelse med tilrettelæggelsen af et udslusningsforløb.

Midlertidig placering

Når barnet er blevet matchet med sin kommende adoptivfamilie, placeres barnet midlertidigt ved denne efter **adoptionslovens § 32 a**. Barnet er midlertidigt placeret indtil Ankestyrelsen har udstedt bevilling om adoption eller retten har ophævet Ankestyrelsens afgørelse. Det betyder, at hvis sagens parter indbringer sagen for domstolene, er barnet midlertidigt placeret indtil hele domstolsprocessen er afviklet og sagen er endeligt afgjort med adoptionsbevilling eller ophævelse.

Den midlertidige placering sker efter adoptionsloven og er derfor ikke en anbringelse efter serviceloven. Dette betyder, at servicelovens bestemmelser om bl.a. det personrettede tilsyn, samvær og afgørelser om anbringelser ikke finder anvendelse, og at den kommende adoptivfamilie ikke er en plejefamilie efter serviceloven. Barnets flytning til den kommende adoptivfamilie i en midlertidig placering er derfor heller ikke betinget af, at der er grundlag for skift af anbringelsessted efter serviceloven.

Anbringelsen af barnet efter serviceloven ophører på det tidspunkt, hvor barnet placeres midlertidigt hos den kommende adoptivfamilie. Den midlertidige placering begynder, når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om adoption uden samtykke, og Adoptionsnævnet har foretaget matchningen mellem barn og adoptivfamilie. Kommunen vil herefter ikke have de forpligtigelser, der følger af servicelovens bestemmelser i forhold til en anbringelse og kommunens børnesag på det pågældende barn vil dermed officielt være afsluttet.

Kommende adoptanters vilkår under den midlertidige placering

Den kommende adoptivfamilie får ved midlertidig placering forældremyndigheden over barnet. Det betyder, at de overtager forældreansvaret og registreres med forældremyndigheden i CPR-registret.

Den kommende adoptivfamilie overtager forsørgelsespligten overfor barnet. Da der ikke er tale om en anbringelse efter serviceloven, modtager de ikke vederlag eller anden økonomisk kompensation i forbindelse med den midlertidige placering. De kommende adoptanter modtager børne- og ungeydelse på lige vilkår med andre forældre/forældremyndighedsindehavere.

Kommende adoptanter har ret og pligt til at modtage adoptionsrådgivning på lige vilkår med forældre, der adopterer på almindelig vis, også selv om adoptionen ikke er bevilget. De kommende adoptanter har ret til fravær og barseldagpenge efter barsellovens regler på samme måde, som hvis barnet var adopteret. Kommende adoptanter, der modtager et barn i midlertidig placering, er derved sidestillet med andre adoptanter.

Læs mere om...

... mulighederne for at søge om og etablere samvær under midlertidig placering eller efter adoptionsbevilling.

→ side 72-73

Da der ikke er tale om en anbringelse efter serviceloven, har den kommende adoptivfamilie ret til, at deres anonymitet i forhold til de biologiske forældre opretholdes under den midlertidige placering.

De biologiske forældres vilkår under midlertidig placering

Da der ikke er tale om en anbringelse efter serviceloven, mister de biologiske forældre deres ret til samvær med barnet, når barnet placeres midlertidigt. Forældrene har i stedet mulighed for at søge om fastsættelse af samvær efter § 20 a i forældresansvarsloven allerede på dette tidspunkt. En anmodning om samvær skal rettes til Familieretshuset.

Kan sagen ende i retten?

Af Ankestyrelsens afgørelse skal det fremgå, at parterne, inden for 14 dage efter modtagelse, kan forlange at få sagen indbragt for retten. Ankestyrelsen kan forlænge fristen, hvis der er gode grunde til det. Hvis en af parterne ønsker at indbringe sagen for retten, skal Ankestyrelsen sørge for, at det sker inden for 3 uger. Sagen skal først afgøres i byretten, hvorefter afgørelsen kan ankes til landsretten inden for 4 uger. Retsmøderne foregår for lukkede døre.

Først når sagen eventuelt har været for retten, og ankefristen er udløbet, kan Ankestyrelsen afslutte sagen og udstede adoptionsbevilling. I sager om adoption uden samtykke er det Ankestyrelsen, der udfærdiger denne, og de sørger for skriftligt at informere de biologiske forældre om, når adoptionsbevillingen er givet.

Det forudsættes, at både by- og landsret prioriterer sager om adoption uden samtykke på baggrund af deres særlige karakter, så de berammes og fremmes hurtigst muligt.

Hvad hvis retten ophæver Ankestyrelsens afgørelse om adoption?

Barnet bliver placeret i sin kommende adoptivfamilie efter Ankestyrelsens afgørelse. Hvis en af sagens parter indbringer sagen for retten, skal spørgsmålet behandles ved først byret og efterfølgende landsret. Først efter retternes stadfæstelse kan Ankestyrelsen udstede adoptionsbevilling og sagen anses for at være endeligt afsluttet.

Det er en mulighed, at retten ophæver Ankestyrelsens afgørelse og beslutter, at der ikke er grundlag for adoption uden samtykke. I et sådan tilfælde, kan barnet blive hos adoptivfamilien i en netværksanbringelse efter **servicelovens § 66 b, stk. 6** – hvis kommunen vurderer, at det vil være til barnets bedste. Barnet vil i det tilfælde igen være omfattet af servicelovens regler, hvilket blandt andet betyder, at kommunen skal træffe afgørelse om anbringelse af barnet.

Kommende adoptanter, der siger ja til denne type adoption, er informeret om og har accepteret denne risiko som et vilkår for adoptionen. Hidtidig erfaring fra praksis viser, at domstolene har stadfæstet Familieretshusets afgørelser i sager om adoption uden samtykke. Der vil derfor forventeligt være ganske få sager – om nogen – hvor dette scenarium vil finde sted.

» *Hidtidig erfaring fra praksis viser, at domstolene har stadfæstet Familieretshusets afgørelser i sager om adoption uden samtykke.*

SAGSBEHANDLINGEN I ANKESTYRELSEN: Interview:

Sagsakterne skal vurderes på ny

Interview med Lene Conrad, daværende kontorchef, Børn og Familie 2, Ankestyrelsen.

Hvad er de typiske juridiske udfordringer for sagsbehandlerne i kommunerne?

– Sagsbehandlerne skal altid søge forældrenes samtykke til adoption. Får de det, er det ikke nødvendigt at rejse en sag om adoption uden samtykke. Det er afgørende, at forældrenes samtykke gives til Familieretshuset, og det kræver til tider, at sagsbehandleren går med forældrene derhen. Hvis samtykket kun gives til kommunen, er det ikke juridisk gyldigt.

Prognosevurderingen af forældrene er en udfordring. Der er krav til, at vurderingen skal være aktuel. Derfor er det ikke tilstrækkeligt at indsende 5-10 år gamle oplysninger. Hvis forældrene ikke evner eller ikke vil deltage i en undersøgelse af deres forældreevne, skal en relevant specialist, såsom en psykiater eller autoriseret psykolog, vurdere de eksisterende sagsakter på ny.

Lene Conrads gode råd til sagsbehandlerne

- › Overvej i sager om adoption uden samtykke at vælge en anden sagsbehandler end den, der normalt har kontakt til familien. Vælg for eksempel én specialiseret sagsbehandler på området i jeres afdeling.
- › Reflekter over balancen mellem barnets perspektiv og de biologiske forældres, når I sidder med en sag. Ifølge Barnets Reform skal hensynet til barnet altid komme i første række. Hvilken foranstaltning lever bedst op til det?
- › Begynd eventuelt med en undersøgelse af forældreevnen, før barnet er født, når I allerede under morens graviditet overvejer at rejse en sag.

Argumentér i indstillingen. Drag gerne konklusioner på baggrund af oplysningerne og undersøgelserne, så de underbygger indstillingen om adoption uden samtykke. Indstillingen skal med andre ord ikke bare være en nøgtern oplistning af fakta.

Læs mere om

... prognosevurderingen.

→ side 47-48

”
Det er afgørende, at forældrenes samtykke gives til Familieretshuset, og det kræver til tider, at sagsbehandleren går med forældrene derhen.

EFTER SAGENS AFGØRELSE:

Samvær efter adoption

Barnets biologiske slægtninge har mulighed for at søge om samvær under midlertidig placering og efter adoptionsbevilling efter en særregel i forældreansvarsloven. Samvær skal være til barnets bedste og afgørelser om samvær træffes af Familieretshuset.

Når et barn adopteres, sker der et fuldt familieskifte. Det betyder, at der ikke længere er nogle juridiske bånd mellem barnet og de biologiske forældre. Barnet vil fx ikke længere arve efter sine forældre, ligesom begge parter mister deres almindelige lovgivningsbestemte ret til at have kontakt eller samvær.

Allerede når barnet placeres midlertidigt overgår forældremyndigheden til de kommende adoptanter. Det betyder, at selv om adoption endnu ikke er bevilget, så ophører barnets og biologiske forældres almindelige ret til samvær på dette tidspunkt.

For sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3 betyder det i praksis, at det samvær, som er fastsat af kommunen, allerede ophører efter Ankestyrelsens afgørelse, matchning og den midlertidige placering – og omfatter således den eventuelle periode, hvor sagen behandles i domstolene. For sager efter § 9, stk. 4 ophører samvær fastsat af kommunen først ved adoptionsbevilling – det vil sige, når sagen er endeligt behandlet ved Ankestyrelsen og eventuelt domstole.

Forældre og biologisk slægt har herefter mulighed for at anmode om, at der fastsættes samvær eller anden form for kontakt med barnet efter **forældreansvarslovens § 20 a**. Anmodningen skal sendes til Familieretshuset. Familieretshuset træffer afgørelse ud fra en vurdering af, om samvær eller kontakt vil være til barnets bedste.

Er samvær til barnets bedste og hvordan skal det foregå?

De grunde, der fører til at gennemføre en adoption uden samtykke, er som oftest grunde, der taler imod, at det er til barnets bedste at fastsætte samvær med de biologiske forældre. Det kan dog ikke udelukkes at et barn – også i sager, hvor der er truffet afgørelse om adoption uden samtykke – kan vurderes at have glæde af en sådan kontakt eller samvær. Det vil navnlig kunne tænkes i sager, hvor der i forvejen har været en kontakt til og samvær med en eller begge forældre. Det centrale i vurderingen af en anmodning om samvær er hensynet til barnet og ikke de biologiske forældres ret eller hensynet til adoptanterne.

Vurderes det, at kontakt eller samvær vil være til barnets bedste, forudsætter det, at kontakten eller samværet kan foregå under betryggende forhold, eventuelt med professionel støtte. Det er således ikke tanken, at samværet nødvendigvis skal varetages af adoptivforældrene eller at samværet skal foregå i barnets og adoptivfamiliens hjem.

Det er Familieretshuset og Familieretten, der behandler og træffer afgørelse om kontakt eller samvær – og fastsætter rammerne for det. Ønsker forældre, der har fået bortadopteret deres barn, at afsøge denne mulighed, skal kommunen råde dem til at kontakte Familieretshuset, som kan vejlede dem mere indgående om regler og proces.

Muligheden for at ansøge om samvær eller anden form for kontakt er hovedsageligt rettet mod barnets biologiske forældre, men kan også omfatte bedsteforældre, forældrenes søskende eller barnets søskende.

En ansøgning om samvær kan tidligst indgives, når Ankestyrelsen har truffet afgørelse og barnet er midlertidigt placeret (ved sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3) eller når sagen er endeligt afgjort og Ankestyrelsen har udfærdiget adoptionsbevilling (ved sager efter adoptionslovens § 9, stk. 4).

Overvejelser om muligheden for at fastsætte samvær må ikke indgå i kommunens overvejelser omkring, hvorvidt adoption er til barnets bedste. Kommunen kan således heller ikke stille hverken biologiske forældre eller kommende adoptanter noget i udsigt, men alene vejlede om reglerne på området og henvise til Familieretshuset som myndighed og vejledningsinstans.

Samvær og kontakt uden myndighedernes involvering

Som det gælder for alle andre forældre, står det også adoptanter frit for selvstændigt at beslutte, hvem deres barn skal omgås. Finder de, at det er til gavn for barnet at fortsætte samvær eller kontakt – eller på et senere tidspunkt at etablere kontakt til barnets biologiske slægt – så har de al ret til og mulighed for det. De skal i en sådan situation dog være opmærksomme på, at de på egen hånd skal varetage denne opgave – eventuelt med forældre, der kan være udfordrende at samarbejde og samtale med.

Kapitel 3

Vurdering af forældreevne

I sager om adoption uden samtykke er en aktuel faglig vurdering af forældreevnen helt central.

Dette kapitel beskriver, hvad en forældreevneundersøgelse kan indeholde, hvordan den kan udføres, og hvem der kan bidrage til undersøgelsen.

Sideløbende med udarbejdelsen af 1. udgave til denne håndbog, fik Socialstyrelsen gennemført en indsamling af aktuelt bedste viden om, hvordan man kan vurdere forældres evner til at varetage omsorgen for deres børn i sager om adoption uden samtykke. Indsamlingen mundede ud i ni undersøgelsesforløb og -metoder, der kan støtte, inspirere og kvalificere kommunernes vurderinger af forældreevne. Du kan finde rapporten *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne* på Socialstyrelsens hjemmeside.

Socialstyrelsen er ved at revidere *Socialministeriets retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser* (2011) og udarbejder i den forbindelse også retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af tilknytningsundersøgelser. Begge publiceres ultimo 2020.

Hvad er forældreevne?

Forældreevne handler om at sørge for sit barns omsorg, trivsel og udvikling. Der er videnskabelig evidens for, at forældrenes egen tilknytningshistorie i den sammenhæng spiller en stor rolle.

Forældreevneundersøgelser kendes under mange navne, herunder for eksempel også forældrekompetenceundersøgelser og forældreomsorgsundersøgelser.

Der er ikke krav til, hvilke metoder kommunerne skal anvende, når de gennemfører undersøgelserne. I sager om adoption uden samtykke vil det ofte være hensigtsmæssigt, at der inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog, misbrugskonsulent eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare prognosen – altså om det er sandsynligt, at forældrene er varigt uden forældreevne.

Hvordan defineres forældreevne?

At være forælder indebærer, at man er den primære omsorgsperson, der sikrer og sørger for sit barns fysiske omsorg og trivsel, dets udvikling, læring, opdragelse samt emotionelle og sociale sunde udvikling. Forældreevne er en helt basal menneskelig evne, men den er svær entydigt at definere ud fra en række fastlagte specifikke kriterier.

I Danmark henvises ofte til den norske socionom og forsker Kari Killéns beskrivelse af forældrefunktioner:

- › Evne til at opfatte barnet realistisk
- › Evne til at danne realistiske forventninger om de afhængighedsmæssige- og følelsesmæssige behov, barnet kan tilfredsstille
- › Evne til at danne realistiske forventninger til barnets mestring
- › Evne til at engagere sig positivt i samspil med barnet
- › Evne til empati med barnet
- › Evne til at prioritere barnets mest grundlæggende behov frem for sine egne
- › Evne til at rumme egen smerte og frustration uden at skulle afreagere på barnet.

Læs mere om

... forældreevne på side 6-9 i

→ *Adoption uden samtykke
- ni metoder til at afdække
forældreevne*

Hvordan undersøges forældreevne?

Forældreevneundersøgelser rummer en samlet vurdering af det konkrete barns behov – og forældrenes mulighed for at opfylde behovene.

Forældreevneundersøgelsen skal ideelt set omkring seks punkter:

1) En indledende gennemgang af sagsakter

Sagsakter giver vigtig information om, hvordan forældrenes situation har udviklet sig, hvilke foranstaltninger der tidligere har været tilbudt, og om de har haft nogen effekt. Informationerne bidrager med oplysninger om forældreadfærden over tid og evnen til samarbejde, udvikling og forandring.

2) Indgående interviews med forældrene ad flere omgange

Interviews kan afdække forældrens egen familiære baggrund, opvækst og tilknytnings-historie, personlige historie, nære relationer, uddannelse og arbejds-historik, eventuelle misbrugsproblemer, beskrivelse af deres barns udvikling og opvækst, beskrivelse af barnet og dets behov, deres refleksioner over egen forælderrolle og fremtid.

3) En psykologisk testning af hver forælder

Test kan afdække kognitive og personlighedsmæssige ressourcer og svagheder.

4) En specifik psykologisk undersøgelsesmetode

Metoden skal belyse forældreevnen.

5) En psykologisk testning eller undersøgelse af barnet

Hos det lille barn skal undersøgelsen afdække udviklingsniveauet, og hos det større barn kan test og samtaler afdække kognitive og personlighedsmæssige ressourcer og svagheder – herunder om barnet følelsesmæssigt, sprogligt og socialt er alderssvarende. Samtaler bør finde sted uden forældrenes deltagelse og med en god, respektfuld kontakt til barnet.

6) Observationer af samspillet mellem forældre og barn

Hvis der er samvær i hjemmet, kan observationerne foregå her, alternativt på en institution eller i barnets plejefamilie. I nogle tilfælde kan undersøgeren give forældrene råd og vejledning til, hvordan de kan forholde sig i forskellige situationer med barnet, for at vurdere forældrenes evne til at gøre brug af vejledningen.

Læs mere om

... hvad en undersøgelse af forældreevne bør indeholde på side 11-12 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

» *Sagsakter giver vigtig information om, hvordan forældrenes situation har udviklet sig, hvilke foranstaltninger de tidligere har været tilbudt, og om de har haft nogen effekt.*

» *Det er desuden vigtigt, at kommunen belyser, om forældrene er blevet tilbudt relevant støtte, vejledning og behandling, om de har kunnet samarbejde om indsatsen og hvordan den eventuelle effekt heraf har været.*

Læs mere om...

... hvad en undersøgelse af forældreevne bør indeholde på side 20-31 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

Læs mere om

... prognosevurderinger, og hvad de bør indeholde.

→ side 47-48

INDIREKTE OG DIREKTE VURDERING AF FORÆLDREEVNE

Tre af de seks punkter i forløbet vurderer forældreevnen indirekte, mens de tre andre vurderer forældreevnen direkte. En forældreevneundersøgelse bør rumme både direkte og indirekte vurdering.

Metoder til indirekte vurderinger af forældreevne:

- › Gennemgang af sagsakterne
- › Interviews med forældrene
- › Test af forældrene med det formål at afdække deres ressourcer og svagheder.

Metoder til direkte vurderinger af forældreevne:

- › En specifik psykologisk undersøgelsesmetode til belysning af forældreevnen
- › En psykologisk test eller undersøgelse af barnet
- › Observationer af samspillet mellem forældre og barn.

I forbindelse med vidensindsamlingen i 2013 har ekspertgruppen fra Institut for Psykologi på Københavns Universitet fokuseret på punkterne fire og seks i forældreevneundersøgelsens forløb (foregående side). I begge punkter er der tale om direkte vurdering af forældreevnen. Det er der også i punkt fem, som dog anses for at være dækket af de undersøgelsesmetoder, psykologer typisk allerede anvender i Danmark.

PROGNOSE: ER TILSTANDEN VARIG?

I sager om adoption uden samtykke er det helt afgørende, at både forældreevnen og prognosen er grundigt dokumenteret. Prognosen vurderer, om forældrene kan genvinde eller udvikle deres forældreevne, eller om de varigt er uden forældreevne.

I prognosevurderingen er det nødvendigt at inddrage hele forældrenes livsforløb, herunder relevante forældreevneundersøgelser og beskrivelser af forældrenes samvær med deres eventuelle andre børn. Det er desuden vigtigt, at kommunen belyser, om forældrene er blevet tilbudt relevant vejledning, støtte og behandling, om de har kunnet samarbejde om indsatsen og hvad den eventuelle effekt heraf har været.

Hvem undersøger forældreevnen?

Den primære ansvarlige for forældreevneundersøgelsen skal være en autoriseret psykolog, som eventuelt kan gennemføre undersøgelsen i et team med kommunens egen sagsbehandler.

Konklusionerne fra en forældreevneundersøgelse vil ofte have stor vægt, når de indgår i oplysningsgrundlaget i sager om adoption uden samtykke. Derfor er det afgørende, at undersøgelseerne er af høj kvalitet – ikke mindst fordi det omhandler yderst følsomme sager, som har altafgørende indflydelse på de mennesker, det handler om.

Hvilke kvalifikationer skal undersøgeren have?

Det bør være personer med stærke faglige kompetencer og stor erfaring, som varetager opgaven. Det indebærer, at undersøgerne dels har solidt kendskab til familiodynamik, udviklingspsykologi, tilknytningsteori og psykopatologi, og dels at de kan afdække og afprøve forældrenes ressourcer og udviklingspotentiale. Ydermere bør fagpersonen have solid undersøgelseserfaring og solid erfaring med at afdække forældreevne.

Der er indført krav i serviceloven om, at kommunen skal benytte en autoriseret psykolog, hvis kommunen får foretaget en psykologisk undersøgelse af forældrene i forbindelse med udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse. Psykolognævnets autorisation garanterer høje faglige kvalifikationer, og giver tillige forældrene mulighed for at rette henvendelse til Psykolognævnet, hvis de er utilfredse med den involverede psykologs faglighed. Det er ikke en direkte klagemulighed, men henvendelser til Psykolognævnet giver nævnet kendskab til sager, hvor der eventuelt er grundlag for at rejse en tilsynssag. På den baggrund kan nævnet fx udtale kritik, iværksætte skærpet tilsyn, give påbud eller fratage en psykolog autorisationen.

Rollefordeling og mulighed for teams

På grund af sagernes alvorlige og indgribende karakter kan det være en god idé, at flere end én person bidrager til forældreevneundersøgelsen. Det kan enten foregå i et team – fx en autoriseret psykolog og en familiebehandler – eller alternativt en enkelt fagperson, der til gengæld modtager vejledning eller sparring fra fagkolleger. I begge tilfælde er det afgørende, at den primære ansvarlige for det faglige indhold er autoriseret psykolog.

Læs mere om...

... de metoder til undersøgelse af forældreevne, som gennemgås på side 20-31 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

» *Der er indført krav i serviceloven om, at kommunen skal benytte en autoriseret psykolog, hvis kommunen får foretaget en psykologisk undersøgelse af forældrene i forbindelse med udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse.*

Myndighedssagsbehandlerens rolle består indledningsvis i – på vegne af kommunen – at udarbejde en bestilling af forældreve-neundersøgelsen, der tager udgangspunkt i den konkrete sags omstændigheder og de allerede foreliggende oplysninger. Inden sagsbehandleren bestiller undersøgelsen, bør vedkommende orientere forældrene om årsagen til undersøgelsen og sikre sig, at forældrene i øvrigt føler sig hørt og inddraget. I den forbindelse er det vigtigt, at sagsbehandleren gør forældrene opmærksomme på, at der er et klart skel mellem den generelle sagsbehandling på den ene side og den isolerede forældreve-neundersøgelse på den anden side. Det er især relevant i de tilfælde, hvor kommunen er repræsenteret i begge processer – fx hvis kommunalt ansatte fagpersoner er en del af undersøgelsesteamet.

Det anbefales, at sagsbehandleren holder et opstartsmøde med undersøgeren og forældrene, hvor ansvar, forventninger og roller i processen bliver afstemt.

» *Bestillingen af forældreve-neundersøgelsen skal præcisere opgaven for undersøgeren i form af en skriftlig opgavebeskrivelse, der tydeliggør undersøgelsens indhold og formål.*

Huskeliste til kommunens bestilling af forældreve-neundersøgelser

Bestillingen af forældreve-neundersøgelser skal præcisere opgaven for undersøgeren i form af en skriftlig opgavebeskrivelse (opdrag), der tydeliggør undersøgelsens indhold. Kommunen skal sikre, at bestillingen er målrettet og præcis i forhold til den konkrete sag, og at der er særligt fokus på det konkrete barn, som sagen handler om. Forældrene skal være gjort bekendt med kommunens bekymringgrundlag og kommunen skal tydeliggøre, hvad der er årsag til undersøgelsen.

Socialstyrelsen anbefaler, at kommunen i sit opdrag og i dialogen med både psykolog og forældre er tydelige omkring, at undersøgelsen har til formål at afdække om forældrenes forældreve-ne er varigt nedsat, og at undersøgelsen skal indgå som en del af kommunens samlede dokumentationsgrundlag, når de skal vurdere, om adoption vil være til barnets bedste. Som huskeliste for bestillingen gælder det, at myndighedssagsbehandleren skal:

- › Formulere et klart mål med undersøgelsen
- › Opridse, hvad der har givet anledning til at begynde undersøgelsen
- › Præcisere, hvad der ønskes nærmere undersøgt i undersøgelsen
- › Præcisere, hvilken hjælp familien tidligere har modtaget og med hvilken effekt
- › Angive undersøgelsens ønskede tidsmæssige ramme. Dette vil typisk være to til fire måneder afhængigt af sagens konkrete omstændigheder
- › Angive, hvilke sagsakter, der sendes til myndighederne.

Det kan være hensigtsmæssigt, at indhente flere tilbud på udarbejdelse af forældreve-neundersøgelser, da der kan være stor forskel på både indhold og pris.

Hvornår skal kommunen bestille en (ny) undersøgelse af forældreve-nen?

Kommunen bør kun bestille en ny undersøgelse af forældreve-nen i de sager, hvor det forventes, at undersøgelsen kan give væsentlig eller ny information om forældrenes forældreve-ner eller hvor en nyere eksisterende undersøgelse ikke er lavet med henblik på at afdække grundlaget for adoption uden samtykke.

Hvordan undersøges forældreevne indirekte?

Skemaet her på siden viser eksempler på metoder, som danske psykologer i praksis benytter til at undersøge forældreevnen indirekte (2013).

Som en del af den vidensindsamling, som ekspertgruppen ved Københavns Universitet foretog i 2013, blev det undersøgt, hvilke metoder danske psykologer benytter sig af i den normale praksis i forbindelse med forældreevneundersøgelser. Vidensindsamlingen viste, at en række konkrete metoder bliver benyttet til at undersøge forældrenes personlighedsstruktur og kognitive kapacitet, som indirekte kan give et indtryk af deres evne som forældre. Det er vigtigt at tilføje, at der siden 2013 kan være kommet nye metoder til, som kan være ligeså anvendelige og udbredte i dag.

I nedenstående skema er de konkrete, navngivne metoder delt op i henholdsvis kognitive prøver og personlighedsprøver.

Læs mere om...

... kriterierne til sagsgennemgangen ved en indirekte undersøgelse af forældre- evnen på side 18-19 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

Kognitive prøver		Hvad undersøges?
WAIS (Wechsler Adult Intelligence Scale) - Kognitiv intelligensprøve		Forældrenes basale kognitive funktioner
ROCF (Rey-Osterrieth Complex Figure Test) - Neuropsykologisk prøve		Specifikke kognitive funktioner hos forældrene (eksekutive funktioner)
RIAS (Reynolds Intellectual Assessment Scales)		Forældrenes verbale og non-verbale intelligens
D2		Forældrenes koncentration og opmærksomhed (stort set uafhængig af intelligens)
Personlighedsprøver		Hvad undersøges?
Projektive prøver	Rorschachtesten	Forældrenes grundlæggende personlighedsstruktur og dynamik samt kognitive og følelsesmæssige funktioner
	TAT (Thematic Apperception Test)	Forældrenes behov, følelser og konflikter samt oplevelsen af deres interpersonelle relationer
	Sætningsfuldendelsestest	Forældrenes ønsker, behov, frygt og holdninger
Ikke-projektive prøver (spørgeskemaer og strukturerede interviews)	AAI (Adult Attachment Interview)	Forældrenes indre repræsentationer af tilknytningsforhold
	NEO-PI-R (Neuroticism Extraversion Openness Personality Inventory Revised)	Forældrenes emotionelle reaktioner, ekstroversion, åbenhed over for oplevelser, venlighed og samvittighedsfuldhed
	BRIEF (Behaviour Rating Inventory of Executive Function)	Eksekutive funktioner
	MCMI (Millon Clinical Multiaxial Inventory)	Forældrenes personlighedstræk samt eventuelle kliniske syndromer

Kapitel 4

Eksempler på sager

I dette kapitel gennemgås resuméer af seks sager om adoption uden samtykke. Eksemplerne er konstrueret på baggrund af virkelige sager, men anonymiseret og tilpasset af hensyn til retssikkerheden for de involverede parter.

Formålet med gennemgangen er at give læseren indblik i, hvad der skal til for at rejse og dokumentere en sag om adoption uden samtykke.

De præsenterede cases er tilpasset den aktuelt gældende sagsbehandlingsproces, hvor Ankestyrelsen er den afgørende instans og Familieretshuset ikke længere behandler sager om adoption uden samtykke.

Sagerne er suppleret med praksisrelaterede dilemmaer og tilhørende vejledning til de områder, hvor kommuner ofte oplever vanskeligheder i netop disse sager.

Størstedelen af sagerne er endt med adoption

Ankestyrelsen har behandlet 42 sager om adoption uden samtykke. De har meddelt samtykke til adoption i 32 sager og henholdsvis hjemvist og afvist fem sager. I samtlige 32 sager, hvor Familieretshuset har truffet afgørelse, har de truffet afgørelse om adoption. Fra 1. juli 2019 er det Ankestyrelsen, der træffer afgørelse i sager om adoption uden samtykke.

Efter lovbestemmelserne vedrørende adoption uden samtykke 1. oktober 2015 blev lempet, har Ankestyrelsen frem til 31. juni 2019 behandlet og givet indstilling i 42 sager om adoption uden samtykke:

- › I 32 sager har Ankestyrelsen meddelt samtykke til adoption
- › I fem sager har Ankestyrelsen givet afslag på adoption
- › I fem sager har Ankestyrelsen hjemvist kommunens indstilling og bedt kommunen indhente yderligere dokumentation.

Ved Ankestyrelsens hjemvisninger af sager, har de bedt kommunerne om at få indhentet den relevante supplerende dokumentation. Det har omhandlet udarbejdelse af en prognosevurdering af forældrenes forældreevne i flere af sagerne, udarbejdelse af et tillæg til tilknytningsundersøgelsen med beskrivelse af netværk, opdatering af den børnefaglige undersøgelse, inddragelse af biologisk fars oplysninger i sagen og inddragelse af barnets helbredsmaessige oplysninger i undersøgelsen. Kommunen er blevet vejledt om dokumentationsgrundlagets utilstrækkelighed og bedt om at indstille sagen på ny, når den relevante dokumentation er tilvejebragt.

Familieretshuset har i perioden 1. oktober 2015 – 31. juni 2019 behandlet og truffet afgørelse i 32 sager om adoption uden samtykke. I samtlige sager har Familieretshuset truffet afgørelse om adoption.

Pr. 1. juli 2019, hvor afgørelseskompetencen er overgået til Ankestyrelsen, havde Familieretshuset 14 sager om adoption uden samtykke til efterbehandling; 13 af sagerne fordi de verserer ved retten og en sag, som mangler forkyndelse af afgørelsen.

Størstedelen af Familieretshusets afgørelser om adoption uden samtykke ankes af forældrene og indbringes for by- og landsret. Højesteret har tillige behandlet to sager, hvor der blev afsagt dom i februar 2019. Domstolene har hidtil stadfæstet alle afgørelser fra Familieretshuset og Højesteret fandt i begge sager, at der ikke var handlet i strid med hverken *Menneskerettigheds-* eller *Handicapkonventionen*. Højesterets domme fik betydning i forhold til reglerne for fastsættelse af samvær efter

» *Familieretshuset har i perioden 1. oktober 2015 – 31. juni 2019 behandlet og truffet afgørelse i 32 sager om adoption uden samtykke. I samtlige sager har Familieretshuset truffet afgørelse om adoption (...)* Domstolene har hidtil stadfæstet alle afgørelser fra Familieretshuset.

adoption, hvor betingelserne i **forældreansvarslovens § 20 a** blev revideret, således at det ikke længere fremgår, at samvær kun kan fastsættes *i særlige tilfælde*.

Ankestyrelsen publicerede i december 2017 en principafgørelse vedrørende adoption uden samtykke og deres behandling af syv sager efter bestemmelserne af 1. oktober 2015. Principafgørelsen kan findes på Ankestyrelsens hjemmeside og er en relevant referenceramme for kommuner, der ønsker at få mere viden om faktiske sager, der er behandlet efter gældende betingelser, herunder hvad der lægges vægt på, når der træffes afgørelse.

Familieretshuset, som håndterer anmodninger om fastsættelse af samvær under midlertidig placering eller efter adoption i medfør af forældreansvarslovens § 20 a, oplyser, at de har modtaget enkelte ansøgninger, men at der endnu ikke er truffet nogen afgørelser herom.

Om beskrivelserne her i kapitlet

Beskrivelserne i dette kapitel skal ikke anses som en facitliste for, hvornår en sag munder ud i adoption uden samtykke, da der er tale om en individuel vurdering fra sag til sag. Eksemplerne er tænkt som en referenceramme, der giver et indblik i sagernes mulige karakteristika og dokumentation.

Af hensyn til de implicerede parters retssikkerhed er sagerne i kapitlet konstruerede. Der er tale om virkelighedsnære beskrivelser, som er udarbejdet med indsigt i de hidtidige sager.

De konstruerede sagsforløb afspejler den aktuelt gældende proces i sager om adoption uden samtykke, hvor det er Ankestyrelsen, der træffer afgørelse. Tidligere behandlede Ankestyrelsen sagerne og meddelte samtykke, hvis de fandt grundlag for adoption uden samtykke, hvorefter Familieretshuset behandlede sagerne og traf afgørelse. Sagsforløbene er udarbejdet med afsæt i Ankestyrelsens hidtidige vurderinger af sager om adoption uden samtykke, men kan i sagens natur ikke afspejle en faktisk afgørelsespraksis fra deres side, da dette ikke har fundet sted tidligere.

» *Familieretshuset har modtaget enkelte ansøgninger om fastsættelse af samvær efter adoption i medfør af forældreansvarslovens § 20 a, men at der endnu ikke er truffet nogen afgørelser herom.*

Sag 1: Ny undersøgelse af mor, ingen reaktion fra far

I denne sag får kommunen foretaget en ny forældrevneundersøgelse af mor, mens fars forældrevne og prognose vurderes ud fra eksisterende sagsakter.

Barnets situation	Barnet, der er 8 måneder, blev akutanbragt ved fødslen ved sin nuværende plejefamilie.
Forældrenes situation	Faren er mentalt retarderet med en IQ på 75. Han har flere voldsdomme og er alkoholiker. Moren lider af en personlighedsforstyrrelse og har desuden et blandingsmisbrug af piller og alkohol. Ingen af forældrene giver samtykke til bortadoption.
Samvær med barnet og øvrige søskende	Barnet har aldrig set sin far, men moren har overvåget samvær med barnet. Omfanget af samvær er nedsat til en time hver tredje uge. Mor møder altid op. Faren har to andre børn. Begge er anbragt uden for hjemmet og har ikke samvær med faren.
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	Kommunen beslutter på et teammøde at indlede en sag om adoption uden samtykke. Der foretages en ny børnefaglig undersøgelse og en forældrevneundersøgelse af moren. Kommunen inddrager her en psykiater, og også en misbrugskonsulent udtaler sig. Faren reagerer ikke på gentagne henvendelser, og kommunen beder derfor en autoriseret psykolog udarbejde en prognosevurdering af farens forældrevne – blandt andet ud fra to neuropsykologiske undersøgelser, hvoraf den nyeste er to år gammel. Kommunen indhenter også en tidligere udarbejdet afklaring af farens arbejdsevne og en udtalelse fra en ungdomsskole, hvor faren boede for 15 år siden. Begge dele er oplysninger, som Jobcentret ligger inde med.
Børn og unge-udvalgets indstilling	I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på specialisternes konklusioner: At farens lave funktionsniveau betyder, at han ikke kan drage omsorg for sig selv eller andre, og at moren – uanset hvilken støtte hun får – ikke kan blive i stand til at skabe tryghed, kontinuitet og stabilitet for barnet.

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Vurderingen er, at kommunen har oplyst sagen så godt, som det kan lade sig gøre.

Ankestyrelsen vælger at tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling, og træffer afgørelse om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen vurderer, at kommunen med brev, flere telefonopkald og hjemmebesøg har gjort tilstrækkeligt ihærdige forsøg på at få faren til at medvirke i nye undersøgelser.

Ankestyrelsen mener, at det er dokumenteret, at begge forældre er varigt uden forældreevne. Styrelsen lægger blandt andet vægt på, at morens sag er grundigt oplyst med nye specialundersøgelser, mens farens sag er så oplyst, som den kan blive, med en ny prognosevurdering foretaget ud fra de foreliggende oplysninger. De lægger også vægt på, at barnet aldrig har set sin far.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Kommunen har i tråd med adoptions- og serviceloven loven fået udarbejdet en ny forældreevneundersøgelse af moren og suppleret med relevante specialistudtalelser, der underbygger, at hendes tilstand er varig.

Det er hensigtsmæssigt, at kommunen ud fra de nye undersøgelser forholder sig til, at morens forældreevne ikke kan genvindes med nogen af de støttemuligheder, der findes.

Når det gælder faren, har kommunen gjort så meget som muligt ved at bede en psykolog forholde sig til de foreliggende undersøgelser og oplysninger og derudfra udarbejde en ny prognosevurdering. Havde de udelukkende medsendt de gamle undersøgelser uden ny erklæring, var sagen måske ikke gået igennem.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

Dilemmaer fra praksis: KONTAKT TIL OG SAMARBEJDE MED FORÆLDRE

Denne sag var kompliceret ved, at kommunen havde vanskeligheder med at opnå kontakt til og samarbejde med far. Faren havde givet udtryk for, at han ikke ville samtykke til en adoption, og at han heller ikke ville medvirke til en forældreevneundersøgelse, men herefter reagerede han ikke på kommunens henvendelser.

I sager om adoption uden samtykke, er det ikke sjældent, at kommunerne oplever udfordringer med at få kontakt til en eller begge forældre. I nogle tilfælde kan forælderen være svær at få kontakt til – i andre direkte afvisende overfor kontakten med kommunen. I praksis betyder det, at kommunen må være opsøgende på at

Læs mere om...

... hvordan Ankestyrelsen vurderer en sag om adoption uden samtykke.

→ side 62-63

» I praksis betyder det, at kommunen må være opsøgende på at opnå kontakt, herunder ved at forsøge med telefonopkald, brevkontakt eller ved at aflægge besøg på forældrens adresse.

opnå kontakt, herunder ved at forsøge med telefonopkald, brevkontakt eller ved at aflægge besøg på forældrens adresse. Det er vigtigt, at kommunen dokumenterer, hvilke tiltag de har gjort for at opnå kontakt og hvad de har gjort for at understøtte en dialog og et samarbejde med forældrene.

Kan det slet ikke lykkes kommunen at få kontakt til en eller begge forældre, anbefales det, at kommunen kontakter Ankestyrelsen for at få vejledning om, hvordan de bør forholde sig i den konkrete situation.

Sag 2: Far er ukendt, mor vil ikke medvirke

I denne sag må kommunen stykke dokumentationen sammen ud fra tidligere undersøgelser og udtalelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er 13 år, har siden det tredje døgn efter fødslen været anbragt hos sin nuværende plejefamilie. Plejefamilien vil gerne adoptere.</p> <p>Barnet giver over for kommunen udtryk for, at det gerne vil adopteres af plejefamilien.</p>
Forældrenes situation	<p>Det er aldrig lykket at finde frem til barnets biologiske far. Mor angav ved fødslen tre forskellige mænd, som alle viste sig, ikke at være barnets far. Faderskabssagen blev herefter afsluttet som uoplyst af Familieretshuset og der er ikke fastsat en far for barnet.</p> <p>Moren er paranoid skizofren, men erkender ikke sin sygdom. Hun vil ikke tage imod kommunens hjælp, men er så dårligt fungerende, at hun ikke kan bo for sig selv.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Der har kun været meget begrænset samvær mellem mor og barn, og i de seneste tre år har der slet ikke været samvær, da samværet vurderes at være til skade for barnet.</p> <p>Moren har både et yngre og et ældre barn. Begge er anbragt uden for hjemmet, og moren har intet samvær med børnene.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Idet kommunen overvejer at rejse en sag om adoption uden samtykke, udarbejder sagsbehandleren en ny børnefaglig undersøgelse. Alle oplysninger om moren bliver indhentet uden hendes samtykke, da hun ikke vil medvirke.</p> <p>Kommunen får udarbejdet en tilknytningsundersøgelse, der belyser, at barnet har en tryk tilknytning til sin plejefamilie, plejefamiliens øvrige familie og netværk. Psykologen konkluderer, at det vil være skadeligt for barnet, hvis barnet flyttes fra plejefamilien. Psykologen kan ikke observere barnet sammen med biologisk mor, da der ikke er samvær. Relationen til mor vurderes derfor på baggrund af eksisterende akter, ældre samværsbeskrivelser, samt barnets egne udtalelser.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på, at moren er meget dårligt fungerende, at hun ikke kan tage vare på sig selv, at det hidtidige samvær har været til skade for barnet og at samværet gennem de seneste tre år har været afbrudt.</p> <p>Udvalget lægger vægt på, at barnet har det godt hos plejefamilien, trives og udvikler sig. De lægger vægt på, at barnet vurderes trygt tilknyttet sine plejeforældre og at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning. Endeligt lægges der vægt på barnets egne udsagn og ønske om at blive adopteret af sine plejeforældre.</p>

» *Ankestyrelsen vurderer, at tilknytningsundersøgelsen dokumenterer en stærk og tryk tilknytning mellem barnet og begge plejeforældre. De vurderer, at der er tale om en tilknytning, der har udviklet sig gennem længere tid og at barnet synes forankret i sin plejefamilie.*

Læs mere om...

... hvordan man undersøger forældreevnen, hvis forældrene ikke vil medvirke på side 18-19 i

→ *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen tilslutter sig børn og unge-udvalgets indstilling og træffer afgørelse om adoption uden samtykke til plejefamilien. Ankestyrelsen vurderer, at tilknytningsundersøgelsen dokumenterer en stærk og tryk tilknytning mellem barnet og begge plejeforældre. De vurderer, at der er tale om en tilknytning, der har udviklet sig gennem længere tid og at barnet synes forankret i sin plejefamilie.

Ankestyrelsen anfører, at barnet trives og udviser en sund udvikling, og relationen til plejeforældrene beskrives som tryghedsskabende, naturlig og selvfølgelig.

Ankestyrelsen vurderer, at barnet tydeligt giver udtryk for, at barnet ønsker at blive adopteret af sine plejeforældre, at barnet opfatter dem som sine forældre og også tiltaler dem mor og far. Ankestyrelsen vurderer, at barnet har en alder og modenhed, der fordrer, at barnets egen holdning tillægges stor vægt og betydning.

Ankestyrelsen ligger også vægt på, at der ikke har været samvær mellem barnet og biologisk mor i tre år.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

I dette tilfælde kan kommunen udelukkende oplyse mors forhold på baggrund af specialundersøgelser, der er foretaget tidligere i morens liv, da mor ikke ønsker at medvirke eller samarbejde. Kommunen får udarbejdet den tilstrækkelige dokumentation ved en kombination af eksisterende sagsakter og udarbejdelse af en ny psykologisk undersøgelse af tilknytningen mellem barn, plejeforældre og biologisk mor.

Det sker relativt ofte, at forældre ikke ønsker kontakt til eller at samarbejde med kommunen – måske fordi de har dårlige erfaringer fra tidligere. Til gengæld viser erfaringer, at det ikke er usædvanligt, at forældrene er mødt op, når Familieretshuset har overtaget sagen om adoption uden samtykke. Det kan tænkes, at dette mønster vil fortsætte, efter Ankestyrelsen har overtaget afgørelseskompetencen. Derfor skal der også fortsat tilbydes beskikkelse af advokat ved både børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens behandling af sagen, ligesom forældre på ethvert givet tidspunkt i processen kan vælge at give samtykke til en frivillig adoption, hvorefter man følger processen herfor.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

Dilemmaer fra praksis: FADERSKAB

Det er Familieretshuset, der behandler sager om fader- og medmoderskab⁴. I denne sag var faderskabet ikke fastsat, da Familieretshuset og Familieretten ved dom havde afsluttet sagen som uoplyst – noget der kun kan ske under særlige omstændigheder.

Det er ikke sjældent, at der kan være usikkerhed i forhold til eller tvivl om faderskab i sager, hvor der overvejes adoption uden samtykke. Som udgangspunkt skal fader- eller medmoderskab være fastslået, før der kan ske bortadoption. Mor har pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være far til barnet. Der ses dog situationer, hvor mor ikke kan eller ikke ønsker at oplyse, hvem der er far til barnet eller at den far, mor udpeger, ikke vil vedkende sig faderskabet. I sådanne situationer skal der rejses en sag om faderskab.

Der er mulighed for at påbegynde en sag om faderskab inden barnet er født. Det vil være hensigtsmæssigt i sager, hvor kommunen allerede under mors graviditet er så bekymrede, at de overvejer adoption af det kommende barn og hvor de kan være usikre på faderskabet. I den situation bør kommunen rette henvendelse til Familieretshuset og bede om vejledning til, hvordan de skal forholde sig i den konkrete sag.

På grund af sagernes alvorlige og hastende karakter, tilstræber alle involverede parter at tilrettelægge processen, så den kan afsluttes så hurtigt, som det er muligt og forsvarligt.

Hvis sagerne trækker i langdrag

Kommuner kan opleve situationer, hvor far ikke vil anerkende sit faderskab og sagen derfor skal behandles ved domstol. Der kan være sager, hvor kommunen ikke kan finde far, fx hvis han er hjemløs, har ukendt bopæl, bor i udlandet eller simpelthen ikke reagerer på kommunens henvendelser.

Der kan også opstå situationer, hvor der er flere potentielle fædre, og faderskabet derfor skal fastslås ved retsgenetiske undersøgelser. I sådanne situationer kan kommunen påbegynde en sag om adoption uden samtykke i forhold til mor, hvis den eller de potentielle fædre alle vil give samtykke til en frivillig adoption. Det forudsætter dog, at faderskabssagen behandles sideløbende med adoptionssagen og at far, når faderskabet er fastslået, skal afgive erklæring om, at han samtykker til en frivillig adoption til Familieretshuset – eventuelt under personligt fremmøde. Vil den eller de potentielle fædre ikke alle give samtykke til adoption, må adoptionssagen som udgangspunkt afvente endeligt fastsættelse af faderskab.

I en sag, hvor der er usikkerhed om faderskabet, bør kommunen kontakte Familieretshuset hurtigst muligt og få vejledning om, hvordan de bedst forholder sig i den konkrete situation. De behøver ikke at afvente barnets fødsel, før de tager kontakt.

» *Det er ikke sjældent, at der kan være usikkerhed i forhold til eller tvivl om faderskab i sager, hvor der overvejes adoption uden samtykke. Som udgangspunkt skal fader- eller medmoderskab være fastslået, før der kan ske bortadoption.*

⁴ Man kan læse mere om regler og proces i forbindelse med faderskab i den juridiske vejledning herom *Vejledning om Familieretshusets behandling af sager om faderskab eller medmoderskab* eller på Familieretshusets hjemmeside.

Sag 3: Far giver samtykke, mor vil ikke medvirke

I denne sag udarbejder kommunen udelukkende dokumentation om moren, som dog ikke selv vil medvirke i nye undersøgelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er syv år, har hele livet været anbragt med forældrenes samtykke – først to år på institution og siden fem år hos sin nuværende plejefamilie. Plejefamilien vil gerne adoptere.</p> <p>Barnet har intellektuelle udfordringer og er generelt sent udviklet.</p>
Forældrenes situation	<p>Faren, der lider af ADHD og er alkoholiker, giver på et møde med kommunen samtykke til bortadoption, og kommunen hjælper efterfølgende far med at komme i kontakt med Familieretshuset.</p> <p>Moren har et stofmisbrug, hun er voldelig, paranoid skizofren og kan ikke indgå i sociale fællesskaber. Hun nægter at lade sig behandle, men har modtaget en behandlingsdom.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Moren har ikke set sit barn siden fødslen og har ikke andre børn.</p> <p>Far har aldrig set barnet.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Da faren giver samtykke til en frivillig adoption, retter kommunens undersøgelser sig udelukkende mod moren, ligesom det alene er mor, der bliver part i sagen om adoption uden samtykke.</p> <p>Kommunen foretager en ny børnefaglig undersøgelse, hvor sagsbehandleren indhenter oplysninger uden morens samtykke. Under udarbejdelsen af undersøgelsen forsøger kommunen ihærdigt at få moren til at medvirke, men forgæves.</p> <p>Kommunen får udarbejdet en tilknytningsundersøgelse, hvor psykologen forholder sig til barnets relation til og tilknytning til plejeforældrene. Undersøgelsen konkluderer, at der er tale om en tilknytning, der vil være skadelig for barnet at bryde.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på, at moren aldrig har vist interesse for sit barn, at hun er meget syg og ikke frivilligt tager imod behandling, og at hun er voldelig.</p> <p>Udvalget lægger videre vægt på, at tilknytningsundersøgelsen konkluderer, at tilknytningen har antaget en karakter, der vil være skadelig for barnet at bryde.</p> <p>Da barnet er anbragt med samtykke, forholder udvalget sig til, at der også er grundlag for anbringelse uden samtykke.</p>

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen hjemviser børn og unge-udvalgets indstilling om adoption uden samtykke, da de vurderer, at sagen ikke er tilstrækkeligt belyst. Ankestyrelsen anmoder om, at den psykologiske undersøgelse forholder sig til barnets tilknytning til sin biologiske mor samt til barnets fremtidige tilknytning til plejefamilien og dennes netværk.

Ankestyrelsen kritiserer hertil, at barnets perspektiv ikke er inddraget i sagen, og vurderer, at barnet trods sin sene udvikling er modent nok til en samtale. Kommunen bliver derfor bedt om at belyse dette perspektiv bedre i sagens oplysning og barnet bliver senere indkaldt til en samtale i Ankestyrelsen.

Kommunen får udarbejdet den supplerende dokumentation og efter fornyet indstilling til børn og unge-udvalget og herefter behandling i Ankestyrelsen, træffes der afgørelse om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen lægger vægt på, at der i det nye tillæg til den oprindelige tilknytningsundersøgelse er belyst barnets tilknytning til mor samt barnets fremtidige tilknytning til plejefamilien og dennes netværk. Den børnefaglige undersøgelse er suppleret med barnets perspektiv på og holdning til adoption, som blandt andet er belyst gennem børnesamtaler.

Ankestyrelsen vurderer, at sagens dokumentation opfylder betingelserne for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4. De lægger blandt andet vægt på, at barnet har opnået en tilknytning, der vil være skadelig for barnet at bryde og at plejeforældrene reelt har taget biologiske forældres plads. De lægger desuden vægt på, at plejeforældrene udviser stor indsigt i barnets sårbarheder og styrker, og har formået at understøtte en sund trivsel og udvikling, trods barnets særlige udfordringer og behov.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Ankestyrelsen påpeger overfor kommunen vigtigheden i at få afdækket tilknytningen til både plejefamilien og dennes netværk samt biologiske forældre i sager om adoption uden samtykke. En tilknytningsundersøgelse skal indeholde en sammenlignende vurdering af barnets relation og tilknytning til plejeforældre og biologiske forældre.

Undersøgelsen skal forholde sig til barnets opnåede og forventede fremtidige tilknytning og det skal indgå i vurderingen, om en eventuel adoption vil understøtte en sund udvikling hos barnet.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

» *Ankestyrelsen hjemviser børn og unge-udvalgets indstilling om adoption uden samtykke, da de vurderer, at sagen ikke er tilstrækkeligt belyst.*

Læs mere om...

... betingelserne for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

→ side 22-25

Dilemmaer fra praksis: FORÆLDREMYNDIGHED OG SAMTYKKE

Forældre får som udgangspunkt fælles forældremyndighed, hvis de er gift eller bor sammen på tidspunktet for barnets fødsel eller hvis de afgiver erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Sager, der indstilles til adoption uden samtykke, er oftest kendetegnet ved, at der er fælles forældremyndighed eller at mor har forældremyndigheden alene.

Er der fælles forældremyndighed, skal begge forældre afgive formelt samtykke ved fremmøde for Familieretshuset, for at samtykket anses som gyldigt. Hvis begge forældre giver samtykke til en frivillig adoption, behandles hele sagen af Familieretshuset som en frivillig adoption – og kommunen rejser ikke en sag om adoption uden samtykke.

Hvis én eller begge forældre giver udtryk for, at de gerne vil samtykke til en frivillig adoption, bør kommunen være behjælpelig med at opnå kontakt til Familieretshuset. Afhængigt af forældrenes ressourcer kan kommunens støtte bestå i praktisk hjælp til forælderen; fx til at få aftalt et møde med Familieretshuset, transport i forbindelse hermed eller undtagelsesvist, at Familieretshuset deltager i et møde hos kommunen. Kommunen skal være opmærksom på, at støtten ikke må indebære et pres overfor forælderen i forhold til at give samtykke. Som kommune kan man søge vejledning hos Familieretshuset, hvis man oplever tvivl om, hvordan man kan yde støtte til forældrene i forbindelse med afgivelse af samtykke til adoption.

Hvis der er eneforældremyndighed, og denne forælder ønsker at medvirke til en frivillig adoption, kræves der kun samtykke til adoptionen fra denne. Det følger af **adoptionslovens § 7**. Man vil i denne situation dog indhente en erklæring fra den forælder, der ikke har andel i forældremyndigheden efter **adoptionslovens § 13**.

» På grund af sagens indgribende karakter skal kommunen også spørge den forælder, der ikke har andel i forældremyndigheden, om deres holdning til adoption.

Hvis der er eneforældremyndighed, og denne ikke giver samtykke til en frivillig adoption, skal sagen behandles som en adoption uden samtykke. Kommunen kan derfor ikke, som ovenfor, nøjes med at indhente en erklæring fra den forælder, som er uden andel i forældremyndigheden. På grund af sagens indgribende karakter skal kommunen også spørge den forælder, der ikke har andel i forældremyndigheden, om deres holdning til adoption. Hvis forælderen uden andel i forældremyndigheden vil samtykke til en frivillig adoption, skal kommunen – ligesom ved den forælder, der har forældremyndigheden – vejlede og støtte forælderen i at fremmøde i Familieretshuset og afgive formelt samtykke til adoption.

Forældre uden andel i forældremyndigheden vil ikke indgå som part i sagen vedrørende adoption og skal derfor heller ikke belyses i en forældreevne- eller tilknytningsundersøgelse.

Forældre med del i forældremyndigheden, der samtykker til en frivillig adoption, vil ligeledes heller ikke være part i sagen vedrørende adoption uden samtykke, og sagens materialer og dokumentation skal kun forholde sig til den forælder, der ikke samtykker.

Sag 4: Mor har dobbeltdiagnose og magter ikke samvær

I denne sag er kommunen påbegyndt sagsbehandlingen, inden barnet er født. Der foreligger en ny forældrevevneundersøgelse og prognosevurdering.

Barnets situation	Barnet er indlagt i abstinensbehandling straks efter fødslen – og få uger efter anbragt hos sin nuværende plejefamilie. Barnet er nu 3 måneder.
Forældrenes situation	Faren til barnet er ikke fastsat – faderskabssagen er afsluttet som uoplyst af Familieretshuset. Moren er paranoid skizofren og alkoholiker. Hun er i behandling på en psykiatrisk afdeling med speciale i dobbeltdiagnoser.
Samvær med barnet og øvrige søskende	Moren har ikke haft samvær med barnet ud over det korte samvær lige efter fødslen. Moren har et fem år ældre barn, som har været anbragt hos en plejefamilie siden fødslen. Moren havde i et år overvåget samvær med det ældre barn hver 14. dag, men hun udeblev ofte fra samværet, som derfor blev afbrudt. Mor har derfor ikke set barnet i 4 år.
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	Kommunen er inden barnets fødsel begyndt på behandlingen af sagen med henblik på at indstille til adoption uden samtykke. Sagsbehandleren udarbejder en børnefaglig undersøgelse, og børn og unge-udvalget beslutter, at der er grundlag for en anbringelse. Der bliver foretaget en ny forældrevevneundersøgelse og udarbejdet en prognosevurdering, blandt andet på baggrund af specialundersøgelse hos en psykiater og udtalelser fra en misbrugskonsulent. Undersøgelsen bliver udarbejdet mens mor er gravid.
Børn og unge-udvalgets indstilling	Børn og unge-udvalget anbefaler adoption uden samtykke. Udvalget lægger vægt på, at moren er meget dårligt fungerende, at den psykiatriske prognose ikke viser udsigt til bedring, og at hun – selv hvis misbruget ophører – på grund af sin diagnose vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Udvalget lægger også vægt på det ustabile og afbrudte samvær med morens ældre barn.

» *I behandlingen af sagen lægger Ankestyrelsen vægt på, at moren er varigt uden forældreevne, og at hendes psykiske sygdom er kronisk.*

Læs mere om...

... hvad der kan give anledning til, at kommunen bør overveje, om adoption vil være til barnets bedste.

→ side 46

» *Kommunen skal forholde sig til kvaliteten af samværet for barnet – og kvaliteten af den relation barnet har til sine biologiske forældre.*

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Vurderingen er blandt andet, at moren er varigt uden forældreevne, at hun ikke har set sit barn siden fødslen, og at hun ingen interesse har vist for barnet.

I behandlingen af sagen lægger Ankestyrelsen vægt på, at moren er varigt uden forældreevne, og at hendes psykiske sygdom er kronisk. Ankestyrelsen lægger særligt vægt på, at moren ikke har set sit barn siden fødslen, at hun ingen interesse har vist for barnet, og at hun i en årrække ikke har været i stand til at gennemføre samvær med sit ældre barn.

Hverken Ankestyrelsen eller morens advokat kan – trods gentagne henvendelser – få kontakt til moren, der derfor ikke har været til møde i Ankestyrelsen.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Det er hensigtsmæssigt, at kommunen allerede inden barnets fødsel er begyndt på sagsbehandlingen.

Kommunen har forholdt sig til Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption*, hvor svære personlighedsforstyrrelser i kombination med langvarigt misbrug nævnes som eksempler på forhold, der kan give anledning til adoption uden samtykke.

Kommunen bruger de nye undersøgelser til at underbygge sin indstilling, ligesom oplysningerne fra samværet med morens ældste barn benyttes til at underbygge, at moren ikke kan spille en positiv rolle under samvær.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

Dilemmaer fra praksis: SAMVÆR

Det er ikke længere en betingelse, at forældrene ikke må kunne spille en positiv rolle i forbindelse med samvær. Selvom barnet har kontakt til og samvær med sine biologiske forældre, kan der godt være grundlag for adoption uden samtykke.

I de fleste sager, hvor kommuner overvejer adoption uden samtykke, er det erfaringen, at de er kendetegnet ved, at der er fastsat samvær af mindre omfang. Det er ofte støttet eller overvåget, da der typisk er tale om forældre med meget nedsat forældreevne. Det behøver dog ikke at være tilfældet.

Kommunen skal forholde sig til kvaliteten af samværet for barnet – og kvaliteten af den relation barnet har til sine biologiske forældre. Er der tale om et for barnet trygt, udviklende og givende samvær og har barnet en betydningsfuld og nær relation til sine forældre, vil man ikke vurdere, at adoption vil være til barnets bedste.

Det er dog vigtigt at understrege, at samvær i sig selv ikke er hindrende for, at adoption kan være til barnets bedste. Det vil altid være en konkret vurdering.

Det er vigtigt, at kommunen får rammesat samværerne på en måde, så de først og fremmest er til barnets bedste, men at de også fungerer som arena for udvikling af forældrenes forældreevner. Det anbefales, at kommunen i sager, hvor de overvejer adoption uden samtykke, er opmærksom på at bruge samværerne til at undersøge forældrenes udviklingspotentiale. Samværerne kan illustrere, hvordan forældrene tager imod råd og vejledning, hvordan de omsætter denne og udvikler deres evner i forhold til barnet og hvordan de fra gang til gang opbygger deres forældrekompetencer. Samværerne kan også vise det modsatte; at forældrene ikke kan eller ikke vil indgå i et samarbejde omkring udvikling af deres evner. Samværerne kan – hvis de anvendes systematisk og konstruktivt – være en rigtig god indikator på forældrenes udviklingspotentiale og på den måde kan de bruges til at underbygge kommunens prognosevurdering og belyse, om kommunens faktiske erfaringer bakker den prognostiske vurdering op. Ses i praksis, at forældrenes ikke magter at udvikle deres forældreevner trods relevant støtte og vejledning, er det en klar understregning af, at fraværet af deres forældreevner er varig. Det anbefales, at beskrivelser af samvær i sager, hvor der overvejes adoption uden samtykke, altid bør foretages af fx en samværskonsulent eller en psykolog, og ikke af plejeforældrene.

I nogle sager, fx hvis forældrene er ganske unge eller det er deres første barn, kan det være vanskeligere for psykologen at lave en endelig prognosevurdering, der sandsynliggør, at forældreevnen er varigt nedsat. Her kan man være nødt til at vente med at indstille til adoption uden samtykke, til man i praksis har forsøgt at udvikle forældrenes forældreevner systematisk gennem fx behandling og støtte ved samvær – og herved erfaret, at forældreevnen ikke udvikler sig trods massiv indsats.

Samværet vil fortsætte som normalt i sager indstillet efter adoptionslovens § 9, stk. 3 indtil Ankestyrelsen har truffet afgørelse, Adoptionsnævnet har matchet barnet med kommende adoptanter og barnet er placeret i midlertidig placering. Den oprindelige slægt kan ansøge om samvær efter forældreansvarsloven ved Familie- retshuset fra barnet er midlertidigt placeret.

I sager efter adoptionslovens § 9, stk. 4, vil eksisterende samvær fortsætte som hidtil, indtil sagen er endeligt afgjort – evt. ved domstol – og der er udfærdiget adoptionsbevilling.

» *Det anbefales, at beskrivelser af samvær i sager, hvor der overvejes adoption uden samtykke, altid bør foretages af fx en samværskonsulent eller en psykolog, og ikke af plejeforældrene.*

Læs mere om

... muligheden for samvær efter adoption.

→ side 72-73

Sag 5: Forældrene viser ingen interesse

Denne sag omhandler et barn på seks år, der er anbragt på et opholdssted. Drengen er frivilligt anbragt, og har ikke haft kontakt til sine biologiske forældre i fem år. Forældrene reagerer ikke på kommunens henvendelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er 6 år, har været anbragt på sit nuværende opholdssted siden det var få uger gammelt. Barnet blev anbragt uden samtykke, men forældrene har sidenhen givet samtykke til en frivillig anbringelse.</p> <p>Barnet ønsker sig brændende at blive adopteret og få en familie. Barnet har ingen søskende. Barnet er anbragt på et opholdssted, fordi man ved fødslen var bekymret for, at barnet var født med massive udfordringer og særlige behov, fordi mor var misbrugende under graviditeten. Barnet udvikler sig alderssvarende, men der er bekymring for, at barnet til tider virker ukritisk i kontakten til andre mennesker. Der er ikke mistanke om tilknytnings- eller adfærdsforstyrrelser.</p>
Forældrenes situation	<p>Der findes kun gamle sagsakter om forældrene, da forældrene nu tilsyneladende forsørger sig selv og derfor ikke optræder i kommunens systemer med nye oplysninger. Barnet blev i sin tid anbragt på baggrund af massivt misbrug af både stoffer og alkohol hos begge forældre.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Forældrene har, indtil barnet fyldte to år, haft månedligt samvær med barnet, men de stoppede med at møde op, og trods gentagne forsøg fra kommunens side, er det ikke lykkedes at genetablere samværet.</p> <p>Forældrene har ikke andre børn.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>I forbindelse med anbringelse af barnet for seks år siden blev der ikke foretaget en undersøgelse af forældrenes forældreevne. Der foreligger heller ikke andre tidligere psykologiske undersøgelser eller udredninger af dem.</p> <p>Kommunen har nu foretaget en ny børnefaglig undersøgelse, men ellers er der kun den gamle dokumentation at vurdere sagen ud fra.</p> <p>Kommunen har både via brev, telefonopkald og fremmøde på forældrenes adresse forsøgt at komme i dialog med forældrene – alt sammen forgæves.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>Kommunens børn og unge-udvalg indstiller til adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2.</p> <p>Udvalget begrundet anbefalingen med, at betingelserne for adoption uden samtykke efter denne bestemmelse er opfyldt. Forældrene har ikke udvist interesse for deres barn og det vil være til barnets bedste at blive adopteret.</p>

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen træffer afgørelse om adoption uden samtykke efter stk. 2 i adoptionslovens § 9. Ankestyrelsen vurderer, at sagen er et af de særlige tilfælde, som ikke kan løftes efter adoptionslovens § 9, stk. 3 eller 4, men hvor væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for adoption.

Ankestyrelsen lægger vægt på, at en adoption kan understøtte en sund udvikling hos barnet og sikre barnet mest muligt kontinuitet og stabilitet i dets opvækst. Ankestyrelsen tillægger det desuden vægt, at barnet selv ytrer ønske om at blive adopteret og blive en del af en familie.

Ankestyrelsens vurdering er, at der er tale om en sag om et såkaldt "glemt barn", på baggrund af forældrenes manglende interesse for barnet. Ankestyrelsen træffer afgørelse om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Kommunen har været opmærksom på, at det i særlige tilfælde er muligt at rejse en sag om adoption uden samtykke, selvom sagen hverken falder ind under stk. 3 eller stk. 4 i adoptionslovens § 9. Af Social- og Indenrigsministeriets *Vejledning om frigivelse af børn til national adoption* fremgår det, at en sag fx kan rejses efter stk. 2, hvis der i en længere periode på typisk 5-6 år ikke har været kontakt mellem barn og forældre – og at den manglende kontakt skyldes forældrenes manglende interesse.

Hvis sagen skulle kunne gennemføres efter § 9, stk. 3, skulle kommunen som minimum have bedt en specialist foretage en forældreevneundersøgelse og prognosevurdering af forældreevnen ud fra de foreliggende sagsakter. I dette tilfælde ville den formentlig ikke vise, at forældrene var varigt uden forældreevne.

Sagen ville heller ikke kunne indstilles efter § 9, stk. 4, da barnet ikke er anbragt ved en plejefamilie, til hvem det kunne have opnået en tilknytning, som vil være skadelig for barnet at bryde – hvorfor betingelserne for adoption uden samtykke efter stk. 4 ikke er opfyldt.

Havde man haft held til at opnå kontakt til forældrene, havde man muligvis kunne få deres samtykke til en frivillig adoption, da de ikke har udvist interesse for barnet eller ønsket at have kontakt eller samvær.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

Læs mere om

... sager, der kan indstilles efter adoptionslovens § 9, stk. 2.

→ side 26

» *En sag kan rejses efter stk. 2, hvis der i en længere periode på typisk 5-6 år ikke har været kontakt mellem barn og forældre – og at den manglende kontakt skyldes forældrenes manglende interesse.*

Dilemmaer fra praksis: BARNETS ADOPTERBARHED

I denne sag var kommunen optaget af, om barnet havde eller ville udvikle udfordringer i en sådan grad, at det ville påvirke Adoptionsnævnets vurdering af barnets adopterbarhed – og at man på den baggrund ville vurdere, at adoption ikke var til barnets bedste.

I nogle sager, hvor kommuner gør sig overvejelser omkring adoption uden samtykke, kan børnene have særlige behov eller være særligt sensitive. Der kan også være genetiske eller biologiske dispositioner, der medfører særlige bekymringer eller bevågenhed i forhold til barnets trivsel, udvikling og eventuelle fremtidige behov.

Barnets forhold skal derfor være grundigt belyst, hvilket navnlig sker i forbindelse med udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse. Ved bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet, oplysninger om graviditetens forløb og eventuelle komplikationer m.m. Nogle børn vil blive fulgt på ambulatorier i deres første leveår som følge af eksempelvis mors misbrug eller mistanke herom under svangerskabet. Nogle børn vil allerede fra fødslen bære tydeligt præg af at være født med særlige behov, eller der kan være tale om børn, der fødes med fysiske handicaps.

Når kommuner, børn og unge-udvalg og Ankestyrelsen vurderer, om adoption vil være til et barns bedste, skal de som led i den vurdering forholde sig til, om barnet i dets opvækst må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. Det er i den forbindelse væsentligt at understrege, at et barn godt kan have særlige behov, uden at det påvirker barnets adopterbarhed. Det er også vigtigt at understrege, at adoptivforældre har samme vilkår og rettigheder som alle andre forældre i forhold til støtte og hjælp efter serviceloven, hvis man har et barn med særlige behov.

Der findes ikke en liste over objektive forhold, der medfører, at et barn ikke vurderes egnet til adoption. Det vil altid være en konkret vurdering og afhænge af sagens omstændigheder – herunder udbuddet af godkendte adoptanter – eller om det er plejefamilien, der skal adoptere barnet. Stillingtagen til barnets adopterbarhed ved fremmedadoptioner (adoptionslovens § 9, stk. 2 og 3) hænger derfor sammen med, om der vurderes at være godkendte adoptanter, der kan imødekomme og varetage barnets eventuelle særlige behov.

En grundig beskrivelse af barnets forhold er nødvendig i forhold til at kunne placere barnet i den bedst egnede adoptivfamilie. Det er for eksempel afgørende, at en kommende adoptivfamilie er egnet til at håndtere barnets særlige fysiske og psykiske forhold, herunder eventuelle funktionsnedsættelser og imødekomme barnets eventuelle særlige behov.

Det er Adoptionsnævnet, der i sidste ende vurderer, om et barn er egnet til adoption. Kommuner anbefales at tage kontakt til Adoptionsnævnet, hvis de sidder med en sag, hvor de kan være i tvivl om et barns adopterbarhed.

Sag 6: Undersøgelse under graviditet (søskendepar)

I denne sag får kommunen foretaget en forældreevneundersøgelse og prognosevurdering af mor og far, inden deres andet barn fødes. De vurderer om adoption vil være til begge børns bedste og inddrager derfor erfaringer fra forældrenes første barn, der er anbragt uden samtykke.

Barnets situation	Forældrene har et barn på 9 måneder, der er anbragt. Mor er nu gravid med deres andet barn, og kommunen påbegynder sin undersøgelse og vurdering af, om adoption vil være til børnenes bedste. Mor har termin om 4 måneder.
Forældrenes situation	<p>Far har et mangeårigt misbrug af alkohol. På baggrund af en rygskade blev han tilkendt førtidspension som 22-årig i 2007. Far opleves som aggressiv og truende.</p> <p>Mor er i en tidligere forældreevneundersøgelse målt til en IQ på 90. Hun beskrives som meget impulsstyret og præget af indre vrede. Hun kan ikke tilsidesætte egne behov og vurderes at have en emotionel ustabil personlighedsstruktur.</p> <p>Forældrenes forhold beskrives som ustabilt og præget af vold. Politiet har flere gange været kaldt ud til husspektakler og forældrene går ofte fra hinanden.</p> <p>Forældrene var i forbindelse med deres første barn indskrevet på en mor-barn institution, hvor de boede halvanden måned, inden kommunen valgte at anbringe barnet i en plejefamilie på baggrund af manglende udvikling og trivsel.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	Forældrenes fælles barn på 9 måneder, er anbragt uden samtykke. Forældrene har samvær med barnet 1 ½ time hver fjerde uge hos plejefamilien. Samværet er støttet af en samværs-konsulent. Der har været en enkelt aflysning fra forældrenes side.
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Kommunen modtager en underretning fra mors læge i forbindelse med mors graviditet. Lægen er bekymret for forældrenes livsførelse og deres evner til at varetage omsorgen for det kommende barn. Mor vidste ikke, at hun var gravid, da hun opsøgte lægen og på grund af mors overvægt, er graviditeten endnu ikke synlig.</p> <p>Kommunen beslutter at iværksætte en børnefaglig undersøgelse og da forældrene allerede har et barn, der er anbragt, bliver kommunen tidligt opmærksomme på at vurdere både anbringelses- og adoptionsperspektivet.</p> <p>Sideløbende med den børnefaglige undersøgelse iværksettes en forældreevneundersøgelse af begge forældre. Undersøgelsen indeholder blandt andet observationer af forældrenes samvær med det ældste barn.</p> <p>Kommunen udarbejder al den relevante dokumentation under mors graviditet. Da barnet fødes, får de ajourført den børnefaglige undersøgelse med de seneste oplysninger om graviditeten, fødselens forløb, m.m. og indstiller sagen til børn og unge-udvalget tre uger efter, barnet er født.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	Udvalget indstiller til adoption uden samtykke af begge børn, da forældrenes forældreevne vurderes varigt nedsat. Det vurderes, at forældrene ikke udviser potentiale til at udvikle deres forældreevne trods relevant støtte fra og samarbejde med kommunen.

Læs mere om

... hvordan kommunen yder relevant støtte til de biologiske forældre.

→ side 55

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen vælger at tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling, og træffer afgørelse om adoption uden samtykke af begge børn.

Ankestyrelsen lægger blandt andet vægt på, at forældrenes sag er grundigt oplyst med ny forældrevevneundersøgelse og prognosevurdering, der sandsynliggør, at forældrenes forældrevevne er varigt nedsat. De lægger vægt på oplysningerne om forældrenes samvær og historik med deres første barn, og at forældrenes evner ikke har udviklet sig på trods af relevant støtte fra kommunen. Den nyeste undersøgelse af forældrevevnen understøtter fundene i den tidligere og viser tilmed en negativ udvikling.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Det er helt relevant og hensigtsmæssigt, at kommunen har forholdt sig til adoption af begge børn – og at kommunens forhåndskendskab til forældrene og deres evner indgår relevant i sagens belysning. I sager om adoption uden samtykke bør man altid forholde sig til eventuelle søskende, da det må tænkes, at adoption også kan være til søskendebørns bedste.

Kommunen har løbende forsøgt at støtte forældrene relevant ved tilbud om blandt andet misbrugsbehandling, mor-barn institutionsophold, støttet samvær m.m. og kommunen har forholdt sig til forældrenes samarbejde i forhold til den tilbudte støtte og effekten heraf.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i virkelige sager.

Dilemmaer fra praksis: SØSKENDE

I sager, hvor kommunen overvejer at indstille til adoption uden samtykke på baggrund af forældrenes manglende forældreevne, er det vigtigt, at kommunen er opmærksom på, om barnet har biologiske søskende, for hvem det måske også vil være relevant at overveje spørgsmålet om adoption. Det er ikke usædvanligt, at forældre i disse sager har flere børn, som allerede er anbragt, eller at de vil få et eller flere børn i fremtiden. Er det sandsynliggjort, at forældrenes forældreevne er varigt nedsat i forhold til det konkrete barn, er det ikke usandsynligt, at dette også gør sig gældende i forhold til andre af deres børn. Det bør kommunen undersøge.

Har kommunen selv anbragt andre søskende, bør de indhente relevante oplysninger og vurdere, om der også er grundlag for adoption uden samtykke af eventuelle søskende. Det forventes, at kommunen gør dette som en del af deres indledende dokumentation i sagen og at det fremgår tydeligt af sagens materiale, at kommunen har foretaget denne vurdering og hvad de har vurderet. Det følger i sagens natur, at der kan være tale om andre omstændigheder ved søskende, der betyder, at adoption ikke vil være til deres bedste. Det er således ikke et krav, at der også skal være grundlag for adoption af eventuelle søskende, for at man kan gennemføre en adoption af det konkrete barn, men kommunen skal aktivt have forholdt sig hertil.

Er det en anden kommune, der har anbragt eventuelle søskende, bør den kommune, der overvejer adoption, tage kontakt til den anbringende kommune og informere dem om, at de påtænker at indstille til adoption uden samtykke af bror eller søster til det barn, de har anbragt. Herefter bør den kontaktede kommune forholde sig til adoptionsspørgsmålet for det eller de børn, som kommunen har anbragt.

Er det muligt at placere biologiske søskende i den samme adoptivfamilie, tilstræbes dette. Særligt når børnene er tæt i alder eller allerede har en relation. Typisk vil man også spørge adoptanter, om de kunne være interesseret i at adoptere søskende, hvis der skulle komme en eller flere til verden på et senere tidspunkt. Det vil de fleste adoptanter meget gerne.

» *Er det sandsynliggjort, at forældrenes forældreevne er varigt nedsat i forhold til det konkrete barn, er det ikke usandsynligt, at dette også gør sig gældende i forhold til andre af deres børn. Det bør kommunen undersøge.*

Kapitel 5

Viden på området

Formålet med dette kapitel er at give et indblik i forskning og praksisviden fra Danmark, Norge og England. Denne viden skal bidrage med et bredere fagligt vidensgrundlag om adoption uden samtykke samt erfaringer med at arbejde med området.

I Danmark er der i begrænset omfang forsket i adoption uden samtykke. Norge, hvis lovgivning er mest sammenlignelig med Danmarks, har relativt mange adoptioner uden samtykke, men ligeledes et begrænset forskningsmiljø. England har mere forskning på området, mens lovgivningen afviger mere fra den danske.

Bemærk at interviewene i kapitlet er tilvejebragt i forbindelse med udarbejdelse af 1. udgave til denne håndbog. Der er ikke gennemført en ny vidensindsamling i forbindelse med opdateringen af denne vejledning i oktober 2019.

Kapitlet er suppleret med et afsnit om nyere viden om og erfaringer fra praksis i sager om adoption uden samtykke. Formålet er at præsentere det vejledningsmateriale, der kan støtte kommunale medarbejdere, som beskæftiger sig med adoption uden samtykke og give dem overblik over og kendskab til den aktuelle viden på området.

DANMARK: Interview:

Tryk tilknytning er afgørende

Interview med Mette Skovgaard Væver, cand.psych., ph.d. og lektor i klinisk børnepsykologi.

Læs mere om...

... tilknytningsteorien på side 7-8 i

→ *Adoption uden samtykke – ni metoder til at afdække forældreevne*

”
Har barnet ikke en fast familie, er der risiko for, at det udvikler adfærdsmæssige og emotionelle forstyrrelser senere i livet og aldrig lærer at knytte sig til nogen.

Mette Skovgaard Væver er centerchef og leder af KU Babylab ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet, hvor hun forsker i spæd- og småbørns psykiske sundhed. Hun har blandt andet stået i spidsen for et stort langtidsstudie af tidlig mor-barn-interaktion og dennes betydning for barnets senere tilknytningsmæssige, emotionelle og kognitive udvikling.

Mette Skovgaard Vævers forskning viser blandt andet, at de tidlige oplevelser og barnets tilknytningserfaringer i omsorgsrelationen er afgørende for, om barnets sind kommer til at udgøre et stærkt eller et skrøbeligt fundament for al fremtidig læring, adfærd og livslang psykisk sundhed. Psykisk sundhed for de 0-3-årige handler om barnets kapacitet til at opleve sin verden og sine omsorgspersoner, til at regulere sig selv og give udtryk for sine følelser og behov.

Hvad betyder kontinuitet for barnet?

- Det er helt afgørende for et barn i sin opvækst at have en sikker, stabil og kontinuerlig tilknytning til de samme omsorgspersoner. Det er en af de vigtigste beskyttende og fremmende faktorer for barnets livslange udvikling.

Hvad betyder det, hvis barnet ikke opnår en tryk tilknytning?

- Har barnet ikke en fast familie, er der risiko for, at det udvikler adfærdsmæssige og emotionelle forstyrrelser senere i livet og aldrig lærer at knytte sig til nogen. Hvis barnets tilknytning herudover er præget af eksempelvis vold, omsorgssvigt og misbrug i familien, har barnet signifikant højere risiko for at udvikle svære psykiske forstyrrelser.

Man taler i forskningen om to års-vinduet. Det betyder, at børn, som oplever en stabil, tryk opvækst de to første leveår, vil udvikle sig normalt. Børn, som først senere flyttes fra forældre uden forældreevne, vil være påvirket i deres udvikling.

Hvad kan foranstaltningen adoption uden samtykke i forhold til anbringelse uden samtykke?

- Ved anbringelser uden samtykke kan de biologiske forældre med mellemrum forsøge at få genoptaget sagen om at få barnet hjem, hvis de vurderer, at deres situation er forbedret. Men børn har brug for forudsigelighed, så den mulighed skaber en skadelig usikkerhed for barnet om, hvor det skal bo. Ligesom de psykologiske undersøgelser forbundet med en ny sag også er belastende for barnet.

Hvad kan kendetegne forældrene til børn, som eventuelt kan adopteres uden samtykke?

- Det er forældre, som aldrig vil kunne tage sig af børnene – knap nok sig selv. Det er de dårligste af de dårligt fungerende forældre, der ikke ser deres egne begrænsninger og kæmper med massive psykiske såvel som sociale problemer og misbrug. Og det er forældre til børn, der i én eller anden form vil tilbringe hele deres barndom på et anbringelsessted væk fra forældrene.

”

Det er forældre, som aldrig vil kunne tage sig af børnene – knap nok sig selv. Det er de dårligste af de dårligt fungerende forældre, der ikke ser deres egne begrænsninger og kæmper med massive psykiske såvel som sociale problemer og misbrug.

NORGE: Interview:

Adoption frem for familiepleje

Interview med Øyvind Kvello, førsteamanuensis i udviklingspsykologi ved Psykologisk Institut ved NTNU og forsker ved nationalt kompetence-netværk for spæd- og småbørns psykiske sundhed, RBUP.

Øyvind Kvello har siden 1990 arbejdet som forsker og rådgiver i Barnevernet. Han er hyppigt benyttet af regeringen, departementer og direktorater i udredninger og til at give ekspertråd. Han har skrevet en række bøger og faglige artikler inden for området opvækstmiljø, psykisk sundhed og børneomsorg.

Øyvind Kvello medvirkede i 2012 i et udvalg, nedsat af den norske regering, som fik til opgave at foretage en udredning af det biologiske princips anvendelse på børneomsorgsområdet. Anvendelse af adoption uden samtykke indgår her som et af kernefokuspunkterne. Udredningen og udvalgets vurderinger er baseret på forskning samt aktuel viden indhentet fra fagpersoner i børneomsorgssektoren i hele Norge.

Vil gerne adoptere

I den afsluttende rapport *Bedre beskyttelse av barns utvikling* konkluderer udvalget blandt andet, at adoption ofte vil være til barnets bedste frem for familiepleje, idet adoption kan sikre barnet ro, kontinuitet og styrke tilknytningsevnen, når barnet bliver fuldgældigt medlem af familien.

Udfordringen i at få flere børn til at overgå fra plejebarnsstatus til adoption består i, at plejefamilier ofte gerne vil adoptere, men alligevel er tilbageholdende. Barrieren er, at de ved adoption mister retten til økonomisk bistand og regelmæssig rådgivning. Det føler plejefamilierne stadig behov for, da børnene har brug for ekstra stimulering, og plejeforældrene ofte har behov for vejledning til at håndtere børnenes udvikling.

”
Adoption vil ofte være til barnets bedste frem for familiepleje, idet adoption kan sikre barnet ro, kontinuitet og styrke tilknytningsevnen, når barnet bliver fuldgældigt medlem af familien.

Om adoption uden samtykke i Norge

Norge er det land blandt de nordiske, som i størst udstrækning benytter adoption uden samtykke som foranstaltning. Norge har haft en særlig *barnevernslov* siden 1953, og siden 1992 har loven indeholdt paragraffer (barnevernsloven § 4-20), der sætter rammen for benyttelse af foranstaltningen. Antallet af adoptioner uden samtykke har siden 1992 ligget på omkring 15-20 adoptioner årligt. Regeringen har i 2012 anbefalet kommunerne at anvende beføjelsen i højere grad, om end den ikke har ønsket at lempe lovgivningen på området.

Adoption tager tre-fem år

Adoption sker sjældent fra barnets fødsel, og langt størstedelen af børnene adopteres af den plejefamilie, de har boet hos. Det tager typisk tre-fem år, fra en sag er rejst, til den er afgjort. Det skyldes, at der lovmæssigt stilles krav om, at plejeforældrene har vist sig egnede til at opdrage barnet som sit eget, og man derfor venter et vist tidsrum for at se, om barn og plejefamilie matcher hinanden. Vurderer de kommunale myndigheder, at tilknytningen er stærk, og en adoption er til barnets bedste, skal sagen igennem to retsinstanser.

Hvornår er adoption at foretrække frem for anbringelse?

- Især i sager, hvor de biologiske forældre ikke magter at forholde sig til, at barnet er placeret og derfor skaber meget "ballade" i forhold til plejefamilien – for eksempel med beskyldninger, chikane og tilbageføringskrav. Her er det, som Barnevernet ser det, hensigtsmæssigt at indstille til adoption, simpelthen for at skabe ro og stabilitet omkring barnet. Og så er det i forhold til de helt små børn, når vi tidligt kan vurdere, at det vil give dem bedre livskvalitet, og forældrene ikke vil kunne bidrage positivt.

Hvad kan man se ud fra de gennemførte adoptioner uden samtykke i Norge?

- At familier, der er overgået fra at være plejefamilie til at adoptere barnet, er tilfredse. Mange nordiske studier, som sammenligner adoptivstatus generelt med plejefamiliestatus, konkluderer desuden, at et barn, som bliver adopteret, har en bedre udvikling end et barn, som er placeret i familiepleje gennem hele opvæksten. Selvom det ikke er muligt direkte at overføre de øvrige landes erfaringer, er det udvalgets opfattelse, at forskningen kan belyse problemstillingen i Norge.

Hvilke anbefalinger kom udvalget med på baggrund af udredningen?

- At det, vi kalder det *udviklingsstøttende princip*, skal vægte lige så tungt som det biologiske princip i retssager om adoption uden samtykke. Hvis barnets udvikling viser sig at blive betragtelig bedre i en plejefamilie end hos de biologiske forældre, skal det være væsentligt i afgørelsen. Vi foreslog desuden, at man giver adoptivfamilier ret til at bibeholde den økonomiske og rådgivningsmæssige bistand, der følger med som plejefamilie. Dette blev imidlertid afvist, da en sådan ordning ville modarbejde selve ideen med adoption; at barnet bliver fuldgældigt medlem af familien og sidestillet med eventuelle søskende.

”

Hvis barnets udvikling viser sig at blive betragtelig bedre i plejefamilien end hos de biologiske forældre, skal det være væsentligt i afgørelsen.

NORGE:

Hvordan går det med børnene?

En norsk rapport fra 2009 samler en mellemstor norsk kommunes erfaringer med bortadoptioner. I forbindelse med rapporten er de bortadopterede selv blevet interviewet.

» *I de fleste sager var børnene akutanbragt uden forældrenes samtykke straks efter fødslen. Ved anbringelsen blev mindst to tredjedele af børnene betegnet som skadede eller udsatte.*

» *Flertallet klarer sig godt, og 75 procent af adoptivforældrene fortæller om aktive børn med gode sociale kompetencer, mange venner og fritidsinteresser.*

Rapporten *Adopsjon som barneverntiltak – hvordan gikk det med barna?* fra 2009 er udarbejdet af barnevernkonsulent Turid Berg. I rapporten reflekterer de adopterede og deres adoptivfamilier efter en årrække selv over adoptionen.

Nogle af de i alt 13 omtalte bortadoptioner, der er foretaget over en 20-års periode, var med forældrenes samtykke, andre uden. I alle sager var der på tidspunktet for bortadoptionen omfattende og vedvarende, alvorlige problemer hos forældrene i form af misbrug, psykisk sygdom eller generelle omsorgssvigt af børnene.

I de fleste sager var børnene akutanbragt uden forældrenes samtykke straks efter fødslen. Ved anbringelsen blev mindst to tredjedele af børnene betegnet som skadede eller udsatte.

Hvordan er det gået børnene?

De adopterede børn og unge var på tidspunktet for rapportens udarbejdelse mellem 7 og 24 år. Flertallet klarer sig godt, og 75 procent af adoptivforældrene fortæller om aktive børn med gode sociale kompetencer, mange venner og fritidsaktiviteter. 15 procent fortæller om moderate problemer, mens under 10 procent af børnene har store problemer i dag.

Mindst en tredjedel af børnene har dog haft fysiske sundhedsproblemer af mere omfattende karakter under opvæksten i adoptivfamilien. Nogle har dysleksi og indlæringsvanskeligheder, mens et barn har fået diagnosen ADHD.

Hvad er forholdet til de biologiske forældre?

Der har i alle adoptivfamilier været fuld åbenhed om adoptionen. Flertallet af familierne har ikke oplevet, at børnene har efterspurgt deres biologiske rødder. Børnene giver udtryk for glæde ved at være vokset op i velfungerende familier og fortæller selv om god skolegang, gode venner, aktiv fritid og et stærkt tilhørsforhold til familie og nærmiljø.

UDDRAG AF RAPPORTEN

Alle de interviewede børn giver udtryk for, at de er glade for, at de blev adopteret. De regner med, at det var et rigtigt valg, som en gang blev taget for dem af "nogen" (de har ikke et klart billede af systemet, som bestemte dette). De mener, at de har fået flere muligheder og et bedre liv i deres nye familier, end de ville have haft i de oprindelige familier. Flere bruger ord som, at: "de er lykkelige for adoptionen", at det: "er vigtigt at høre helt til i en familie", og at: "adoption var det bedste og sikreste".

Alle de interviewede børn giver udtryk for, at de har haft en god og tryk opvækst. De bruger ord som: "Det var et perfekt sted at vokse op", og "det kunne ikke have været bedre" og så videre. Andre beskriver, at de har haft tålmodige forældre, som har arbejdet hårdt for at hjælpe dem, og giver udtryk for, at dette har været vigtigt. Børnene giver udtryk for varme og empati, når de taler om deres familier.

Alle de interviewede giver udtryk for, at de i dag er i en god livssituation. De kan være usikre på videreuddannelsesvalg og lignende, men ingen af dem oplever at have store eller alvorlige problemer. De, som har haft sundhedsproblemer i opvæksten, er i dag i en bedre situation, hvor de har bedre kontrol med sygdommen, og hvor denne ikke hindrer dem i forhold til uddannelse og arbejde.

» Flere bruger ord som, at: "de er lykkelige for adoptionen", at det: "er vigtigt at høre helt til i en familie", og at: "adoption var det bedste og sikreste".

ENGLAND: Interview:

Vi ved, at adoption uden samtykke er til barnets bedste

Interview med Dr. John Simmonds, Direktør for politik, forskning og udvikling, Britisk Organisation for Adoption og Plejefamilier (BAAF).

”
 Studier indikerer, at børn, som ikke kan leve trygt og sikkert hos deres biologiske forældre, er bedst tjent med at blive adopteret, alternativt permanent anbragt hos plejefamilier.

John Simmonds er socialrådgiver og ph.d. i socialarbejde. Før han kom til Britisk Organisation for Adoption og Familiepleje (BAAF), var han leder af uddannelsen i socialarbejde på Goldsmiths College, University of London. Han har betydelig erfaring med området for udsatte børn, familiepleje og døgninstitutioner.

John Simmonds er blandt andet medredaktør af *Child Placement Handbook* og *Good Practice Guidance on Special Guardianship*, begge publiceret af BAAF.

Siden slutningen af 1990'erne har der været opmærksomhed på adoption uden samtykke som foranstaltning i England. Det kulminerede i 2002 med *The Adoption and Children Act*, hvis centrale indhold er fokus på barnets bedste, en kortere sagsbehandlingstid og bedre rådgivning af adoptanter.

I kølvandet på den nye lovgivning iværksatte regeringen *The Adoption Research Initiative studies*. Disse studier indikerer, at børn, som ikke kan leve trygt og sikkert hos deres biologiske forældre, er bedst tjent med at blive adopteret, alternativt permanent anbragt hos plejefamilier. Begge foranstaltninger kan give de udsatte børn sikkerhed og tryghed – så længe der er tale om stabile, uafbrudte relationer. Uanset foranstaltning gælder det, at jo yngre børnene er, jo mindre er risikoen for sammenbrud.

Om adoption uden samtykke i England

Hvert år adopteres ca. 3.500 børn i England. Det svarede i 2005 til seks procent af alle anbragte børn i landet. Børnene er typisk under fem år gamle på adoptionstidspunktet – 75 procent er mellem et og fire år. John Simmonds forventer, at adoptioner uden samtykke vil stige til 4.000–5.000 årligt.

Barnets tarv

Det centrale princip for den juridiske afgørelse er barnets perspektiv; om hensynet til barnets bedste kræver adoption. Myndighedernes vurdering skal være, at situationen hos forældrene overskrider tærsklen for betydelig skade på barnet. De lokale myndigheder samarbejder med forældrene og relevante fagpersoner om, hvorvidt familien kan ændre sin situation tilstrækkeligt inden for en for barnet rimelig tidshorisont (26 uger). Mener de lokale myndigheder at kunne dokumentere, at det ikke er tilfældet, går sagen videre til ét af Englands 50 særlige centre med specialuddannede familiedommere. Dommeren træffer i sidste ende afgørelsen om, hvilken foranstaltning der er bedst for barnet.

Hvordan virker adoption uden samtykke som foranstaltning?

– Børnene har haft en dårlig begyndelse på livet og har været anbragt inden adoptionen. Vi ved, at de adopterede generelt lykkes godt med at indhente tabt udvikling, selvtillid, trivsel, identitet og indlæringssevne. Med tanke på børnenes udgangspunkt viser forskningen, at de kommer sig særdeles godt og klarer sig godt i livet.

Kræver adoption uden samtykke i England, at forældrene skal være varigt uden forældreevne?

– Nej. Fokus er på barnets velfærd her og nu; børn kan ikke vente på, at deres forældre får styr på livet. Adoption uden samtykke bliver foretrukket som foranstaltning frem for anbringelse, fordi forskningen indikerer, at adopterede klarer sig bedre.

Hvad lægger kommunerne vægt på i deres juridiske indstilling?

– Om forældrene følger den lagte plan, om ældre søskende tidligere er blevet fjernet, om forældrene udgør en stor risiko for barnets velfærd, og om der er tegn på, at forældrene har evnen og viljen til at ændre familiens situation.

Hvordan ser man i England på balancen mellem forældrenes og barnets rettigheder?

– Der er stadig grupper, som ikke mener, at adoption uden samtykke etisk set bør finde sted, fordi det krænker forældrenes rettigheder. Nogle mener ligeledes, at foranstaltningen er i strid med menneskerettighederne. Men den dominerende holdning på området er, at barnets rettigheder bør veje tungest.

”
Børn kan ikke vente på, at deres forældre får styr på livet. Adoption uden samtykke bliver foretrukket som foranstaltning frem for anbringelse, fordi forskningen indikerer, at adopterede klarer sig bedre.

”
Der er stadig grupper, som ikke mener, at adoption uden samtykke etisk set bør finde sted, fordi det krænker forældrenes rettigheder. Nogle mener ligeledes, at foranstaltningen er i strid med menneskerettighederne. Men den dominerende holdning på området er, at barnets rettigheder bør veje tungest.

Danmark:

Hvorfor adoption?

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har til hovedformål at sikre børn, der ellers ville vokse op anbragt uden for hjemmet, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og udgøre en stabil omsorgsrelation i løbet af barnets opvækst.

Baggrunden for de senere års lempelser af reglerne vedrørende adoption uden samtykke beror på viden om, at adopterede børn generelt set klarer sig bedre end børn, der forbliver anbragte.

Er adoption bedre end anbringelse?

Tilbage i 2008 udgav det daværende Socialforskningsinstitut (SFI) rapporten *Adoption som Indsats*, som kan downloades på VIVEs hjemmeside. Rapporten er en systematisk forskningsoversigt over udenlandske erfaringer med adoption holdt op imod anbringelse uden for hjemmet, fx familiepleje, institutionsanbringelse og hjemgivelse til de biologiske forældre.

Konklusionerne i rapporten er overraskende entydige: adopterede børn klarer sig bedre på stort set alle fronter. De har en bedre fysisk udvikling og klarer sig bedre i diverse færdighedstest (fx IQ-test) end børn i andre foranstaltninger. Også deres adfærdsmæssige og mentale problemer er mindre end pleje- og institutionsanbragte børn. Dog er adoptionsalderen vigtig. Jo tidligere et barn adopteres, jo mere stabil og uproblematisk bliver relationen mellem barn og adoptivforældre.

Samtidigt peger undersøgelserne på, at adoptioner med høj grad af åbenhed og kontakt mellem barn, adoptivforældre og de biologiske forældre fungerer bedst. Hermed rokkes ved en udbredt forestilling om, at anonymitet er mest skånsomt for alle parter.

Rapporten blev udarbejdet samtidigt med lovforarbejdet for ændringerne vedrørende adoption uden samtykke i 2009 og udgør et væsentligt vidensgrundlag i forhold til vedtagelsen af lempelserne i både 2009 og senere i 2015. Argumentationen har hver gang været båret af et ønske om at sikre børn og unge, som ellers vil være anbragt barndommen ud, størst mulig stabilitet og kontinuitet.

Adoption har til formål at give disse børn de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig fysisk, mentalt, psykisk og socialt – på lige fod med alle andre børn. At sikre dem ro og tryghed i form af vished for, hvor de skal bo og vokse op, fremfor en barndom som anbragt. En anbringelse kan være meget belastende for barnet, fx

hvis forældrene kontinuerligt ønsker barnet hjemgivet eller når sagen skal genbehandles i kommunens børn og unge-udvalg. Eller hvis der er samvær, som barnet ikke profiterer af, ikke ønsker og reagerer kraftigt på – og som barnet gang på gang giver udtryk for, at det ikke har lyst til at deltage i. Muligheden for at disse børn kan sikres bedre gennem adoption, er således også funderet på anerkendelsen af, at det ikke skal være børnene, der skal vælge deres biologiske forældre fra ved fx at nægte at medvirke til samvær, men at de professionelle træffer den beslutning, når de vurderer, det vil være til barnets bedste.

Adoption er en mulighed for at sikre børn og unge uden et stærkt tilhørsforhold en mulighed for en familie for livet, som også er der udover det 18. år og som ikke får penge for at have dem.

Viden om adoption i dansk kontekst

Adoption uden samtykke er fortsat et meget begrænset område i dansk regi. Der er gennemført forholdsvis få adoptioner uden samtykke og vi er endnu ikke der, hvor det er muligt at samle systematisk op på effekterne heraf. Der er dog stor opmærksomhed på netop dette og det er meget sandsynligt, at der indenfor en overskuelig fremtid vil gennemføres studier, der forsøger at samle op på, hvordan det er gået med de børn og unge, der er blevet adopteret på denne måde.

Vi ved, at det at vokse op som adopteret præges af flere ting; primært forhold før adoptionen; fx levestandard i afgiverlandet, kvaliteten af afgiverlandets institutioner, årsag til adoption m.m., som ikke har noget med adoptionen i sig selv at gøre. Hertil kommer forhold efter adoptionen, som er eller kan være en konsekvens af adoption; fx diskrimination eller identitetsspørgsmål.

Hvordan er det at vokse op som adopteret i Danmark?

I 2017 udkom rapporten *At vokse op som adopteret i Danmark*, udarbejdet af VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Rapporten kan findes på Ankestyrelsens eller VIVEs hjemmeside.

Rapporten undersøger, hvordan det er at vokse op som adopteret i Danmark med særligt fokus på fremmedadopterede – det vil sige adoptioner, hvor barnet ikke havde noget slægtskab eller anden relation til adoptivforældrene forud for adoptionen. Den belyser både adopterede børn og unges opvækstbetingelser og deres situation som unge voksne i Danmark. Undersøgelsen trækker på registeroplysninger og på interviews med adopterede unge voksne og voksne fra årgangene 1989-1994 og deres forældre.

Analyserne viser, at det overordnet går godt for langt de fleste børn, som er adopteret i Danmark, og vokser op i relativt ressourcestærke familier. Analyserne peger dog også på, at der er nogle børn og unge – en større andel end blandt deres jævnaldrende ikke-adopterede – der klarer sig mindre godt og/eller har psykiatriske diagnoser og anbringelseshistorik. Fx viser rapporten, at en lidt mindre andel af adopterede unge er i gang med en uddannelse som 19-årige sammenlignet med jævnaldrende ikke-adopterede, at adopterede har en dobbelt så høj sandsynlighed

» Vi ved, at det at vokse op som adopteret præges af flere ting; primært forhold før adoptionen; fx levestandard i afgiverlandet, kvaliteten af afgiverlandets institutioner, årsag til adoption m.m., som ikke har noget med adoptionen i sig selv at gøre. Hertil kommer forhold efter adoptionen, som er eller kan være en konsekvens af adoption; fx diskrimination eller identitetsspørgsmål.

for at stå i psykiatregisteret som 19-årige og at lidt under syv procent har været anbragt uden for hjemmet. Det gælder for lidt under fem procent af de ikke-adopterede. Der er tale om en mindre, men dog signifikant forskel. Det er vigtigt at have med, at studierne ikke kan fastslå, at adoptionen i sig selv er årsag til de udfordringer, de adopterede oplever, men at adoption statistisk optræder sammen med de nævnte forhold.

Undersøgelsen konkluderer også, at der er store forskelle blandt den medvirkende gruppe af adopterede, der knytter sig til, hvilket land de er adopteret fra – herunder de forhold de kommer fra og baggrunden for, at de er opgivet til adoption.

Det er vigtigt at understrege, at analysen ikke har til formål at måle effekten af adoption; altså om adoption er godt eller skidt. Adoption er et vilkår for de medvirkende – og formålet med undersøgelsen er, at blive bekendt med adopteredes sårbarheder og risici, og dermed bedre forstå dem, så der kan anbefales og udvikles konkrete handlinger og indsatser for bedre at imødekomme og afhjælpe deres problematikker.

Åbenhed i adoptioner – og betydningen heraf

Hvis man vil dykke mere ned i dette område, kan en relevant undersøgelse være rapporten *Åbenhed i adoption og betydningerne heraf* fra 2017. Undersøgelsen bygger på kvalitative interviews med unge og voksne, der er adopterede i 1990'erne og fremefter, og deres forældre og handler blandt andet om adoptivbørns oplevelser af deres egen adoption.

Undersøgelsen berører oplevelsen af diskrimination, og fortæller, at de fleste adopterede oplever diskrimination i løbet af deres liv; primært to former – som opleves både i det offentlige rum, i skolen, blandt venner og i hjemmet:

1. Diskrimination baseret på udseende, hvor det at være adopteret kan virke formildende
2. Diskrimination baseret på familietype, hvor selve adoptionen er årsag til diskriminationen.

Det andet store emne i undersøgelsen er åbenhed. Graden af åbenhed om adoptionen har stor betydning for den enkeltes identitetsdannelse. Rapporten tydeliggør også samspillet mellem forskellige former for åbenhed og deres betydning for barnets trivsel.

Undersøgelsen konkluderer blandt andet, at et barn er bedre rustet til at håndtere eventuelle udfordringer, hvis barnet gennem opvæksten oplever en integrerende åbenhed i forhold til adoptionen. Alligevel er åbenhed eller lukkethed i forhold til emnet sjældent ubetinget positivt eller negativt, men kan ændre sig i forhold til situationer eller forhold i livet.

Undersøgelsen er lavet af forskere ved henholdsvis Aalborg og Roskilde Universitet, og resultaterne er samlet i rapporten *Åbenhed i adoption og betydningerne heraf*, som kan findes på universiteternes eller Ankestyrelsens hjemmeside.

Mere viden og inspiration

Du kan finde mere viden om adoption med og uden samtykke i materialet nedenfor.

Vejledninger og artikler om adoption uden samtykke

Social- og Indenrigsministeriets vejledning: "Vejledning om frigivelse af børn til national adoption" VEJ nr. 9662 af 10. juli 2019.

Ankestyrelsens artikel: "Videreført anbringelser og tilknytningsundersøgelser" – nyt fra Ankestyrelsen nr. 3, juni 2019.

Ankestyrelsens artikel: "Kravene til adoption uden samtykke" – nyt fra Ankestyrelsen nr. 5, oktober 2018.

Ankestyrelsens principafgørelse: "Ankestyrelsens principafgørelse 93-17 om adoption uden samtykke - manglende forældreevne - barnets tilknytning til plejefamilie - særlige tilfælde - dokumentationskrav - krav til indstilling", december 2017.

Praksis- og erfaringsopsamlinger om adoption uden samtykke

Ankestyrelsens undersøgelse: "Adoption uden samtykke - Kommunernes brug af og kendskab til reglerne og mulighederne for råd og vejledning", august 2018.

Socialstyrelsen: "VISOs rådgivning om adoption uden samtykke – En videns- og erfaringsopsamling", november 2018.

Anden litteratur

SFI: "Adoption som indsats", 2008.

VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd: "At vokse op som adopteret i Danmark", 2017.

Aalborg Universitet, institut for Sociologi og Socialt Arbejde: "Åbenhed i adoption og betydningerne heraf", 2017.

Socialstyrelsen: "Adoption uden samtykke – ni metoder til at afdække forældreevne", oktober 2015.

Socialstyrelsen: "Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser og tilknytningsundersøgelser", forventet udgivelse december 2020.

Kontakt VISO og få rådgivning

Du kan læse mere om VISOs rådgivning om adoption uden samtykke på VISOs hjemmeside: <https://socialstyrelsen.dk/viso>, under fanen *udvalgte rådgivningsområder*, hvor du samtidigt kan finde supplerende vejledningsmateriale. Du er også velkommen til at kontakte VISO på telefonnummer 72 42 40 00 for en uforpligtende samtale med en af konsulenterne på området.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

November 2019